

Evaluatie Gebiedsconvenant Groot Wilnis–Vinkeveen 2010–2020

Deze rapportage is opgesteld door: Joris Latour (LatourAdvies)

Opdrachtgever: Maeike Pebesma, provincie Utrecht (06-53402296)

Projectgroep Groot Wilnis-Vinkeveen: Allard van Leerdam (Staatsbosbeheer), Coby Visser (Agrarische Natuurvereniging De Venen), Edwin ter Hennepe (Waternet), Frits van der Schans (Centrum voor Landbouw en Milieu), Gabrielle Mennen (gemeente De Ronde Venen), José van Miltenburg (Collectief Rijn, Vecht en Venen), Niels van den Berg (gemeente Stichtse Vecht), Anita van Oosterwyck (provincie Utrecht), Jeanette van Dam (provincie Utrecht), Maeike Pebesma (provincie Utrecht).

Datum : 9 juli 2020

Versie : definitief, vastgesteld in SG GWV 2 juli 2020

Inhoud

BESTUURLIJKE SAMENVATTING	4
HOOFDRAPPORT	8
1 INLEIDING	8
1.1 ACHTERGROND	8
1.2 AANPAK	8
1.3 GEBIED	9
2 EFFECT- EN PRESTATIEMETING PER THEMA	11
2.1 SCHOON WATER	11
2.2 BEPERKTE BODEMDALING	13
2.3 VEELZIJDIGE NATUUR	15
2.4 VITALE LANDBOUW	17
2.5 WEIDSE RECREATIE	193
FINANCIËN	21
4 PROCES EN SAMENHANG	22
5 VOORUITBLIK	24
BIJLAGE: TOELICHTING METING PER INDICATOR	27
1. THEMA SCHOON WATER	27
2. BEPERKTE BODEMDALING	39
3. VEELZIJDIGE NATUUR	44
4. VITALE LANDBOUW	59
5. WEIDSE RECREATIE	63
GEBRUIKTE AFKORTINGEN	66
GEBRUIKTE BRONNEN	67

Bestuurlijke samenvatting

Inleiding

In 2010 is het Gebiedsconvenant Groot Wilnis–Vinkeveen 2010–2020 vastgesteld. Het convenant bevat gebiedsdoelen en uitvoeringsafspraken om de kwaliteiten van Groot Wilnis–Vinkeveen, met haar unieke veenweidelandschap, te behouden en te versterken. Het gebied Groot Wilnis–Vinkeveen is in het convenant in een aantal treffende zinnen omschreven:

- *Een voorbeeld van een gaaf oer-Hollands veenweidelandschap met bijzondere weidevogels, sloten tot aan de horizon en koeien in de wei.*
- *Een cultuurlandschap dat door mensenhanden is gemaakt en waarvan de geschiedenis op veel plaatsen nog zichtbaar is.*
- *Het gebied kent een groot aantal op de toekomst gerichte landbouwbedrijven.*
- *De afwisseling van land en water biedt ook goede kansen voor natuur.*
- *Door het grote oppervlak aan open water heeft het watersysteem een groot zelfreinigend vermogen.*

In het convenant zijn gebiedsdoelen en uitvoeringsafspraken voor vijf thema's uitgewerkt: schoon water, beperkte bodemdaling, veelzijdige natuur, vitale landbouw en weidse recreatie. Het convenant is in 2010 ondertekend door de bestuurders van de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Utrechtse Venen, Gebiedscommissie De Venen, LTO, Gemeente Breukelen, Natuur en Milieufederatie Utrecht, Gemeente De Ronde Venen, Recreatieschap Vinkeveense Plassen, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Staatsbosbeheer en provincie Utrecht. De convenantpartijen hebben de afgelopen 10 jaar samen met de ondernemers en bewoners in het gebied intensief samengewerkt.

Doelstelling

Ter afsluiting van de convenantperiode is een prestatie- en effectmonitoring over de gehele convenantperiode 2010–2020 uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de monitoringaanpak die in 2012 is afgesproken. Begin 2013 is ook al een nulmeting uitgevoerd en in 2015 is een (verkorte) tussenmeting opgesteld.

Gerealiseerde mijlpalen

De in het convenant vastgelegde doelen voor 2020 zijn voor een groot deel gerealiseerd. De volgende mijlpalen tot stand gebracht (zie ook het Dashboard op pagina 6 en 7):

- *Schoon water:* De waterkwaliteit is verbeterd onder meer door inzet van flexibel peilbeheer, watergangen te baggeren en natuurvriendelijke oevers aan te leggen.
- *Beperkte bodemdaling:* De bodemdaling is tegengegaan door in Peilvak 9 op 160 hectare onderwaterdrainage/infiltratie aan te leggen. Er zijn natuurgebieden gerealiseerd waarbij het doel om ze zoveel mogelijk op de laagste delen te realiseren niet overal even goed gelukt is. Het peilbeheer is afgestemd op een maximale peilverlaging van 6 mm per jaar.
- *Veelzijdige natuur:* De ecologische verbindingzone is grotendeels gerealiseerd en ingericht als natuurgebied. Er zijn daarnaast veel natuurbeheerpakketten afgesloten gericht op agrarische natuur en weidevogels.
- *Vitale landbouw:* De structuur van de landbouw is geoptimaliseerd door een verkaveling waardoor er meer huiskavels zijn en grond kon worden bijgekocht.
- *Weidse recreatie:* Er zijn diverse recreatieve voorzieningen tot stand gekomen – deels ook autonoom – die passen bij het authentieke karakter van het gebied zoals damhekken, een wandelpad langs de oude spoorlijn en het Torenrestaurant de Grote Sniep.

Niet alles is gelopen zoals het bedoeld was. Zo is het teleurstellend dat de beoogde kenmerkende onderwaternatuur niet is ontstaan, ook al is de waterkwaliteit verbeterd. Ook is de weidevogelstand in

Groot Wilnis–Vinkeveen minder toegenomen dan gehoopt. Een aantal beoogde subsidieregelingen (zoals voor drooglegging en voor evenwichtsbemesting), die bedoeld waren om de kwaliteit van het gebied te verbeteren, konden niet worden ingesteld vanwege de (complexe) eisen die hier nationaal en vanuit de EU aan worden gesteld.

Met het convenant is aan meerdere thema's tegelijk gewerkt. Daarbij is ook veel aandacht geweest voor de samenhang tussen de thema's. Dit is een succesfactor gebleken. Bij diverse uitvoeringsmaatregelen bleek het mogelijk om doelen voor meerdere thema's in combinatie te realiseren. Zo heeft de aanleg van natuurvriendelijke oevers een positieve invloed gehad op de natuur, de waterkwaliteit, het tegengaan van afkalving en verminderen van slibvorming (bagger).

Soms lukte het niet om met een maatregel meerdere themadoelen tegelijk te bedienen. Sommige maatregelen voor het ene thema zouden ten koste van het andere thema gaan en zijn daarom niet uitgevoerd. Zo werd besloten om een kanoroute (thema recreatie) uiteindelijk niet aan te leggen in watergangen waar ook nestvlotjes voor zwarte sterns waren geplaatst (thema natuur).

Samenwerking

De samenwerking tussen alle partijen die bij de uitvoering betrokken waren is over de gehele looptijd van 10 jaar gezien constructief en positief geweest. Er zijn onderweg wel enkele lastige momenten in de samenwerking geweest, bijvoorbeeld toen de kaders van het Brusselse -, rijks - provinciale beleid tussentijds veranderden. Deze lastige momenten zijn uiteindelijk constructief opgelost. Het Gebiedsconvenant heeft ook de samenwerking tussen grondeigenaren in Groot Wilnis - Vinkeveen bevorderd. Dat heeft geresulteerd in de oprichting van de Gebiedscoöperatie Groot Wilnis–Vinkeveen die probeert gezamenlijk te werken aan opgaven en kansen in het gebied om zo naar de toekomst toe het perspectief van dit gebied te versterken.

Financiën

Het programma is uitgevoerd op basis van een gemeenschappelijke begroting. De uitvoering is binnen de begroting gebleven. Er is bovendien geld gereserveerd om een aantal lopende maatregelen in de komende jaren af te ronden.

Vervolg

Naar de toekomst toe zijn er bij de convenantpartijen en ondernemers in het gebied nog op verschillende thema's wensen en of ambities. Ook zijn er in de afgelopen 10 jaar nieuwe uitdagingen bij gekomen. Er is dan ook voldoende reden om te verkennen of er een vervolg gegeven kan worden aan het convenant.

DASHBOARD REALISATIE

Legende prestatiemeting		Legenda effectmeting	
	Prestatie gerealiseerd		Doel gehaald
	Prestatie deels gerealiseerd / er is (nog) een knelpunt		Doel deels gehaald
	Prestatie niet gerealiseerd / stagnatie		Doel niet gehaald
	Status onbekend / meting niet mogelijk gebleken		Status onbekend / meting niet mogelijk gebleken
	Vervallen door externe reden / nog niet aan de orde		Beoordeling niet zinvol / geen doelstelling

	Nr	Gerealiseerde prestaties	Gerealiseerde effecten
schoon water	 1.1	Alle voorgenomen maatregelen beperken inlaat gebiedsvreemd water zijn genomen	
	 1.2	240 van de beoogde 280 hectare wateroppervlak is gebaggerd.	 De abiotische randvoorwaarden voor krabbescheer zijn verbeterd en worden op hoofdlijnen gehaald
	 1.3	35 km natuurvriendelijke oevers gerealiseerd	
	 1.4	133 km mestvrije zone via SNL en ANLb	 Krabbescheer komt nauwelijks meer voor in het gebied.
	 1.5	Subsidieregeling evenwichtsbemesting niet gelukt	
	 1.6	Subsidieregeling biologische landbouw GWV niet gelukt.	

	Nr	Gerealiseerde prestaties	Gerealiseerde effecten
beperkte bodemdaling	 2.1	Subsidieregeling verminderde drooglegging niet gelukt	
	 2.2	160 hectare onderwaterdrainage (OWD) Peilvak 9 gerealiseerd	
	 2.3	Gemaal Peilvak 9 aan de Veldhuisweg aangelegd.	
	 2.4	2 onderbemalingen opgeheven en 2 opgelost via onderwaterdrainage	 Het is nog onbekend of de bodemdaling is afgenomen in Peilvak 9.
	 extra	Beoogde uitruil van natuur op de laaggelegen landbouwgronden is deels gelukt.	
	 extra	Peilbeheer vanaf 2018 afgestemd op 6mm per jaar	
	 extra	43 hectare laaggelegen gebied met natuurontwikkeling geweest	

	Nr	Gerealiseerde prestaties	Gerealiseerde effecten
veezijdige natuur	 3.1	Intensiveren samenwerking is succesvol gegaan	
	 3.2	Beoogde beheerpakketten agrarisch overgangsbeheer zijn afgesloten	 Beoogde natuurverbinding is door aankoop grotendeels tot stand gekomen, maar bevat nog doorlopende stukken
	 3.3	Mozaïek op Maat' weidevogelbeheerpakketten zijn afgesloten	
	 3.4a	122 hectare landbouwgrond voor natuur verworven	
	 3.4b	Benodigde bestemmingswijziging zijn doorgevoerd	 Aantal broedparen weidevogels in reservaat Demmerik zijn gelijk gebleven maar buiten het reservaat afgenomen
	 3.5	Natuurgronden grotendeels ingericht	
	 3.6	Begrenzing Natuurbeheerplan is aangepast	
	 3.7a	Staatsbosbeheer beheerd eigen gronden	 Aantal broedparen zwarte sterns in reservaat Demmerik zijn gelijk gebleven maar buiten het reservaat afgenomen
	 3.7b	Particulier natuurbeheer heeft plaatsgevonden	
	 3.8	Ecosluis is aangelegd	
	 extra	Ecoduct is aangelegd	

	Nr	Gerealiseerde prestaties	Gerealiseerde effecten
vitale landbouw	 4.1	Totale kavel van agrariërs is 150 hectare toegenomen; huiskavel is 84 hectare toegenomen	
	 4.2a	Saldering stikstofemissie landbouwbedrijven is vanwege de komst van PAS komen te vervallen	 Economische vitaliteit (uitgedrukt in Standaardopbrengst, SO) van melkveebedrijven heeft zich positief heeft ontwikkeld
	 4.2b	Herstelstrategie N2000gebieden is opgesteld	
	 4.3	Stimuleren emissiearme stallen is door PAS anders gelopen	 Het aantal bedrijven met verbreding gericht op natuurontwikkeling en -beheer is vergeleken met de rest van Nederland hoog en vanaf 2012 ook toegenomen
	 4.4a	Gebiedsmakelaar heeft gezorgd voor constructieve samenwerking	
	 4.4b	Boeren zijn ondersteund bij aanleg en beheer van natuur	
	 extra	2.780 meter kavelpaden aangelegd bij 12 boeren	

	Nr	Gerealiseerde prestaties	Gerealiseerde effecten
weidse recreatie	 5.1	Kanoroute is niet aangelegd vanwege de mogelijke aantasting van natuurwaarden	
	 5.2	Geen draagvlak voor boerenlandwandeling tussen Donkereindse Bos en Bosdijk	
	 5.3	Boerenlandwandeling Bijleveldroute-Dooijersluis inclusief natuur en trekpuntje Veldwetering	 Er is weinig zicht op gebruik en waardering gebied door recreanten
	 5.4	Geen fietsroute over oude spoordijk maar wel een wandelpad	
	 5.5	Recreatief knooppunt De Heul en route langs de Geuzensloot wordt nog nader onderzocht.	 Er zijn diverse recreatieve voorzieningen bij gekomen (deels autonoom)
	 5.6	De recreatieterreinen van Recreatie Midden Nederland in het gebied zijn verkocht.	
	 5.7	Op Veenkade is een picknickbank met informatiebord geplaatst (actie ANV)	
	 extra	Er zijn 150 damhekken geplaatst	

Hoofdrapport

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2010 is het Gebiedsconvenant Groot Wilnis Vinkeveen (GWV) 2010–2020 vastgesteld. Dit convenant bevat de gebiedsdoelen en uitvoeringsafspraken voor de periode 2010–2020.

In 2011–2012 is een systematiek voor monitoring van het convenant opgesteld. Doel van deze monitoring is om per thema aan te geven of de voorgenomen maatregelen ook zijn uitgevoerd (prestatiemeting) en of de beoogde doelen ook zijn bereikt (effectmeting). Begin 2013 is de nulmeting over 2012 opgeleverd. In de nulmeting is aangegeven welke maatregelen gevolgd gaan worden en is de nulsituatie gegeven voor de doelen. In 2015 is een tussenmeting gegeven van de realisatie in de periode 2012–2015. In 2020 loopt het convenant Groot Wilnis–Vinkeveen 2010–2020 ten einde. Ter afsluiting van de convenantperiode is deze prestatie- en effectmonitoring over de gehele convenantperiode 2010–2020 opgesteld.

Deze rapportage bevat een evaluatie van de gehele convenantperiode en bestaat uit:

- Een prestatie en effectmonitoring per thema:
 - Op hoofdlijnen (in hoofdrapport)
 - Per indicator in detail (in de bijlage)
- Een verslag van de financiën
- Een reflectie op de het proces en de samenhang in de uitvoering
- Een bestuurlijke samenvatting.

1.2 Aanpak

De prestatie- en effectmeting is uitgevoerd per thema op basis van de aanpak zoals beschreven in 2012 (Latour 2012). Daarbij zijn de volgende thema's onderkend:

- Schoon water
- Beperkte bodemdaling
- Veelzijdige natuur
- Vitale landbouw
- Weidse recreatie.

Het thema ‘grond als motor’ uit het convenant is gedurende de convenantperiode komen te vervallen als apart thema en opgegaan in de thema’s vitale landbouw en veelzijdige natuur.

Per themahoofdstuk is een vaste structuur gehanteerd:

- De doelstelling uit het convenant wordt geciteerd
- De indicator die gebruikt kan worden voor de effectmeting van de doelstelling wordt toegelicht
- De meting wordt inhoudelijk toegelicht
- De uitvoeringsafspraken uit het convenant en/of het realisatieplan worden genoemd en er wordt kort aangegeven of de maatregel ook is uitgevoerd
- Er wordt een toelichting gegeven welke maatregelen ook daadwerkelijk hebben bijgedragen aan het realiseren van de behaalde effecten
- Er wordt kort benoemd of er nog andere ontwikkelingen zijn in het gebied of in Nederland die invloed hebben op de behaalde effecten.

Ter verduidelijking van de meting is in het hoofdrapport en in de bijlage per indicator een uniform kleurenschema gebruikt om in één oogopslag te kunnen zien wat er bereikt is. Daarbij is het volgende kleurenschema gebruikt:

	Effectmeting	Prestatiemeting
	Doel gehaald	Prestatie gerealiseerd
	Doel deels gehaald	Prestatie deels gerealiseerd / er is (nog) een knelpunt
	Doel niet gehaald	Prestatie niet gerealiseerd / stagnatie
	Status onbekend / meting niet mogelijk gebleken	Status onbekend / meting niet mogelijk gebleken
	Beoordeling niet zinvol / geen doelstelling	Vervallen door externe reden / nog niet aan de orde

De effectmonitoring (“zijn de doelen gehaald?”) en een prestatie-monitoring (“is er gedaan wat is afgesproken?”) zijn uitgevoerd voor de periode 2010–2020. De meting is samengevat in hoofdstuk 2 en de toelichting per indicator wordt gegeven in bijlage 1.

Hoofdstuk 3 bevat een toelichting op de financiën) zoals die is aangeleverd door de provincie Utrecht. Hoofdstuk 4 beschrijft kort hoe de samenwerking is verlopen en of de integrale benadering is geslaagd. Hoofdstuk 5 bevat een vooruitblik voor de jaren 2020–2024. Hoofdstuk 4 en 5 zijn tot stand gekomen op basis van een aantal thematische bijeenkomsten met de leden van de projectgroep Groot Wilnis–Vinkeveen.

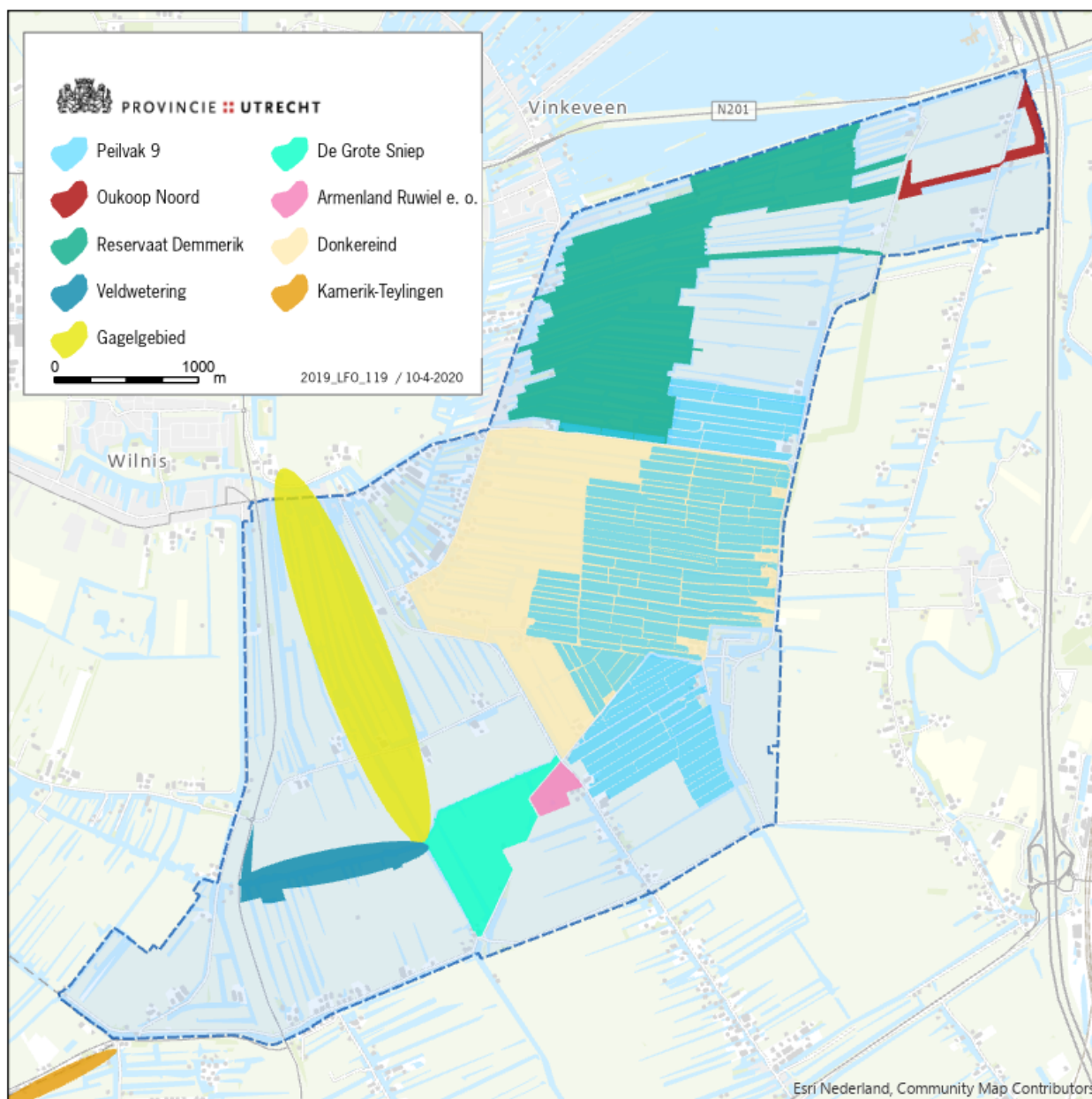
1.3 Gebied

In het convenant is het gebied Groot Wilnis–Vinkeveen in een aantal treffende zinnen omschreven:

- *Een voorbeeld van een gaaf oer-Hollands veenweidelandschap met bijzondere weidevogels, sloten tot aan de horizon en koeien in de wei.*
- *Een cultuurlandschap dat door mensenhanden is gemaakt en waarvan de geschiedenis op veel plaatsen nog zichtbaar is.*
- *De agrarische structuur van het gebied is volledig aangepast aan de eisen van de moderne melkveehouderij. Het gebied kent dan ook een groot aantal op de toekomst gerichte landbouwbedrijven.*
- *De afwisseling van land en water biedt ook goede kansen voor natuur. Door het grote oppervlak aan open water heeft het watersysteem een groot zelfreinigend vermogen. Lokaal waren er van oudsher*

waardevolle sloot-, oever- en schraallandvegetaties. Groot Wilnis-Vinkeveen is een toonaangevend weidevogelgebied, mede door de intensieve betrokkenheid van boeren bij agrarisch natuurbeheer.

In Groot Wilnis-Vinkeveen zijn een aantal deelgebieden te onderkennen, die in Figuur 1 zijn weergegeven.

Figuur 1. Ligging van het projectgebied Groot Wilnis-Vinkeveen.

2 Effect- en prestatie meting per thema

2.1 Schoon water

De doelstelling voor het thema schoon water in het convenant is:

De waterkwaliteit in Groot Wilnis-Vinkeveen moet geschikt zijn voor het realiseren van de beoogde natuurdoelen in Groot Wilnis-Vinkeveen en voor watertoevoer naar de Wilnise Bovenlanden tijdens de zomerperiode. Deze doelen zijn tijdens het opstellen van het convenant uitgedrukt in doelwaarden voor chemische waterkwaliteit, waarbij de randvoorwaarden voor krabbescheer als maatstaf zijn genomen. Vooral de concentraties van fosfaat en ammonium zijn daarbij bepalend en in mindere mate die van sulfaat¹. Door schoner water, de aangepaste oeverinrichting en extra voorzieningen voor de migratie van vissen dient de kwaliteit van de onderwaternatuur sterk verbeterd te worden.

De effectmeting is uitgevoerd aan de hand van metingen van de waterkwaliteit (door Waternet). Op meerdere punten in het gebied is periodiek de chemische waterkwaliteit bepaald.

De abiotische randvoorwaarden voor krabbescheer zijn in de periode van 2010–2020 verbeterd en worden op hoofdlijnen gehaald. Uit de effectmeting van de waterkwaliteit blijkt dat de doelstellingen voor fosfaat en ammonium zijn gerealiseerd. Ook is door baggeren van sloten veel slib verwijderd en de waterdiepte vergroot. Voor sulfaat wordt de doelstelling nog niet overal gehaald, maar valt de gemiddelde waterkwaliteit inmiddels al wel binnen de ecologische range van krabbescheer.

¹ Er zijn ook andere abiotische parameters genoemd (IJzer, chloride) maar die zijn minder bepalend.

Krabbescheer komt nauwelijks meer voor in het gebied. Ook andere onderwaterplanten komen weinig voor in Groot Wilnis–Vinkeveen. Dit is verrassend omdat de abiotische waterkwaliteit sterk is verbeterd. Het is onvoldoende bekend waarom de onderwaterplanten niet terugkomen. Dit wordt verder onderzocht door Waternet.

In onderstaande tabel staan de afspraken die in het convenant zijn gemaakt over de te nemen maatregelen (prestatie) voor het thema schoon water. Onderstaande tabel geeft ook per prestatie aan of deze is uitgevoerd.

nr	Voorgenomen prestatie	Realisatie 2010–2020
1.1	Opheffen waterinlaat vanuit de tussenboezem (Ringvaart), vanwege de aanvoer van chloride en sulfaat uit de polder Wilnis – Veldzijde Verminderen waterinlaat vanuit de boezem door het doorspoelen te beperken. Beperkte inlaat van gebiedsvreemd water door opheffen 4 inlaten	Bij Demmerik is het functioneren van de bootstuwen en vispassage geoptimaliseerd om waterinlaat naar het reservaat te beperken. Ook zijn bij Donkereind een aantal lekke dammen gerepareerd. De belangrijkste inlaten vanuit de boezem zijn geautomatiseerd. Enkele inlaten in Nieuwer ter Aa en Oud–Aa zijn handbediend. Hiermee is het voor Waternet goed mogelijk om geen water onnodig in te laten. Voor hoogwatervoorzieningen rond woningen zijn er nog vele particulier bediende inlaten. Hiervoor blijft toezicht door Waternet nodig. De 4 inlaten zijn opgeheven.
1.2	Kwaliteitsbaggeren tot 50 cm op 280 hectare	240 van de beoogde 280 hectare wateroppervlak is gebaggerd. 65% heeft een waterdiepte van meer dan 50 cm opgeleverd. De 50 cm diepte is niet altijd gehaald, omdat dat technisch niet haalbaar was in een aantal sloten.
1.3	Realiseren 35 km natuurlijk ingerichte oevers (=5% van alle watergangen oftewel 10% van alle oevers)	De beoogde 35 km natuurvriendelijke oevers is gerealiseerd (reservaat Demmerik meegeteld).
1.4	35 km slootkant met 2–5 meter (verbrede) mestvrije zones (breder dan de 40 cm zoals verplicht in de keur)	Via het SNL en ANLb pakket is ongeveer 133 km mestvrije zone gerealiseerd.
1.5	Stimuleren van evenwichtsbemesting door middel van een subsidieregeling	Het bleek niet haalbaar om dit op de schaal van Groot Wilnis–Vinkeveen op te zetten. In plaats daarvan zijn agrariërs uitgenodigd om mee te doen aan de Utrechtse pilot “duurzaam bodembeheer”.
1.6	Stimuleren van biologische landbouw door middel van een subsidieregeling	Het bleek niet haalbaar om een specifieke subsidieregeling voor Groot Wilnis–Vinkeveen op te zetten om agrariërs te stimuleren om over te schakelen naar biologische landbouw.

Het beperken van de inlaat (1.1), kwaliteitsbaggeren (1.2), het inrichten van natuurvriendelijke oevers (1.3) en het randenbeheer (1.4) hebben allemaal bijgedragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en de abiotische voorwaarden voor waterplanten.

De waterkwaliteit is ook verbeterd door de aangescherpte bemestingsnormen in het mestbeleid en maatregelen die buiten het convenant om uitgevoerd zijn, bijvoorbeeld in het kader van het watergebiedsplan. Deze maatregelen worden besproken in de monitor van het watergebiedsplan.

Daarnaast is de verbetering van de waterkwaliteit in het gebied ook te danken aan het feit dat in alle oppervlaktewateren in Nederland sprake is van een verbetering van de waterkwaliteit (compendium voor de leefomgeving). Hierdoor is ook het ingelaten water van een betere kwaliteit.

2.2 Beperkte bodemdaling

De doelstelling voor het thema beperkte bodemdaling uit het convenant is:

Te komen tot een substantiële vermindering van de bodemdaling, met behoud van het cultuurhistorische referentiebeeld van een open veenweidelandschap waarin de melkveehouderij zich kan blijven ontwikkelen. Concreet staat als doelstelling opgenomen dat in 2020 de snelheid van bodemdaling in de kwetsbare delen (Peilvak 9) van Groot Wilnis-Vinkeveen is afgenomen tot hoogstens 6 mm/jaar. Doel is dat de hoogteverschillen tussen peilvakken vanaf dan niet meer toenemen.

De snelheid van bodemdaling (en het effect van maatregelen) kan worden bepaald door analyse van de (vijfjaarlijkse) hoogtemetingen van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Er wordt onderzoek gedaan naar andere technieken en methoden om meer frequent de snelheid van bodemdaling te kunnen volgen. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de jaarlijkse variatie in bodemhoogte als gevolg van neerslag (kwel als gevolg van de sponswerking van veen) en droogte (tijdelijke krimp). Het gaat om variaties van 100 mm, ten opzichte van de 'netto' bodemdaling van 10–12 mm naar 6 mm per jaar.

Het is niet mogelijk gebleken om een meting te doen van de bodemdaling. Het is hierdoor onbekend of de bodemdaling is afgenomen in Peilvak 9. Het is wel bekend dat in Peilvak 9 in de periode van 2016–2020 op 160 hectare onderwaterdrainage is aangelegd (een deel wordt in 2020 gerealiseerd). Hiermee is het totale bedrag van de beschikbare subsidie (75% vergoeding aanlegkosten) hiervoor benut. Oorspronkelijk was 200 ha onderwaterdrainage beoogd, maar dit doel is tussentijds verlaagd vanwege een hogere kostprijs voor onderwaterdrainage per ha door verbeterde technieken.

De verwachting is dat in Peilvak 9 hierdoor de bodemdaling zal afnemen. Nog onbekend is hoeveel de afname bedraagt; dat zal in de komende jaren moeten blijken.

In onderstaande tabel staan de afspraken die in het convenant zijn gemaakt over de te nemen maatregelen (prestaties) voor het thema beperkte bodemdaling. Onderstaande tabel geeft ook per prestatie aan of deze is uitgevoerd.

nr	Voorgenomen prestatie	Realisatie 2010–2020
2.1	Boeren met verminderde drooglegging in Peilvak 9	Verminderde drooglegging is niet tot stand gekomen. In plaats daarvan is ervoor gekozen om in te zetten op de aanleg van onderwaterdrainage.
2.2	Onderwaterdrainage (OWD) op 200 hectare in Peilvak 9	Er zal rond de 160 hectare gerealiseerd zijn in 2020. Het is nog geen 100% van de oorspronkelijke doelstelling van 200 hectare maar wel een aanzienlijk deel. In 2020 begint een verkenning naar de mogelijkheden om in heel Groot Wilnis–Vinkeveen infiltratiedrains aan te leggen. Ook dit is op vrijwillige basis.
2.3	Aanleg gemaal Peilvak 9 aan de Veldhuisweg	Het gemaal is aangelegd.
2.4	Op vrijwillige basis opheffen van 4 onderbemalingen in Peilvak 9	Er zijn 2 onderbemalingen opgeheven en bij de andere twee onderbemalingen wordt ingezet op onderwaterdrainage als alternatieve oplossing.
Extra	Kavelruil Peilvak 9 (grond als motor)	Er is een uitruil geweest van gronden. De beoogde realisatie van natuur op de laaggelegen landbouwgronden, om bodemdaling te beperken, is niet op alle plaatsen gelukt.
Extra	De peilverlaging in een nieuw peilbesluit blijft in PV9 beperkt tot maximaal 6 mm per jaar	De peilverlaging is na doorvoering van afspraken uit het peilbesluit van 2004 vanaf 2018 afgestemd op de bodemdaling van 6mm per jaar.
Extra	natuurontwikkeling	Op 43 hectare laaggelegen gebied is natuurontwikkeling geweest waardoor de peilen naar de toekomst toe daar niet verder verlaagd (hoeven te) worden.

Het aanleggen van onderwaterdrainage (2.2), het opheffen van onderbemalingen (2.3), de verminderde peilverlaging (extra) en de realisatie van natuur (extra) zijn de meest bepalende maatregelen om – met name naar de toekomst toe – bodemdaling in Peilvak 9 te beperken. In 2020 zal door de Gebiedscoöperatie in overleg met de eigenaren, provincie en waterschap, een gebiedsplan worden opgesteld om zoveel mogelijk infiltratiedrains aan te leggen in de polder Groot Wilnis Vinkeveen en omgeving om ook daar de bodemdaling effectief te remmen.

2.3 Veelzijdige natuur

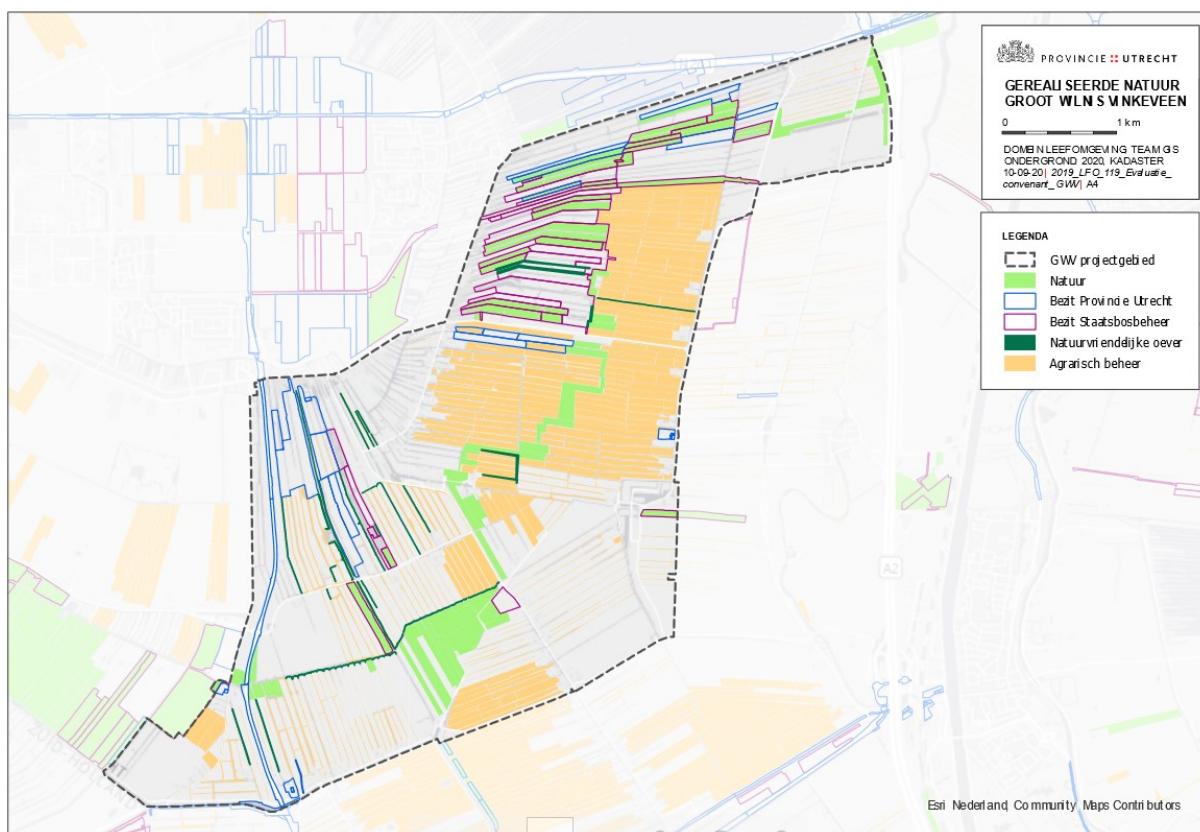
De doelstelling uit het convenant is als volgt geformuleerd:

In 2020 functioneert de natuurverbinding in Groot Wilnis–Vinkeveen op het niveau van de gestelde nationale en provinciale ambities. Het gebied functioneert als hoogwaardige robuuste natuurverbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen, de Botshol en de Vechtstreek. In 2020 is Groot Wilnis–Vinkeveen nog steeds een toonaangevend weidevogelgebied op nationaal niveau.

De effectmeting vindt plaats aan de hand van flora- en faunatellingen en voortgangsmetingen van functieverandering, inrichting en beheer.

- 😊 Uit de meting blijkt dat de beoogde natuurverbinding door middel van aankoop en functieverandering grotendeels tot stand is gekomen. De verbinding is echter nog niet 100% gereed en er zijn nog ‘doodlopende stukken’.
- 😊 Het aantal broedparen weidevogels in reservaat Demmerik is ongeveer gelijk gebleven sinds 2010. De weidevogelstand in de overige gebieden neemt af.
- 😊 Het aantal broedparen zwarte stern is in reservaat Demmerik stabiel. In het gebied Donkereind neemt het aantal af.

Als ook de natuurvriendelijke oevers en de percelen met agrarisch natuurbeheer zichtbaar worden gemaakt zoals op de kaart hierboven, dan blijkt dat er op het gebied van de natuur in Groot Wilnis-Vinkeveen veel is gerealiseerd. De beoogde hectares in bijvoorbeeld Peilvak 9 zijn niet allemaal via functieverandering ontstaan, maar ook door bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers. Dit sluit ook aan bij het convenant, waar als uitgangspunt wordt genoemd dat de natuurambities zich moeten vertalen in goed functionerende ecosystemen waarbij de hectareopgave geen doel op zich is.

In onderstaande tabel staan de afspraken die in het convenant zijn gemaakt over de te nemen maatregelen (prestatie) voor het thema natuur. Onderstaande tabel geeft ook per prestatie aan of deze is uitgevoerd.

nr	Voorgenomen prestatie	Realisatie 2010–2020
3.1	Intensiveren samenwerking tussen agrariërs, de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Utrechtse Venen en Staatsbosbeheer.	De samenwerking tussen de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Utrechtse Venen (ANV), de Gebiedscoöperatie Rijn, Vecht en Venen U.A. (RVV) en Staatsbosbeheer verloopt naar wens.
3.2	Agrarisch overgangsbeheer	De beheerpakketten zijn afgesloten.
3.3	'Mozaïek op Maat' weidevogelbeheer	De beheerpakketten zijn afgesloten.
3.4a	Verwerving van landbouwgrond voor natuur	Er is 122 hectare grond verworven en/of van functie veranderd in het bestemmingsplan (3.4b).
3.4b	Bestemmingswijziging van landbouwgrond naar natuur	De bestemmingswijziging heeft plaatsgevonden.
3.5	Inrichten natuurgronden volgens natuurontwikkelingsschets Groot Wilnis-Vinkeveen	De inrichting is deels tot stand gekomen. Er wordt nog gewerkt aan de volgende gebieden: Grote Sniep 2 en 3, Demmerik Noord, Gagelgebied, Kamerik Teylingens.
3.6	Aanpassen begrenzing EHS (dat nu Natuurnetwerk Nederland heet) in Natuurbeheerplan	De begrenzing van Natuurnetwerk Nederland is hier en daar aangepast om de kansen op realisatie op vrijwillige basis beter te benutten. De gewijzigde begrenzing is vanaf 2016 in het

		Natuurbeheerplan opgenomen en wijzigingen worden jaarlijks meegenomen.
3.7a	Beheer nieuwe natuur door Staatsbosbeheer	Nieuwe natuur is door Staatsbosbeheer beheerd (voor zover deze ook eigendom is geworden van Staatsbosbeheer). Door gelijkberechtigingsregels is het niet meer mogelijk grond zomaar door te leveren aan Staatsbosbeheer. Dit is wel een reden waarom overdracht ingewikkelder is geworden en (veel) langer duurt. Daarnaast zijn er particulieren die natuur hebben gerealiseerd op hun gronden.
3.7b	Inzet van particulier natuurbeheer	Dit heeft vorm gekregen
3.8	Ecosluizen	Er is een ecosluis aangelegd.
extra	Ecoduct	Er is een ecoduct aangelegd.

Verwerving, en functieverandering (3.4), inrichting (3.5) en beheer (3.7) zijn belangrijke maatregelen voor het bereiken van de doelen voor natuur.

Realisatie natuur in Groot Wilnis-Vinkeveen

deelgebied	Opgave in 2011		Gerealiseerd 2011-2019		Restantopgave 2020-2027	
	functieverandering	inrichting	functieverandering	inrichting	functieverandering	inrichting
Peilvak 9 en Duikloop Noord	29	29	29	29	0	0
Natuurreservaat Demmerik	66	86	26	46	40	40
Veldwetering	26	26	7	7	19	19
Sagelgebied (verbinding GWV-Marickeland)	29	34	24	0	5	34
De Grote Sniep	22	46	19	17	3	29
Armenland Ruwiel e.o.	4	4	4	4	0	0
Kamerik Teylingens *2	11	11	11	0	0	11
Overig	2	3	2	1	0	2
totaal	189	236	122	103	67	133

De effecten op weidevogels en zwarte stern zijn binnen het reservaat Demmerik bemoedigend maar er is ook reden tot bezorgdheid. Het gaat overal in Nederland slecht met weidevogels.

De ecologische verbindingzone is nog niet volledig gerealiseerd, waardoor deze nog niet als verbinding functioneert. De ontbrekende delen en verbindingen naar andere gebieden dienen nog te worden gerealiseerd. In 2019 en 2020 zijn er al wel sporen van de otter aangetroffen die waarschijnlijk vanuit de Nieuwkoopse Plassen het gebied Groot Wilnis-Vinkeveen heeft bereikt. Dit maakt het extra belangrijk om de natuur te realiseren en barrières te slechten.

2.4 Vitale landbouw

De doelstelling voor vitale landbouw uit het convenant is als volgt geformuleerd:

Het handhaven en verder ontwikkelen van een vitale landbouw in Groot Wilnis-Vinkeveen is erop gericht dat het gebied zich ook in 2020 kenmerkt door economisch gezonde bedrijven die kunnen concurreren met de rest van het Westelijk Veenweidegebied en in inkomensontwikkeling gelijke tred kunnen houden met vergelijkbare bedrijven in de rest van Nederland. De inspanningen worden afgestemd op de doelen op het gebied van natuur, waterkwaliteit, bodemdaling en recreatie (=verbreding).

Effectmeting van de economische vitaliteit vindt plaats aan de hand van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Daarvoor wordt per bedrijf de door CBS berekende Standaardopbrengst (SO) gehanteerd. Ook de verbreding van agrarische bedrijven wordt beoordeeld aan de hand van CBS-gegevens.

Uit de meting blijkt dat de economische vitaliteit (uitgedrukt in Standaardopbrengst, SO) van melkveebedrijven in Groot Wilnis–Vinkeveen zich positief heeft ontwikkeld.

Het aantal bedrijven met verbreding gericht op natuurontwikkeling en –beheer is vergeleken met de rest van Nederland hoog en gedurende de convenantperiode in Groot Wilnis–Vinkeveen toegenomen. Sinds 2008 is er ook aandacht voor duurzame energie bij de melkveehouderijen. Dit was overigens geen doelstelling in het convenant.

In onderstaande tabel staan de afspraken die in het convenant zijn gemaakt over de te nemen maatregelen (prestatie) voor het thema vitale landbouw. Onderstaande tabel geeft ook per prestatie aan of deze is uitgevoerd.

nr	Voorgenomen prestatie	Realisatie 2010–2020
4.1	Verduurzaming agrarische bedrijfsstructuur en bedrijfsvoering	De totale kavel (in eigendom) van agrariërs is 150 hectare toegenomen. Ook het areaal huiskavel is toegenomen, namelijk met 84 hectare.
4.2a	Saldering stikstofemissie landbouwbedrijven	De aanpak om te salderen is vanwege de komst van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) komen te vervallen. Gedurende de convenantsperiode zijn alle vergunningen geactualiseerd en bedrijven werken inmiddels ook volgens de vergunning (of zijn nog bezig de stallen volgens de vergunningsvoorschriften aan te passen).
4.2b	Opstellen herstelstrategie Natuurbeschermingswetgebieden	Deze actie is afgerond. De strategieën moeten deels nog wel worden uitgevoerd.
4.3	Stimuleren van de bouw van emissiearme stallen	Er is voor agrariërs in Groot Wilnis–Vinkeveen een regeling opengesteld, tegelijk met een rijksregeling voor emissiearme stallen rondom N2000-gebieden. Drie agrariërs maakten gebruik gemaakt van de subsidieregeling voor emissiearme stallen in 2012. Door gewijzigde regelgeving (invoering Programma Aanpak Stikstof – PAS) is dit uitvoeringsspoor afgerond.
4.4a	Inzet van een gebiedsmakelaar	De gebiedsmakelaar voor Groot Wilnis–Vinkeveen is aangesteld en heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de constructieve samenwerking in het gebied.
4.4b	Opstellen van bedrijfsplannen	De boeren in Groot Wilnis–Vinkeveen zijn ondersteund bij de aanleg en het beheer van nieuwe natuur en de daardoor gewijzigde bedrijfsvoering. Compleet nieuwe bedrijfsplannen waren niet nodig en zijn niet gemaakt.
extra	Kavelpaden	Bij 12 boeren is de aanleg van kavelpaden gesubsidieerd, totaal 2.780 meter

De structuurverbetering (4.1) is een belangrijke maatregel om de economische positie van bedrijven te behouden of mogelijk zelfs te verbeteren. In heel Nederland is de economische vitaliteit van de melkveehouderij (beoordeeld met de standaardopbrengst van bedrijven) sinds 2014 verbeterd. Dat komt onder meer door groei van de bedrijven in aantal dieren door afschaffing van de melkquotering in 2015. In matische Aanpak Stikstof komen te vervallen.

2.5 Weidse recreatie

De doelstelling uit het convenant is als volgt geformuleerd:

De beoogde recreatieve ontwikkeling in Groot Wilnis–Vinkeveen heeft als resultaat dat ook in 2020 het gebied op extensieve wijze door recreanten beleefd en bezocht kan worden en daarbij zijn authentieke uitstraling heeft weten te behouden.

De effectmeting vindt idealiter plaats aan de hand van tellingen en enquêtering van recreanten. Dit heeft niet plaatsgevonden in Groot Wilnis–Vinkeveen.

De effectmeting voor recreatie is lastig gebleken. Er is geen effectmeting mogelijk omdat er structureel te weinig informatie is verzameld bij bezoekers.

Er zijn een aantal recreatieve voorzieningen bij gekomen en deze passen bij het authentieke karakter van het gebied. Het gebied kan nog steeds op extensieve wijze beleefd worden. De authentieke uitstraling is versterkt.

Er zijn (veelal los van het Convenant) recreatieve voorzieningen gerealiseerd zoals Rustpunt Het Theepotje op de Gagelweg, Torenrestaurant de Grote Sniep aan de Veenkade, Boerenlandbanken langs de Veenkade, op recreatieterrein Oukoop en langs de Wilnise Zuwe, Hooiberghutten op de Demmerikse Kade.

In onderstaande tabel staan de afspraken die in het convenant zijn gemaakt over de te nemen maatregelen (prestatie) voor het thema weidse recreatie. Onderstaande tabel geeft ook per prestatie aan of deze is uitgevoerd.

	Voorgenomen prestatie	Realisatie 2010–2020
5.1	Kanoroute door Donkereind en Demmerik en door Geuzensloot	In 2011 is een haalbaarheidsonderzoek naar de kanoroute uitgevoerd. Op basis hiervan is door de Stuurgroep GWV besloten deze route niet aan te leggen vanwege de mogelijke aantasting van natuurwaarden. In 2020 wordt alsnog, op basis van initiatief uit het gebied, gekeken naar mogelijkheden voor een kanoroute buiten de kwetsbare vogelgebieden.
5.2	Boerenlandwandeling tussen Donkereindse Bos en Bosdijk	Er bleek geen draagvlak om over agrarische gronden een route voor de Boerenlandwandeling tussen het Donkereindse Bos en de Bosdijk te realiseren.
5.3	Boerenlandwandeling tussen Bijleveldroute en Dooijersluis	De wandeling langs de Bijleveld is gerealiseerd in samenhang met de ontwikkeling van natuur langs de Veldwetering en de route richting Marickeland. Door aanleg van een trekpuntje over de Veldwetering kan er nu langs de Bijleveld worden gelopen.
5.4	Fietsroute over oude spoordijk	Er is uitgebreid onderzoek geweest ten behoeve van een fietspad over de Oude Spoorbaan. Er bleek geen draagvlak voor een fietspad vanuit de omgeving. Dit plan is vervallen. Er is wel een wandelpad gekomen (het Bellopad).
5.5	Recreatief knooppunt De Heul en route langs de Geuzensloot	De gemeenteraad van De Ronde Venen wil de Doorvaart de Heul alsnog realiseren. In 2020 wordt dit verder onderzocht. Dan wordt ook de mogelijkheid voor een wandelpad langs de Geuzensloot meegenomen.
5.6	Onderzoek naar recreatieterreinen	De recreatieterreinen van Recreatie Midden Nederland in het gebied zijn verkocht.
5.7	Informatieborden	De bebording is beperkt tot stand gekomen. Door ANV de Utrechtse Venen is op de Veenkade een picknickbank met informatiebord geplaatst in kader van het project picknickplaatsen in de wei. Vanuit het project Groot Wilnis-Vinkeveen zijn geen informatieborden geplaatst.
Extra	Damhekken	Er zijn 150 damhekken geplaatst

Er is een algemeen besef dat het goed is voor het gebied dat er extra recreatievoorzieningen zijn gekomen die passen bij de authentieke sfeer van het gebied. Overigens zijn een aantal daarvan geheel autonoom tot stand gekomen en niet zozeer als maatregelen of prestatie van het convenant.

3 Financiën

In dit hoofdstuk wordt per thema inzicht gegeven in de financiën. Daarbij wordt eerst benoemd wat er begroot was en vervolgens wat er is uitgegeven (gerealiseerd).

De begroting is in een aantal stappen tot stand gekomen (van globale raming naar specifiek beschikbaar budget). In het convenant Groot Wilnis–Vinkeveen (april 2010) en het Realisatieplan Groot Wilnis–Vinkeveen (juni 2011) zijn in 2010 de benodigde middelen ingeschat om de convenantsdoelen te realiseren. De ramingen zijn gebaseerd op de Business Case Groot Wilnis–Vinkeveen, op basis waarvan Nota Ruimte–geld vanuit het Rijk beschikbaar is gesteld. Er is geschat dat in totaal 36,2 miljoen nodig en beschikbaar was. Financierende partijen waren het Rijk (Nota Ruimte–middelen), provincie Utrecht, Waterschap AGV en individuele agrariërs. Agrariërs dragen bij diverse subsidies een deel zelf bij. De oorspronkelijk beschikbare gelden zijn tweemaal bijgesteld: eenmaal in 2012 en eenmaal in 2015. In de periode 2010–2012 bleek dat de ramingen soms te hoog en soms ook te laag waren ingeschat. Ook was er een post ‘nog te dekken’ genoemd zonder dat er afspraken over waren gemaakt door wie dit gedekt diende te worden. De financieringsverdeling tussen partijen was in het begin ook nog onduidelijk. In overleg met de partijen is in december 2012 de begroting aangepast. In de periode 2012–2015 werd steeds duidelijker wat de daadwerkelijke kosten zouden gaan worden. Daarnaast was er een forse bezuiniging bij het Rijk. Eind 2015 is daarom de begroting, in overleg met de partijen, weer aangepast. Het totale budget is bijgesteld van 36,2 miljoen naar 26,4 miljoen euro. De begroting van 2015 is te zien als de uiteindelijke werkbegroting.

Tabel 3.1: Financiën per thema zoals overeengekomen in het convenant en de bijstellingen hiervan

Bedragen in € miljoen excl BTW	Begroot	Gerealiseerd	Restant
Thema	actualisatie 2015	t/m 2019	tov 2015
Schoon water	3,7	3,4	0,4
Beperken bodemdaling	8,0	4,6	3,4
Veelzijdige natuur	3,6	2,7	0,9
Grond als motor	4,3	2,9	**
Vitale landbouw	1,6	0,5	1,1
Weidse recreatie	0,3	0,1	0,2
Proceskosten	3,4	2,4	1,0
Onvoorzien	1,5	0,7	0,8
Totale kosten Groot Wilnis–Vinkeveen	26,4	17,3	7,8

NB: Naast de financiële middelen zoals in de tabel genoemd, worden er ook vergoedingen verleend via bijvoorbeeld de Subsidie Natuur–en Landschap. Dit is niet in het overzicht meegenomen.

Van de beschikbaar gestelde middelen in 2015 van € 26,4 miljoen is eind 2019 € 17,3 miljoen (ruim 65%) uitgegeven (Tabel 3.1). Het nog openstaande bedrag van € 7,8 mln (peildatum 2019) zal naar verwachting alsnog (deels) worden uitgegeven aan de aanleg van onderwaterdrainage in heel Groot Wilnis–Vinkeveen en de realisatie van de natuurgebieden die nog niet zijn afgerond (Grote Sniep 2 en 3, Demmerik Noord, Gagelgebied, Kamerik Teylingens).

4 Proces en samenhang

Er is in Groot Wilnis–Vinkeveen gedurende 10 jaar integraal en gezamenlijk aan meerdere thema's gewerkt. De integrale aanpak heeft ertoe geleid dat krachten en middelen van meerdere partijen en voor meerdere thema's gebundeld konden worden in de overtuiging dat hierdoor meer kon worden bereikt dan met alleen sectoraal beleid. Uitgangspunt was daarbij om alles gezamenlijk en in samenhang uit te voeren.

Draagvlak

Tijdens de uitvoering is er veel aandacht besteed aan het gezamenlijke proces:

- Er is gedurende de gehele looptijd van de convenantperiode periodiek ambtelijk en bestuurlijk vergaderd met vertegenwoordigers van alle betrokken organisaties.
- Er is voor meerdere thema–gebonden projecten en deelgebieden een tijdelijke samenwerking ontstaan in deelprojecten (Peilvak 9, Gagelgebied, onderwaterdrainage, etc).
- Er is een gebiedsmakelaar voor Groot Wilnis–Vinkeveen aangesteld die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de constructieve samenwerking in het gebied.

Er is een gedeeld besef dat er over de gehele periode steeds een groot draagvlak is geweest voor het gezamenlijk realiseren van de afspraken uit het Groot Wilnis–Vinkeveen–convenant. Het draagvlak is wel ook enkele malen onder druk komen te staan. Hiervoor zijn beleidsmatige en technische oorzaken aan te wijzen:

- De rijksbezuinigingen en decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincie hebben geleid tot aanpassingen van veel (provinciale) afspraken. Dit heeft ook zijn weerslag gehad op de uitvoering in Groot Wilnis–Vinkeveen. Een aantal afspraken zijn hierdoor tussentijds bijgesteld.
- Er waren onvoorziene juridische belemmeringen bij de op te stellen subsidies voor verduurzaming van de landbouw. Deze subsidieregelingen werden bij de toetsing aan de EU–subsieregels aangemerkt als mogelijke staatsteun en zijn daarom niet tot stand gekomen.
- Vanuit het rijk is er meer steun gekomen voor particulier natuurbeheer. Het gewijzigde beleid heeft ook in Groot Wilnis–Vinkeveen tot een wijziging in de uitvoering geleid. Oorspronkelijk was voorzien

dat de natuurgebieden na functieverandering door Staatsbosbeheer in beheer genomen zouden worden. In Groot Wilnis–Vinkeveen is in plaats daarvan relatief veel natuur gerealiseerd door particulier natuurbeheer.

- De provinciale subsidieregeling voor natuurinrichting en beheervergoedingen en de interpretatie daarvan in Groot Wilnis–Vinkeveen bleek onduidelijk en complex. Dit heeft tot veel frustratie bij agrariërs in Groot Wilnis–Vinkeveen geleid.
- De aanleg van natuurvriendelijke oevers is tijdens de convenantperiode gewijzigd. Het was de bedoeling om dit te realiseren door middel van het afgegraven van het talud. Uiteindelijk is dit in de agrarische percelen grotendeels uitgewerkt met vooroevers.
- Het verminderen van drooglegging is niet tot stand gekomen door de grond af te waarden. Daarom is versterkt ingezet op een technische oplossing namelijk door onderwaterdrainagesystemen aan te leggen.

Deze veranderingen hebben tijdens de uitvoering geleid tot onzekerheid over de te volgen koers en daardoor ook tot spanningen tussen de verschillende convenantpartners. Deze hobbels zijn inmiddels wel gezamenlijk zo goed als opgelost. Ondanks bovengenoemde veranderingen in de bestuurlijke context en aanpak van enkele maatregelen is het gezamenlijk werken dan ook in zijn algemeenheid als een succes ervaren. Op onderdelen waar de samenwerking stroef is verlopen zijn ook kritische evaluaties van het werkproces uitgevoerd, zoals voor het gebiedsproces van de natuurinrichting in Peilvak 9.

Er zal, aanvullend op deze evaluatie van het convenant, door de convenantpartijen een evaluatie van het proces plaatsvinden in 2020/2021 om voor de toekomst op voort te kunnen bouwen.

Samenhang

In Groot Wilnis–Vinkeveen is aan meerdere thema's tegelijk gewerkt. Dit is zo veel als mogelijk in samenhang gedaan. Het is lastig om de doelmatigheid en doeltreffendheid van deze integrale samenwerkingsaanpak daadwerkelijk aan te tonen. Er wordt vaak vanuit gegaan dat de meerwaarde van een integrale aanpak tot stand komt doordat maatregelen nuttig zijn voor meerdere thematische doelen. Dit is ook in Groot Wilnis–Vinkeveen een aantal keren aan de orde geweest:

- De aanleg van natuurvriendelijke oevers is goed voor de natuur, het tegengaan van afkalven van oevers, de waterkwaliteit en voor het vertragen van dichtslibben van sloten.
- De ruimtelijke herinrichting van Peilvak 9 was goed voor zowel natuur als landbouw. De huiskavels konden worden vergroot en natuur kon worden gerealiseerd op het achterland van agrariërs.
- Natuur en recreatie versterken elkaar vaak doordat mooie natuurgebieden vaak recreanten aantrekken. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het kijkscherm in reservaat Demmerik aan het Bellopad.

Maar er zijn ook maatregelen geweest waarbij de doelen van thema's onverwacht moeilijk te verenigen bleken. Dit is een paar keer aan de orde geweest gedurende de uitvoeringsperiode:

- Er is een lastige keuze gemaakt in reservaat Demmerik tussen natuur en recreatie. De bosschages die door recreanten als erg positief werden ervaren moesten wijken vanwege de bescherming van weidevogels. Weidevogels mijden gebieden met bomen omdat daar roofvogels in kunnen zitten. De bomenrij had echter ook een functie als vliegroute voor vleermuizen. Daarvoor zijn later weer een rij knotwilgen in het terrein geplant. Dat heeft verbazing en soms weerstand opgeroepen bij recreanten.
- Een ander voorbeeld is dat de aanleg en ingebruikname van de oorspronkelijke kanoroute niet verenigbaar bleek met natuurdoelstellingen voor de zwarte stern.

Ondanks bovengenoemde uitdagingen en complicaties overheerst bij velen de overtuiging dat de integrale gebiedsgerichte aanpak de juiste aanpak is om in gebieden te werken. In het gebiedsgerichte proces worden belangen afgewogen en uiteindelijk keuzen gemaakt. Soms zijn dit ook echt lastige keuzen omdat niet altijd alles overal te verenigen is. De eerdergenoemde aandacht voor het draagvlak heeft ervoor gezorgd dat ook de moeilijke keuzen zoveel mogelijk gezamenlijk gemaakt zijn.

5 Vooruitblik

Naar de toekomst toe zijn er nog meerdere uitdagingen. In dit hoofdstuk worden er een aantal opgesomd.

Schoon water.

Er zijn volgens het Waterschap AGV voldoende ontwikkelingen in Groot Wilnis–Vinkeveen die optimisme rechtvaardigen over dat de waterkwaliteit verder gaat verbeteren tot een goede ecologische toestand. Belangrijk daarbij is ook dat er een grote mate van betrokkenheid is in het gebied. Dat blijkt uit de grote deelname van agrariërs aan ecologisch slootschonen, kwaliteitsbaggeren en aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Toekomstige verbetering van de waterkwaliteit kan worden bereikt met de volgende (mix van) maatregelen:

- Opzetten en uitvoeren van een onderzoeksprogramma met veldexperimenten en monitoring om te achterhalen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om het ecosysteem verder de goede kant op te sturen en met name te komen tot een goede ontwikkeling van onderwaterplanten.
- Doorgaan met maatregelen om zo min mogelijk gebiedsvreemd water in te laten (tegengaan doorspoelen, doorvoeren en controleren op lekken).
- Doorgaan met stimuleren van ecologisch slootschonen en mestvrije zones in secundaire watergangen. Dit kan via het agrarische collectief RVV en de contacten die er zijn in de lopende gebiedsprojecten (natuurinrichtingsprojecten, proefpolder Gagelpolder, etc). Ecologisch schonen als voorwaarde opnemen in de keur van AGV kan een middel zijn om alle sloten ecologisch te onderhouden.
- Het ecologisch gewenste schoningsbeheer in de primaire watergangen opnemen in de nota natuurvriendelijk onderhoud. Vervolgens zijn ook goede afspraken nodig met de uitvoerders en het schouwteam. Het uitgangspunt is de ecologie zo min mogelijk te verstoren. Dit betekent alleen schonen als dit noodzakelijk is voor de waterafvoer en/of om sterke verlanding tegen te gaan. Het betekent ook het juiste materiaal gebruiken en werken in 'mozaïekvorm'.
- Doorgaan met stimuleren van het op diepte brengen en houden van de sloten in het hele plangebied.
 - Op basis van de resultaten van het project regeling waterkwaliteitsbaggeren de vereiste minimale waterdiepte gebiedsgericht differentiëren.
 - Opstellen van een beheerregister en uitvoeringsprogramma voor onderhoud van secundaire wateren.
 - Diepte meenemen in de schouw nadat keur en legger aangepast zijn.
- De partijen (waaronder de agrariërs) regelmatig informeren over de effecten en betrekken bij uitwerking en uitvoering van acties die eventueel nog nodig zijn om het beoogde resultaat te halen.
- In de Stuurgroep GWV is meermalen besproken of het nuttig zou zijn om een nieuwe regeling voor natuurvriendelijke oevers op te stellen. Vanuit het gebied is hier ook belangstelling voor. Waternet is echter kritisch over de aangelegde natuurvriendelijke oevers omdat er zo weinig waterplanten voorkomen. Hier wordt eerst onderzoek naar gedaan door Waternet voordat eventuele vervolgstappen gezet kunnen worden.

Beperkte Bodemdaling

Naar de toekomst toe blijft het tegengaan van bodemdaling een enorme uitdaging. Met het aanpakken van 160 hectare in Peilvak 9 is een begin gemaakt om bodemdaling tegen te gaan. Maar uiteindelijk zal ook in alle andere gebieden iets gedaan moeten worden tegen de bodemdaling. Er is daarvoor een regeling voor de aanleg van onderwaterdrainage/infiltratie in heel Groot Wilnis–Vinkeveen in de maak. Hiermee kan nog 1.000 ha extra onderwaterdrainage worden gerealiseerd.

Veelzijdige natuur

Voor de natuur zijn er nog veel uitdagingen. Met de weidevogels gaat het matig. Dat is niet alleen in Groot Wilnis–Vinkeveen een aandachtspunt maar speelt bijna overal in Nederland. Er is meer afstemming nodig tussen de landbouwkundige bedrijfsvoering en de overleving van weidevogels. Ook de ecologische verbindingzone is in feite nog niet echt functioneel omdat hij niet helemaal af is.

- De geplande natuurgebieden dienen verder te worden gerealiseerd/afgerond.
- Er is blijvend onderzoek nodig naar de toestand van de natuur en naar de mogelijkheden om de natuur te herstellen/verbeteren.
- Er is meer aandacht nodig voor het beheer van de natuur.
- Het is nodig om de verbindingen tussende verschillende gebieden en barrières op te heffen, bijvoorbeeld ten aanzien van de wetland Gagelgebied als stapsteen richting Marickenland en Groot Mijdrecht Noordoost.
- Er zijn plannen om diverse barrières voor bijvoorbeeld de otter aan te pakken, zoals bij de Ter Aase Zuwe en de Korenmolenweg.
- Staatsbosbeheer start een pilot voor natuurinclusieve landbouw in reservaat Demmerik.

Vitale landbouw

De vooruitzichten voor de landbouw zijn, voor zover die bepaald worden door omstandigheden in en buiten Groot Wilnis–Vinkeveen, gunstig. Het verdient aandacht om de verbreding die in het gebied volgens de CBS-gegevens aan de orde is, meer aandacht te geven.

Weidse recreatie

Het gebied is nog steeds een verborgen pareltje voor de lokale bevolking. Er zijn nog tal van mogelijkheden om dit te versterken zonder dat hierdoor de authentieke sfeer verloren, zoals:

- Een goede wandelkaart van het hele gebied
- Een wandelpad langs de Geuzensloot
- Het realiseren van de geplande uitkijktoren langs het Bellopad in Demmerik
- Een alternatieve kanoroute

Klimaatverandering

In 2012 was er nog relatief weinig aandacht voor klimaat. Inmiddels is dit een van de belangrijkste opgaven in onze samenleving geworden. Veenoxidatie heeft niet alleen bodemdaling tot gevolg maar is ook een belangrijke bron van CO₂-emissie. Dit betekent dat er aandacht is gekomen voor reduceren van de veenoxidatie. Veenoxidatie is met het huidige peilbeheer nog steeds aanzienlijk. Door inrichtingsmaatregelen als onderwaterdrainage en drukdrainage kan de veenoxidatie worden beperkt.

Naast oxidatie kan ook het afgraven van de met nutriënten verzadigde veentoplaag – voor natuurontwikkeling van zeer voedselarme natuurtypen – leiden tot verbranding van veen en CO₂ uitstoot. In Groot Wilnis–Vinkeveen is dit in geringe mate aan de orde geweest. Er is maar zeer beperkt geplagd en de vrijkomende grond is steeds lokaal toegepast, voor de ophoging van lage delen.

Naar de toekomst toe is het aan te bevelen om klimaatdoelen ook onderdeel te maken van de integrale afweging.

Proces

Naar aanleiding van (het naderende einde van) het Gebiedsconvenant Groot Wilnis–Vinkeveen hebben grondeigenaren in het gebied eind 2018 de Gebiedscoöperatie Groot Wilnis–Vinkeveen opgericht. Het Programmabureau Utrecht–West heeft de opstart van dit initiatief ondersteund. Gezien dit initiatief is er ook na 2020 waarschijnlijk behoefte aan een gezamenlijk proces met alle betrokken stakeholders. De grondeigenaren verenigd in de Gebiedscoöperatie willen gezamenlijk bijdragen aan de toekomstbestendigheid van het gebied en zo de gebiedswaarden behouden en versterken. Met de Gebiedscoöperatie is een verankering van de integrale aanpak in het gebied tot stand gekomen.

Geld

Er is een restbedrag van € 7,8 mln dat (deels) kan worden uitgegeven aan maatregelen zoals de aanleg van onderwaterdrainage in heel Groot Wilnis–Vinkeveen en de realisatie van de natuurgebieden die nog niet zijn afgerond (Grote Sniep 2 en 3, Demmerik Noord, Gagelgebied, Kamerik Teylingens). Voor de doelen en prestaties na 2020 worden nieuwe financiële afspraken gemaakt.

Bijlage: Toelichting meting per indicator

1. Thema Schoon water

Effectmeting: waterkwaliteit voor krabbescheer

Krabbescheer komt voor in wateren met een uiteenlopende chemische samenstelling (Tabel 1). Zo kan krabbescheer groeien in zowel matig als zeer voedselrijk water. Al naar gelang de chemische samenstelling van het water kunnen de planten een heel verschillend uiterlijk hebben. Smolders en Roelofs (1996) noemen krabbescheer een plant die een duidelijke ecologische niche lijkt te hebben.²

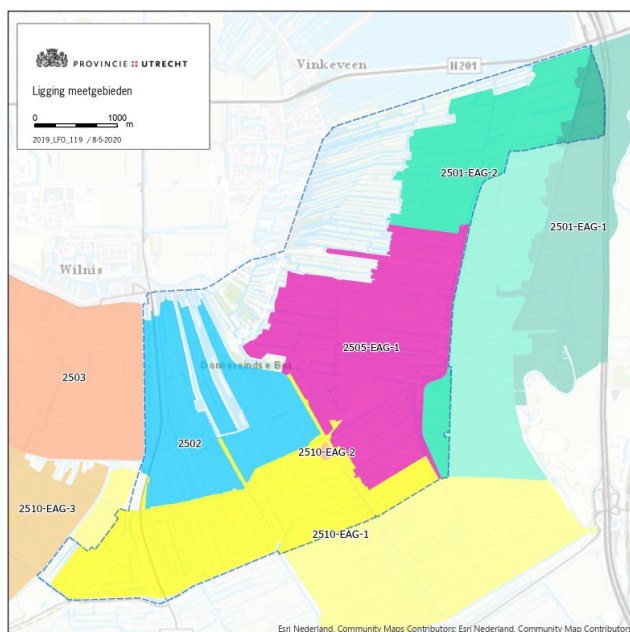
Krabbescheerplanten stellen de volgende eisen aan de biotoop:

- Zoet water met weinig golfslag.
- Het water moet rijk zijn aan mineralen maar arm zijn aan sulfaat en aan meststoffen zoals nitraat, ammonium en fosfaat.
- De waterdiepte mag maximaal 80 cm bedragen.
- Op de bodem moet een laag organisch afval liggen.

Tabel 1: Concentraties van stoffen waarbij krabbescheer werd aangetroffen, gebaseerd op onderzoek van De Lyon en Roelofs (1986) en honderden onderzoekslocaties in Nederland

Parameter	gemiddelde concentratie van de parameter in water (mg/l)	maximale concentratie van de parameter in water (mg/l)	gemiddelde concentratie van de parameter in bodemwater (mg/l)
sulfaat	44,19	144,09	54,75
chloride	64,87	141,80	71,61
fosfor	0,04	0,15	0,27
fosfaat	0,35	1,42	2,52
ammonium	0,30	1,44	13,32
ijzer	0,42	1,68	16,64

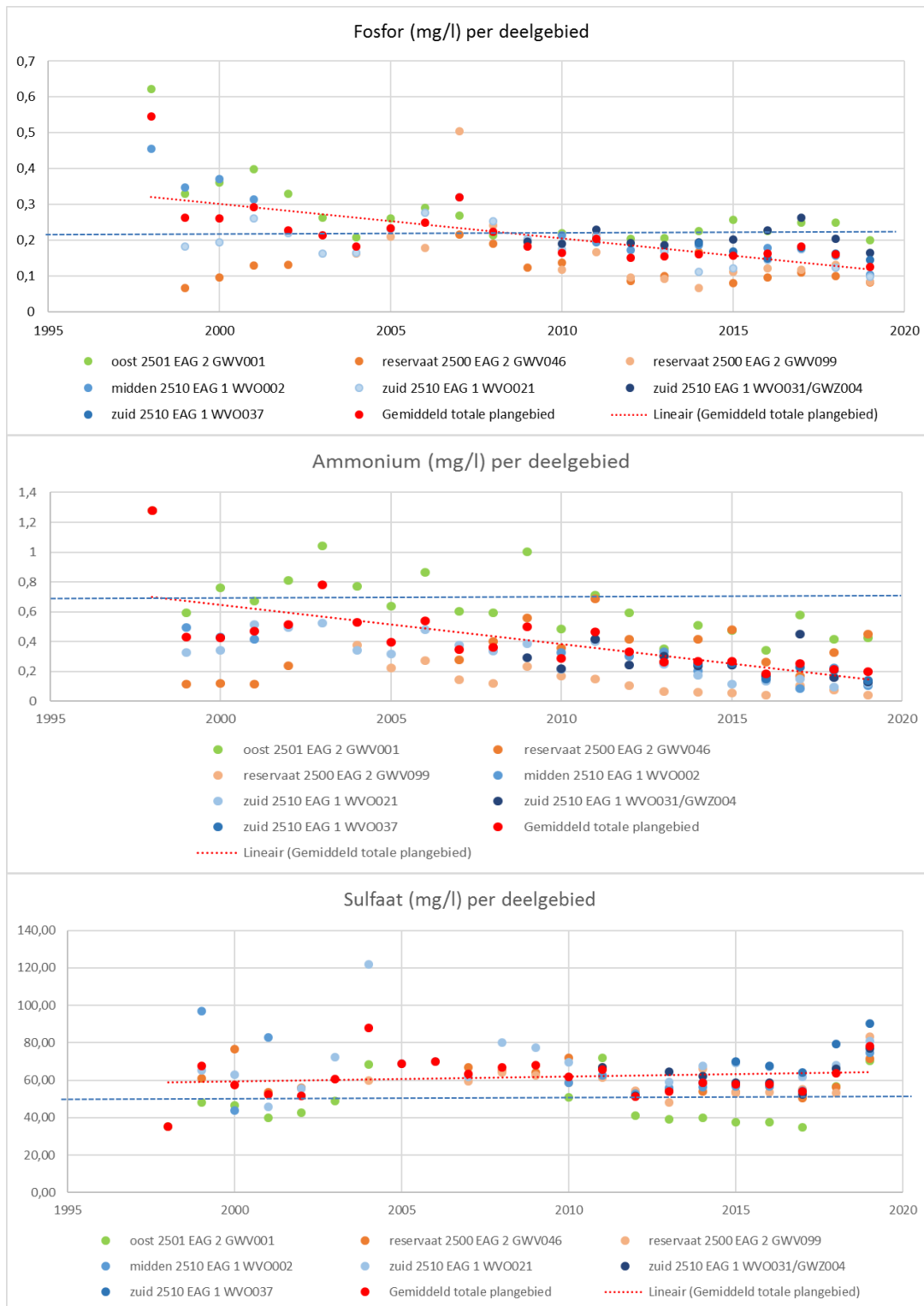
De waterkwaliteit wordt jaarlijks per Ecologisch Analyse Gebied (EAG) door Waternet gemeten (Figuur 1.1).

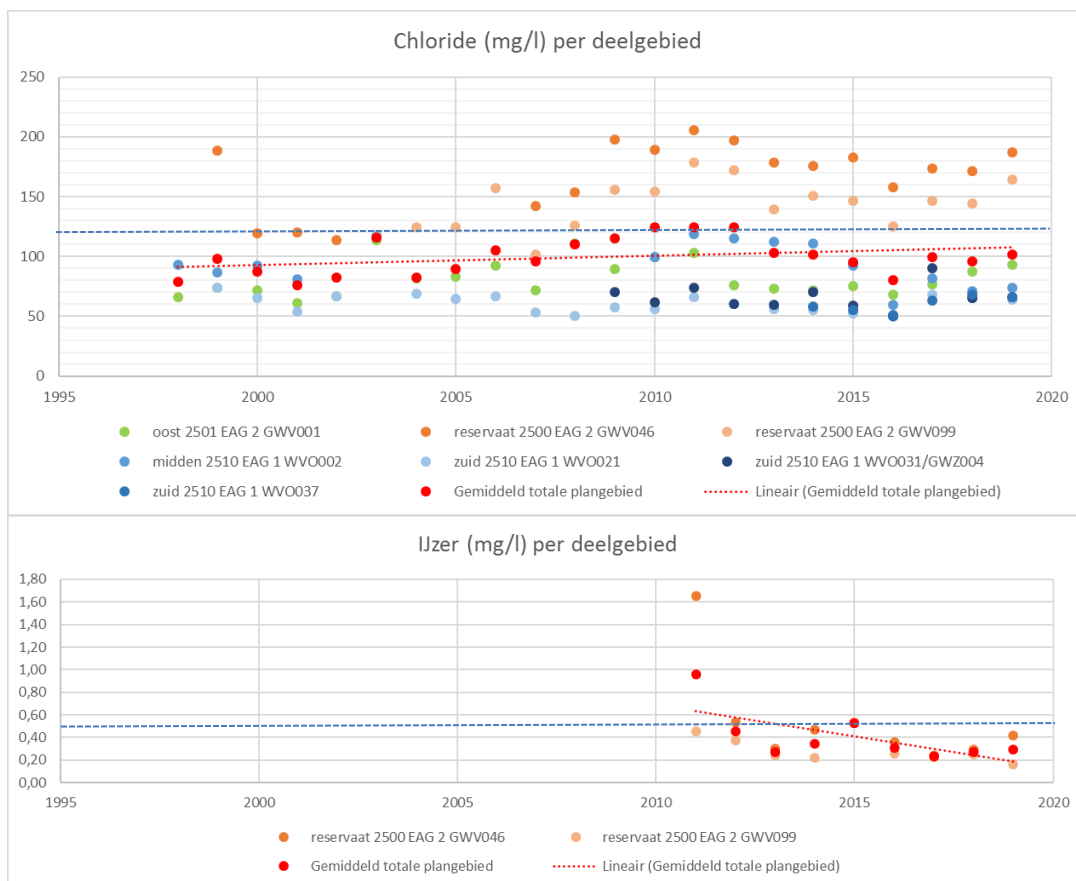

Figuur 1.1. Ligging meetgebieden

² <http://www.platformberendbotje.nl/pages/krabbescheerbiotoop.html>

Figuur 1.2 geeft de trend per chemische stof voor de waterkwaliteit per EAG.

Figuur

1.2. Trend chemische waterkwaliteit per EAG (Doelwaarden van krabbescheer aangegeven met blauwe stippellijn: Fosfaat <0,21 mg/l; ammonium max 0,3–0,7 mg/l, Sulfaat < 50 mg/l; chloride < 120 mg/l; ijzer < 0,5 mg/l.

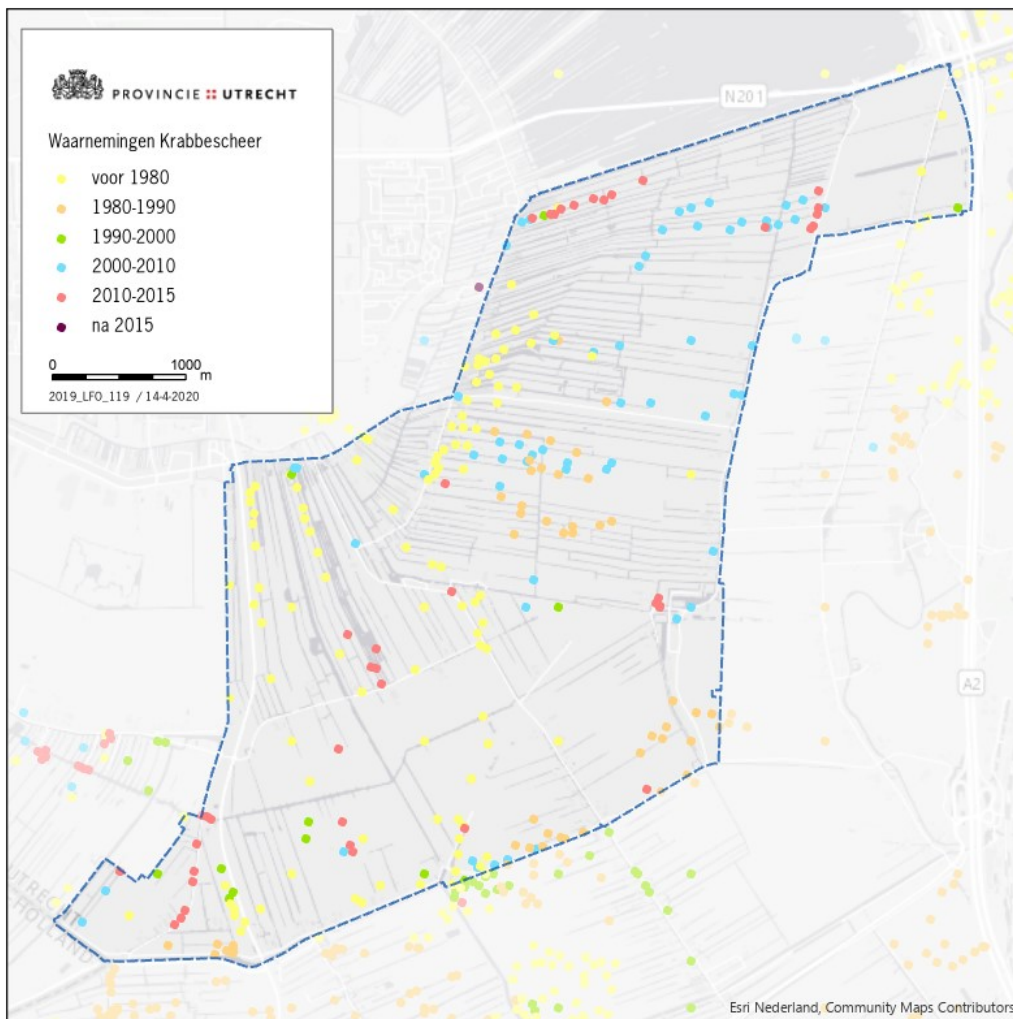
In 2019 werden op de meetpunten uit het monitoringsplan van Waternet de doelwaarden voor fosfaat, ammonium en ijzer gehaald. Voor sulfaat werden de doelwaarden niet gehaald, al is de overschrijding nog beperkt en valt deze nog binnen de range voor krabbescheer. Voor chloride wordt de doelwaarde niet gehaald in het reservaat Demmerik; in de andere deelgebieden wordt de doelwaarde wel gehaald. Dat de doelwaarde in het reservaat niet wordt gehaald, heeft vermoedelijk te maken met het inlaatwater dat in droge tijden onder invloed staat van het brakke water uit Wilnis Veldzijde en/of polder Groot Mijdrecht dat via de Waver, Amstel en Kromme Mijdrecht tot het inlaatpunt komt. In 2020 realiseert Waternet een kwaliteitsscherm in de Kromme Mijdrecht die de inlaat van door Groot Mijdrecht beïnvloed water definitief moet stoppen. Men verwacht dat het chloridegehalte hierdoor af zal nemen in reservaat Demmerik.

Effectmeting: Krabbescheer

Figuur 1.3 geeft de verspreiding van krabbescheer voor een aantal perioden aan.

De waterplant komt sinds 2015 nog maar zeer beperkt voor, ook al wordt nu op veel plekken aan de chemische randvoorwaarden van krabbescheer voldaan. Het is onbekend waarom dit zo is. Er zijn meerdere factoren die een rol kunnen spelen, zoals: waterdiepte, zuurgraad, temperatuur en verwijdering door vraat, gras of onderhoud.

Figuur 1.3. Vindplekken krabbescheer (NDFP).

Effectmeting (extra): Ecologische waterkwaliteit op basis van onderwaterplanten

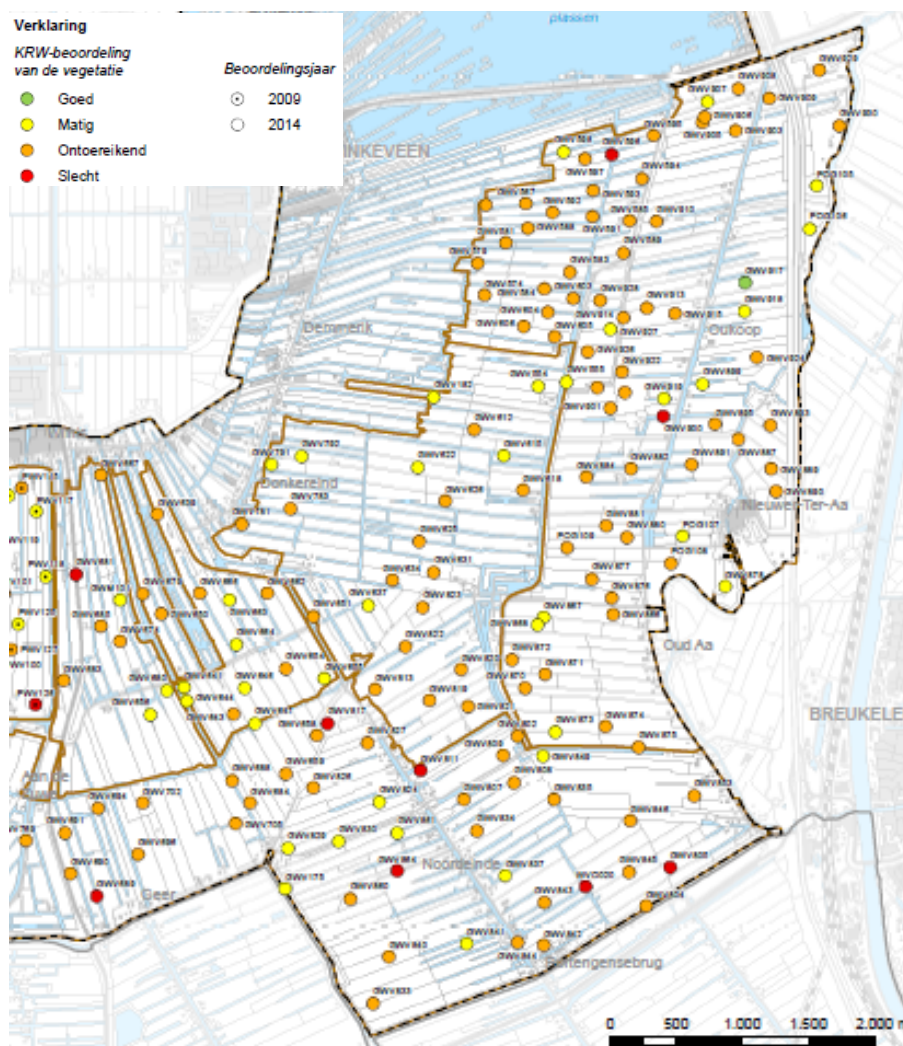
Het waterschap bepaalt de kwaliteit van een watersysteem in het kader van de KRW op basis van de diversiteit en soortenrijkdom van ondergedoken waterplanten, drijfbladplanten en helofyten³. Bij het beoordelen van de ecologische toestand in Groot Wilnis-Vinkeveen ligt de nadruk op het vóórkomen van diverse ondergedoken waterplanten.

De aanwezigheid van ondergedoken waterplanten, met name als dit een soortenrijke vegetatie betreft, duidt op een goede ecologische toestand. Deze planten zijn van belang voor tal van andere soortgroepen zoals vis, fytoplankton⁴ en macrofauna⁵.

³ Helofyten zijn waterplanten met hun wortels in het water en de groene delen boven water. Bekende voorbeelden zijn riet, lisdodde, diverse soorten biezen en gele lis.

⁴ Fytoplankton is plankton dat voor de energievoorziening afhankelijk is van fotosynthese. Hiertoe behoren zowel algen als bacteriën zoals blauwalgen. Fytoplankton is de grootste primaire producent van zuurstof op aarde. Het is de voedselbron van zoöplankton en van veel hogere dieren.

⁵ Met het blote oog zichtbare ongewervelde dieren. Voorbeelden zijn: rugzwemmertjes, bootsmantjes, watertorren, poelslakken, waterpissebedden, vlokreeftjes, bloedzuigers, libellenlarven, muggenlarven en kokerjuffers. Zij vormen de belangrijkste voedselbron voor dieren als vissen en kikkers.

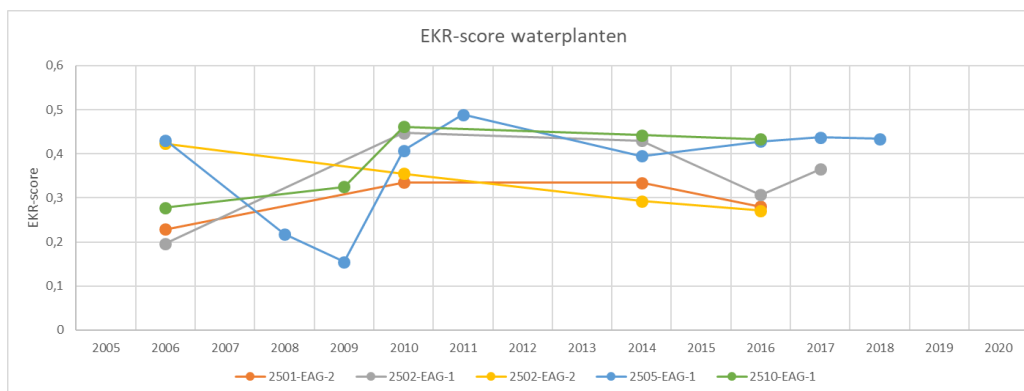

Figuur 1.4. Beoordeling vegetatie en ecologie (bijlage bij watergebiedsplan Groot Wilnis-Vinkeveen, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, 2018).

De ecologische toestand gemeten is ontoereikend (figuur 1.4). Dit komt vooral door het bijna volledig ontbreken van onderwaterplanten. In de meeste deelgebieden in Groot Wilnis-Vinkeveen is het aantal soorten waterplanten achteruitgegaan ten opzichte van voor 2010.

Figuur 1.5 geeft de trend van de KRW-score voor onderwaterplanten in de verschillende ecologische analyse gebieden (EAG). In enkele EAG's lijken ook de eerste tekenen van verbetering zichtbaar te worden. De ontwikkeling in de tijd is niet per gebied hetzelfde: in sommige EAG's gaat het steeds beter, in sommige verandert het niet en in andere gaat het slechter.

Goed	≥ 0.6 AND < 0.8
Matig	≥ 0.4 AND < 0.6
Ontoereikend	≥ 0.2 AND < 0.4
Slecht	≥ 0 AND < 0.2

Figuur 1.5. Trend KRW-EKR score waterplanten per EAG (bij watergebiedsplan Groot Wilnis-Vinkeveen, waterschap Amstel, Gooi en Vecht, 2018). Zie voor ligging EAG's figuur 1.

Een verdere verbetering van de ecologische waterkwaliteit is volgens de meest recente analyses van Waternet waarschijnlijk. Dit kan nog verder verbeteren als alle sloten ecologisch worden onderhouden en/of op diepte zijn. Dat is nu nog niet het geval.

Illustratie van een gezond watersysteem met veel waterplanten

Box: Analyse van Ecologische sleutelfactoren

In het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden verdiepende analyses van ecologische sleutelfactoren gedaan. Dit heeft twee functies. Ten eerste kan hiermee een goede diagnose gesteld worden. Ten tweede is het daardoor mogelijk om aan te geven hoe het systeem hersteld kan worden. Uit de monitoring van Waternet blijkt dat onderwaterplanten achteruitgaan en daar is nog geen goede verklaring voor is gevonden. Het waterschap zoekt een verklaring en een oplossing hiervoor. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het denkkader van de Ecologische Sleutelfactoren (STOWA 2015). Centraal in deze aanpak staat de confrontatie tussen de ecologische toestand enerzijds en de sleutelfactoren die sturend zijn voor de toestand anderzijds. Als de toestand (zoals die in het veld wordt gemeten) in lijn is met de sleutelfactoren (die in beeld wordt gebracht op basis van metingen en berekeningen), betekent dit dat beter begrip ontstaat hoe het watersysteem werkt.

Nader onderzoek is noodzakelijk. Enkele van de meest relevante onderzoeksvragen van dit moment zijn:

- Is er sprake van zuurstofloosheid en sulfidevergiftiging in de waterbodem?
- Wellicht groeien er wel waterplanten, maar sterven deze al vroeg in de zomer af, bijvoorbeeld onder invloed van opwarming en zuurstofloosheid, of als gevolg van begrazing?
- Kunnen de plantenkiemen wortelen in het slappe slibsubstraat?
- Spelen karpers en of rivierkreeften een negatieve rol bij de vegetatieontwikkeling?
- Verminderen de natuurvriendelijke oevers de slibaanwas? Helpen extra oevers om de doelen te bereiken?

Meting prestatie 1.1: Opheffen waterinlaat:

Groot Wilnis–Vinkeveen is grotendeels een wegzijgingsgebied. Inlaat van water blijft daardoor noodzakelijk. De impact van het opheffen van de waterinlaat op de hydrologie en de waterkwaliteit zijn lokaal relevant, maar voor het totale gebied niet zwaarwegend.

Het zijn lokale maatregelen met een plaatselijk effect. De waterinlaat vanuit de tussenboezem (de Ringvaart Mijdrecht–Vinkeveen) was al afgerond in 2011 vanwege de aanvoer van chloride en sulfaat uit de polder Wilnis – Veldzijde. Bij Demmerik is het functioneren van de bootstuwen en vispassage geoptimaliseerd om waterinlaat naar reservaat te beperken. Ook zijn bij Donkereind een aantal lekke dammen gerepareerd.

Ook is de waterinlaat vanuit de boezem verminderd door het doorspoelen te beperken. De belangrijkste inlaten vanuit de boezem zijn geautomatiseerd (bijvoorbeeld de inlaat Dooijersluis, dubbele inlaat Korenmolenweg, inlaat Stadswetering, inlaat Ruwielsekade, inlaat Portengensebrug, Inlaat Bosdijk). Enkele inlaten in Nieuwer ter Aa en Oud–Aa zijn handbediend. Hiermee is het voor Waternet goed mogelijk om geen water onnodig in te laten. Voor hoogwatervoorzieningen rond woningen zijn er nog vele particulier bediende inlaten. Hiervoor blijft toezicht door Waternet nodig

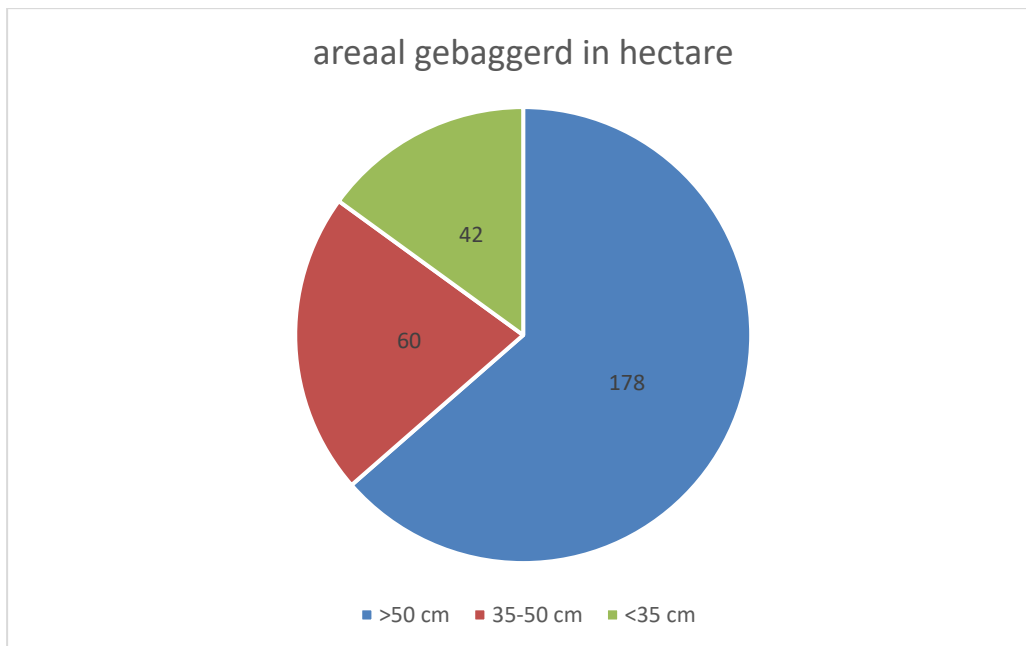

Meting prestatie 1.2: Kwaliteitsbaggeren:

Voor een goede ontwikkeling van het ecosysteem in sloten is niet alleen een goede chemische samenstelling van het water nodig. Sloten moeten ook een niet te dikke laag baggerslib hebben of te weinig waterdiepte. In veenweide gaat het vaak om dun en mobiel slib dat het wortelen van planten lastiger maakt. Bodem–woelende vissen zorgen daarbij gemakkelijk voor het los geraken van nieuw wortelende vegetatie. Sloten met voldoende waterdiepte zijn beter bestand tegen extreme opwarming waardoor schommelingen van temperatuur, zuurstof en pH beperkt blijven. Een grotere waterdiepte geeft letterlijk ook meer leefruimte voor waterplanten, vissen, amfibieën en andere waterdieren. Het doel van het waterkwaliteitsbaggeren was om in totaal ca. 280 ha wateroppervlak in Groot Wilnis–Vinkeveen tot 50 cm te baggeren.

Er is een Stimuleringsregeling voor kwaliteitsbaggeren opgezet. Hierbij is het plangebied in verband met de afbakening van het watersysteem iets verruimd ten opzichte van de begrenzing van het convenantgebied (extra deel polder Groot en Klein Oud Aa).

De stimuleringsregeling is aan het eind van de oorspronkelijke looptijd (einde per 1 januari 2017) nog met een paar maanden verlengd, omdat veel deelnemers nog een aantal sloten op diepte wilden brengen. Het draagvlak voor deelname aan de regeling was groot. Eigenaren van 240 hectare water in het gebied hebben deelgenomen. Daarvan is 45 hectare gelegen in het Natuureservaat Demmerik.

Figuur 1.6. Areaal gebaggerde sloot naar dieptecategorie

Uit metingen is gebleken dat ruim 178 hectare water op een slootdiepte van tenminste 50 cm is gebracht (Figuur 1.6). 60 ha wateroppervlak heeft de slootdiepte tussen 35 en 50 cm. In 42 hectare is de slootdiepte niet meer dan 35 cm. Er zijn meerdere redenen waarom niet alle sloten op een diepte van 50 cm zijn gebracht:

- Sommige sloten zijn van nature minder diep dan 50 cm. Het is niet de bedoeling dat de vaste bodem wordt verwijderd.
- Hele brede sloten konden niet allemaal voor de volle breedte op 50cm worden gebracht omdat deze vaak moeilijk bereikbaar zijn. Deze zijn op een praktische manier vanaf de kant gebaggerd in plaats vanaf een boot en ponton, vanwege de grote kosten van baggeren vanaf het water.
- Het is bekend dat op veengronden sprake is van veerkracht van de bodem waardoor de sloot na het baggeren op 50 cm diepte al na enkele weken weer ondieper is geworden.
- De eigenaar heeft zich niet of te weinig ingespannen om de sloot op diepte te brengen.

De doelstelling is, zeker gelet op de vrijwillige deelname van boeren, voor een belangrijk deel gehaald. De regeling heeft in totaal € 830.000 euro gekost waarvan € 630.000 is uitgekeerd aan deelnemende grondeigenaren. De overige middelen zijn besteed aan onderzoek en monitoring.

Ook in de toekomst blijft baggeren nodig omdat in sloten in veenweide voortdurend sprake is van baggeraanwas als gevolg van veenafbraak. Het waterschap stelt een “beheerregister en uitvoeringsprogramma onderhoud” op waarin voor het (uitgebreide) convenantgebied de haalbare waterdiepte is vastgelegd. Met behulp hiervan worden eigenaren eraan herinnerd de sloten op diepte te houden. Als het hierbij mogelijk is nog meer baggerslib te verwijderen zonder het slootprofiel te beschadigen, verbetert dat de mogelijkheden voor waterplanten om goed te wortelen en zich uit te breiden.

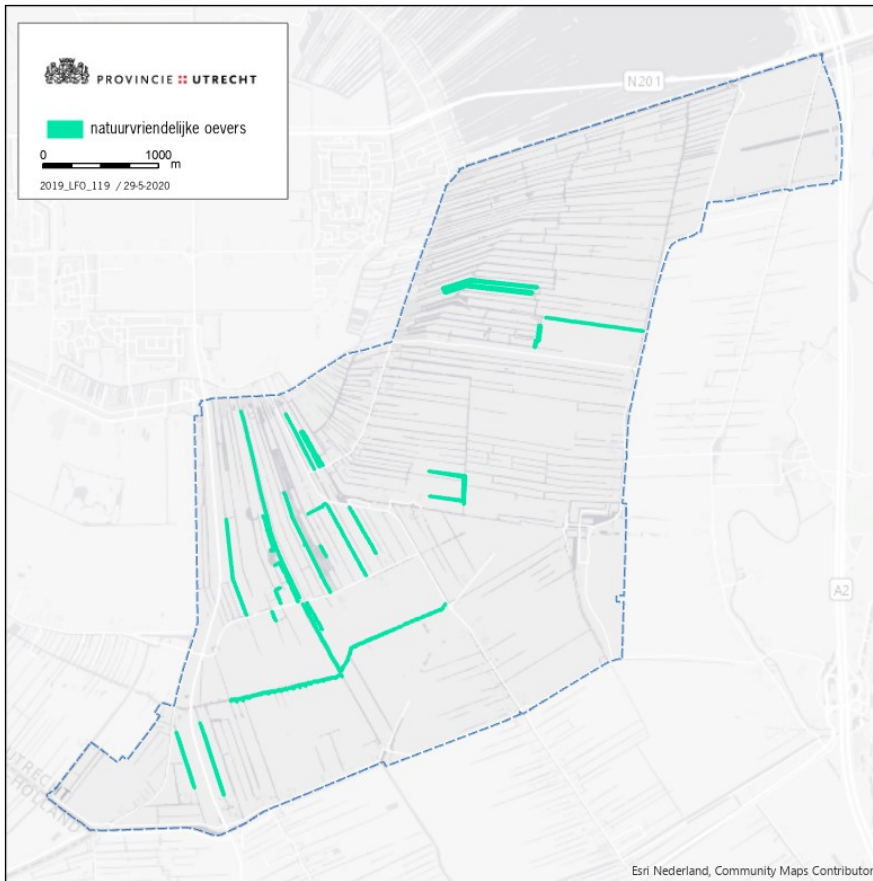
Ondiepe sloot, met helder water (Bosdijk oost). Door de dikke baggerlaag kunnen er geen waterplanten groeien

Illustraties baggeren

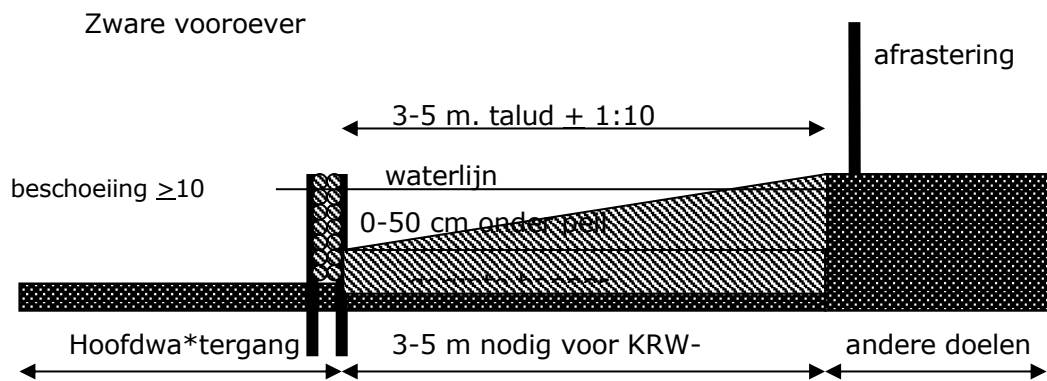

Meting prestatie 1.3: Natuurvriendelijke oevers:

Natuurvriendelijke oevers (NVO's) vormen een geleidelijke overgang van het sloottalud naar de oever zodat oeverplanten, waterplanten en onderwaterplanten zich optimaal kunnen ontwikkelen. Goed ontwikkelde oevers bieden structuur, leefruimte, voedsel, schuilgebied en ruimte voor voortplanting (paaiplaatsen) voor veel organismen, zoals macrofauna, insecten en vissen. Dit draagt ook weer bij aan een verbetering van de waterkwaliteit. Het doel was om 35 km van alle oevers in Groot Wilnis-Vinkeveen (=5% van alle watergangen) per 2020 natuurvriendelijk in te richten. 6 km oevers waren in het begin van de convenantperiode op agrarische percelen aangelegd vanuit het programma Boeren als Waterbeheerders. Daarna zijn er nog eens 12 km aangelegd met gelden uit het Gebiedsconvenant. Hierbij was er alleen draagvlak voor een inrichtingsontwerp dat ook afkalven van oevers bestrijdt. Oorspronkelijk zouden taluds worden afgegraven, maar er zijn uiteindelijk vooral 'zwarte' vooroevers (met aanleg van een vooroever) aangelegd waardoor afkalving van de oever ook wordt voorkomen. Deze zijn duurder dan 'gewone' natuurvriendelijke oevers (waarbij de kant geleidelijk afloopt). Hierdoor was het budget eerder uitgeput dan van tevoren was berekend. De overige natuurvriendelijke oevers zijn aangelegd in natuurgebieden (reservaat Demmerik, Peilvak 9, Grote Sniep fase 1 etc) met een afgegraven talud.

Figuur 1.7. Kaart ligging aangelegde natuurvriendelijke oevers (Bron: Waternet)

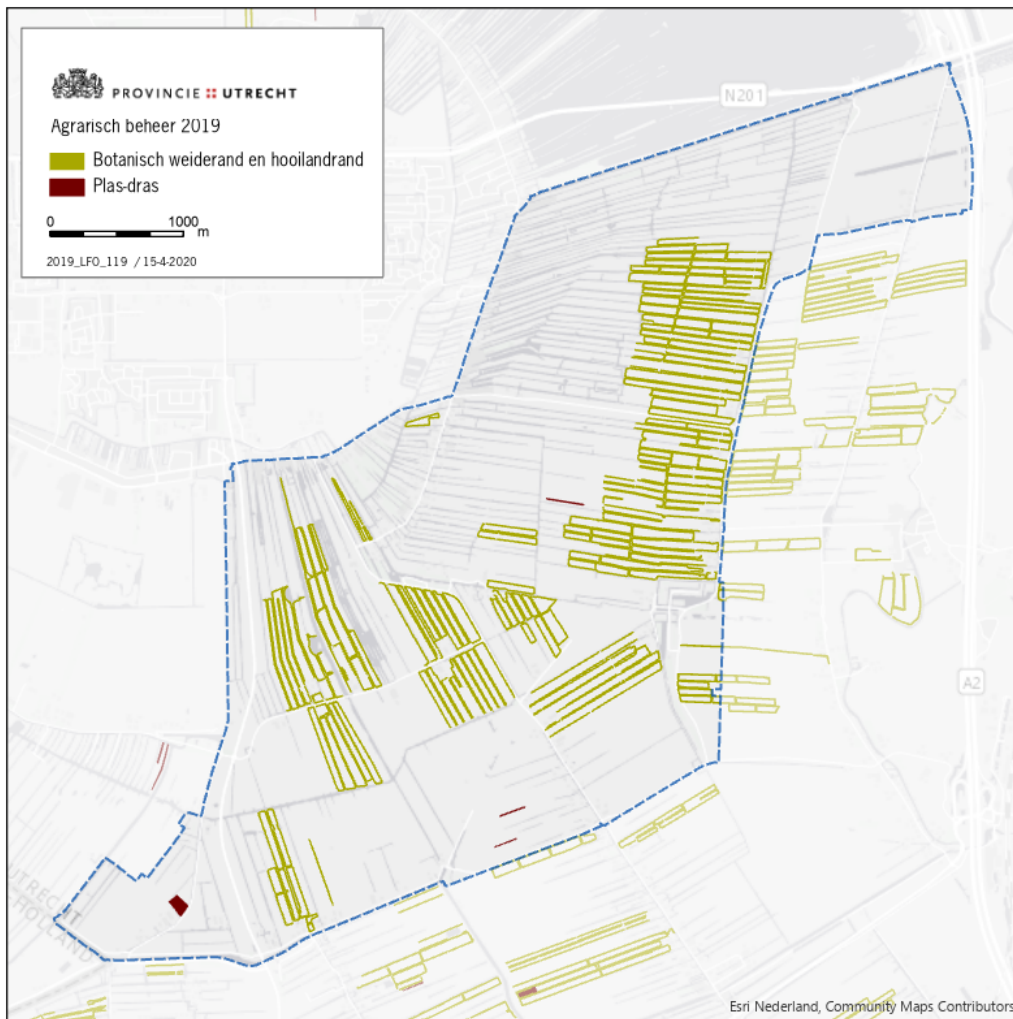

Meting prestatie 1.4: bredere mestvrije zones

Het doel was om 35 km bredere mestvrije zones te realiseren zodat de belasting met nutriënten op de sloot beperkt zou zijn. Verminderde belasting met nutriënten is gunstig voor de waterkwaliteit. De mestvrije zone zou 2–5 meter breed zijn en dus breder dan verplicht in de Keur (40 cm).

Bredere mestvrije zones zijn niet met een zelfstandige regeling voor mestvrije zones uitgewerkt maar via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Bij sloten waar het beheertype 'botanisch weiderand' of 'hoilandrand' is afgesloten wordt een brede mestvrije zone van 3,5 meter gehanteerd (Figuur 1.8).

In totaal is dit SNL-pakket in 46 ha in Groot Wilnis–Vinkeveen afgesloten en uitgevoerd. Omgerekend komt dit neer op 133 km aan bredere mestvrije zone. Hiermee is de doelstelling voor de maatregel ruimschoots gehaald.

Figuur 1.8 Kaart ligging botanisch weiderand en hoilandrand met brede mestvrije zones van 2 meter.

Troebel water en drijvende algen (Bosdijk west). Dit is het gevolg van te veel meststoffen in het water. Hier kunnen waterplanten, vissen en insecten niet leven.

Duurzaam slootbeheer

Bufferstrook 2 meter

Niet bemesten, geen bagger, pleksgewijze chem.onkruidbestrijding

Niet maaien voor 15 juni
Vier indicatorsoorten.

Meting prestatie 1.5: Stimuleren evenwichtsbemesting

Het was de bedoeling vanuit de provincie Utrecht om een aanpak te ontwikkelen om evenwichtsbemesting te stimuleren, bijvoorbeeld door middel van een subsidieregeling. Het bleek echter niet haalbaar om dit op de schaal van Groot Wilnis–Vinkeveen op te zetten. In plaats daarvan zijn agrariërs uitgenodigd om mee te doen aan de Utrechtse pilot “duurzaam bodembeheer”. Enkele boeren uit Groot Wilnis–Vinkeveen hebben hier aan meegedaan. Dit project is inmiddels afgerond. Er is geen informatie over de mate waarin evenwichtsbemesting daadwerkelijk tot stand is gekomen.

Meting prestatie 1.6: Faciliteren van biologische/duurzame landbouw

Het bleek ook niet haalbaar om een specifieke subsidieregeling voor Groot Wilnis–Vinkeveen op te zetten om agrariërs te stimuleren om over te schakelen naar biologische landbouw. Er is wel ondersteuning geweest voor agrariërs in Groot Wilnis–Vinkeveen die zelf hebben aangegeven om eventueel te willen overschakelen op biologische landbouw. Dit heeft echter niet geleid tot meer biologische landbouw.

Naast de maatregelen in het gebied is de waterkwaliteit ook beter geworden doordat de waterkwaliteit in heel Nederland in de afgelopen jaren beter is geworden.

2. Beperkte bodemdaling

Effectmeting: Bodemdaling meten

De snelheid van bodemdaling (en het effect van maatregelen) kan worden bepaald door analyse van de (vijfjaarlijkse) hoogtemetingen van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Er wordt onderzoek gedaan naar andere technieken en methoden om meer frequent de snelheid van bodemdaling te kunnen volgen. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de jaarlijkse variatie in bodemhoogte als gevolg van neerslag (zowel als gevolg van de sponswerking van veen) en droogte (tijdelijke krimp). Het gaat om variaties van 100 mm, ten opzichte van de 'netto' bodemdaling van 10–12 mm naar 6 mm per jaar.

Er is anno 2020 nog geen praktische methode beschikbaar waarmee het mogelijk is om op de schaal van Groot Wilnis–Vinkeveen en over de looptijd van het convenant (2010–2020) te meten of de bodemdaling is afgenomen tot maximaal 6 mm per jaar.

Meting prestatie 2.1: Boeren met verminderde drooglegging in Peilvak 9

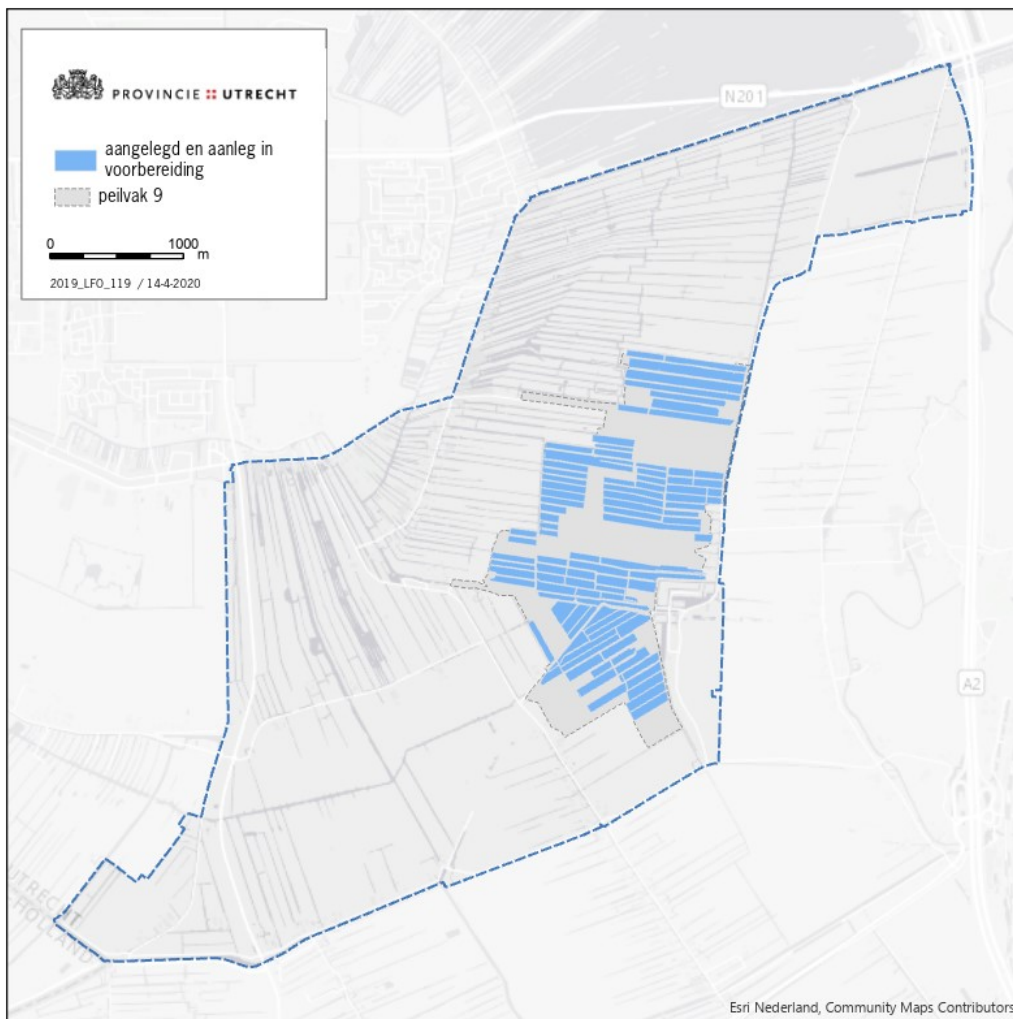
Een subsidieregeling voor boeren met verminderde drooglegging is niet tot stand gekomen. Het voornemen was om een regeling te maken waarbij boeren financieel gecompenseerd zouden worden voor de inkomstenderving die een gevolg was van de verminderde drooglegging. Dit bleek niet mogelijk door met name de eisen die gesteld worden in het kader van de staatssteun. Er is voor gekozen om in te zetten op de aanleg van onderwaterdrainage om de bodemdaling tegen te gaan.

Meting prestatie 2.2: Onderwaterdrainage

Met onderwaterdrainage (OWD) is het mogelijk om de ontwatering van percelen beter te reguleren. Onderwaterdrainage (ook wel –infiltratie genoemd) zorgt ervoor dat de bodemdaling in dit gebied afneemt tot minder dan 6 mm per jaar. Zonder deze maatregel is de bodemdaling minstens 1 cm per jaar. Gedurende de looptijd van het convenant is afgesproken om in Peilvak 9 200 hectare te voorzien van onderwaterdrainagesystemen.

Nadat een pilot onderwaterdrainage was uitgevoerd en enkele aanloopproblemen waren opgelost heeft de ANV de Utrechtse Venen een interessepeiling gehouden voor grootschalige toepassing van OWD binnen Peilvak 9. De interesse was groot. Op basis hiervan is de onderwaterdrainage meegenomen in de opzet van de kavelruil. In 2014 is door de provincie een subsidieregeling voor aanleg van onderwaterdrainage vastgesteld en in 2015 zijn alle agrariërs benaderd door ANV de Utrechtse Venen om de aanleg van onderwaterdrainage te stimuleren. Anno 2019 is inmiddels 60 hectare OWD fysiek aangelegd en zijn er contracten afgesloten om in 2020 nog eens 100 hectare aan te leggen (Figuur 2.1), totaal 160 ha in Peilvak 9.

Figuur 2.1: Kaart met aanleg van onderwaterdrainage.

Het animo om OWD aan te leggen is gedurende de convenantsperiode geleidelijk aan steeds groter geworden. Maar er zijn wel enkele hobbels genomen. Het bewijs dat onderwaterdrainage echt werkt was in het begin nog niet overtuigend. De resultaten van de eerste projecten waren ook niet ondubbelzinnig bemoedigend. Ook was de subsidieregeling van de provincie niet duidelijk. Deze werd niet met voldoende uitleg en nazorg opengesteld. Ook bleek dat de kosten per hectare hoger waren dan oorspronkelijk gedacht. Hierdoor was er uiteindelijk niet voldoende geld om de 200 hectare te realiseren. Dit is tussentijds verlaagd vanwege een hogere kostprijs voor OWD per ha door verbeterde technieken.

En tenslotte hebben deelnemers (boeren) in de convenantperiode (naast OWD) ook gronden bijgekocht en nieuwe stallen gebouwd, waar ook geld voor nodig was. De totale financiële druk voor deelnemers was hierdoor hoog. Ondanks al deze aanloopproblemen is de verwachting dat uiteindelijk rond de 160 van de 200 hectare gerealiseerd zal worden.

Er is dus nog wel een restopgave van 40 hectare. Deze percelen zullen in de toekomst natter worden aangezien het peilbeheer niet meer de bodemdaling zal volgen. De verwachting is hierdoor dat grondeigenaren in de toekomst ook belang hebben bij het realiseren van OWD in deze percelen. In 2020 begint een verkenning naar de mogelijkheden om in heel Groot Wilnis-Vinkeveen en omgeving infiltratiedrains aan te leggen. Ook dit is op vrijwillige basis.

Meting prestatie 2.3: Aanleg gemaal aan de Veldhuisweg

De waterafvoer in Peilvak 9 was door de sterke bodemdaling niet meer optimaal. Er is een gemaal aangelegd om dit op te lossen. Het gemaal is aangelegd en is sinds 2012 in werking. Het gemaal functioneert naar behoren. De waterafvoer in Peilvak 9 is hiermee weer gegarandeerd.

Meting prestatie 2.4: Het opheffen van onderbemalingen

Onderbemalingen zijn vergunde lokale extra peilverlagingen. Deze kunnen leiden tot extra bodemdaling. In het convenant is aangegeven dat deze op vrijwillige basis worden opgeheven. Het opheffen leidt dan weer tot een verhoging van de het oppervlaktewaterpeil en de grondwaterstand en kan daarmee bijdragen aan het verminderen van de bodemdaling. In Peilvak 9 lagen vier onderbemalingen, waarvan er twee werden opgeheven vóór 2015. De andere twee onderbemalingen aan de Veldhuiswetering zijn nog aanwezig en zullen ook blijven bestaan. Er wordt in de percelen die gelegen zijn in de onderbemaling OWD aangelegd. Daarmee is ook hier een bodemdaling remmende maatregel genomen en is het doel behaald.

Meting prestatie 'extra' : Kavelruil

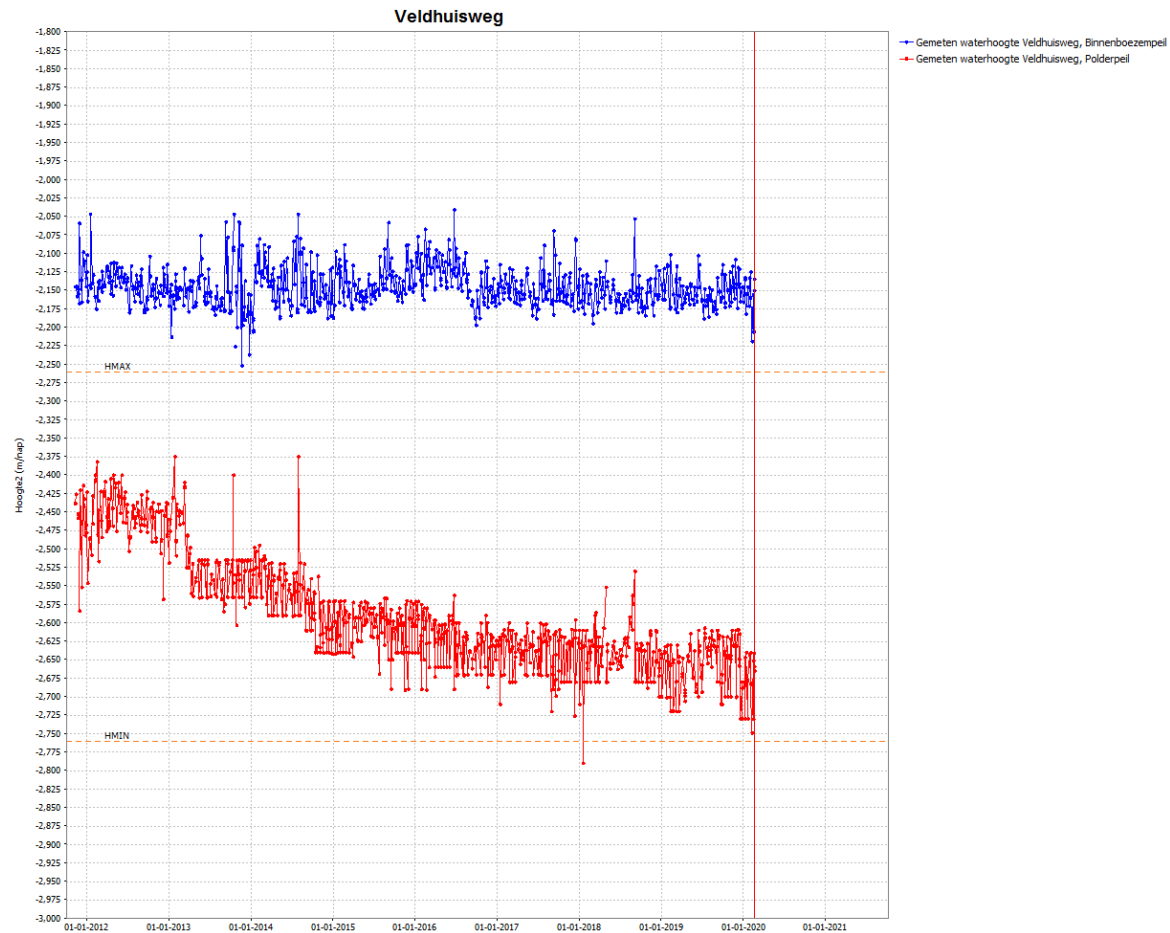
In het convenant is aangegeven dat nieuwe (drasland)natuur met de daarbij horende eisen van een geringe drooglegging zoveel mogelijk gerealiseerd zal worden op de laagstgelegen percelen. Dit werkt positief door om bodemdaling tegen te gaan omdat dan op deze laaggelegen percelen hogere peilen gehanteerd kunnen worden. Het streven was om in Peilvak 9 56 ha nieuwe natuur te realiseren (ongeveer 20% van het Peilvak). Tegelijkertijd, via een grondruil, konden laaggelegen landbouwpercelen worden geruild naar hoger gelegen plekken. Deze uitruil is niet overal gelukt waardoor er natuur op hogere delen is gerealiseerd (die daarna deels zijn afgeplagd) en er ook nog steeds landbouwgronden, zonder OWD, zijn blijven bestaan op hele lage gronden. Hierdoor is het onzeker of de beoogde beheertypen zoals nat schraalland en vochtig hooiland op termijn wel gehaald kunnen worden.

Meting prestatie 'extra': Verminderde peilverlaging en drooglegging

Doelstelling van het convenant was om in gebieden die gevoelig zijn voor bodemdaling – na doorvoering van de peilafspraken van het peilbesluit uit 2004 en na aanleg van de OWD – de peilen niet verder te verlagen dan 6 mm per jaar.

De reconstructie of dit ook is gerealiseerd is enigszins complex en vereist een reconstructie in de tijd (Figuur 2.2). In 2004 is vastgesteld dat het maaiveld van Peilvak 9 zo ver was gezakt dat het water niet meer naar het poldergemaal in het noorden kon worden afgevoerd. Het gebied was steeds natter geworden. Het waterpeil was toen ongeveer -2,45 m NAP en de drooglegging gemiddeld nog maar 34 cm. Voor de landbouw is een drooglegging van 49 tot 51 cm ideaal. Er moest daarom eerst een nieuw gemaal worden aangelegd in Peilvak 9. Daarmee zou dan de voor landbouw gewenste drooglegging van 51 cm kunnen worden gerealiseerd door het peil te verlagen naar -2,60 m NAP. De bouw van het gemaal heeft veel langer geduurd dan verwacht en werd pas eind 2011 in bedrijf genomen. Na een aanloopperiode is het waterpeil pas in 2013 met 9 cm verlaagd en in de volgende jaren zijn er verdere verlagingen doorgevoerd. In deze verlengde periode is de bodemdaling zelf ook doorgegaan. Uit analyses blijkt dat de bodem tenminste 7,2 cm is gedaald in 9 jaar (gemiddeld 0,8 cm/jaar). Dit is verdisconteerd in de analyses die gedaan zijn bij het vaststellen van het polderpeil in het peilbesluit van 2018. In dat peilbesluit is het polderpeil ingesteld op -2,69 m NAP om daarmee een gemiddelde drooglegging van 51 cm te realiseren. Dit is in feite het startpunt waarmee naar de toekomst toe gerekend gaat worden met de 0,6 cm per jaar. Die keuze wordt ondersteund door het feit dat pas vanaf 2018 OWD is aangelegd.

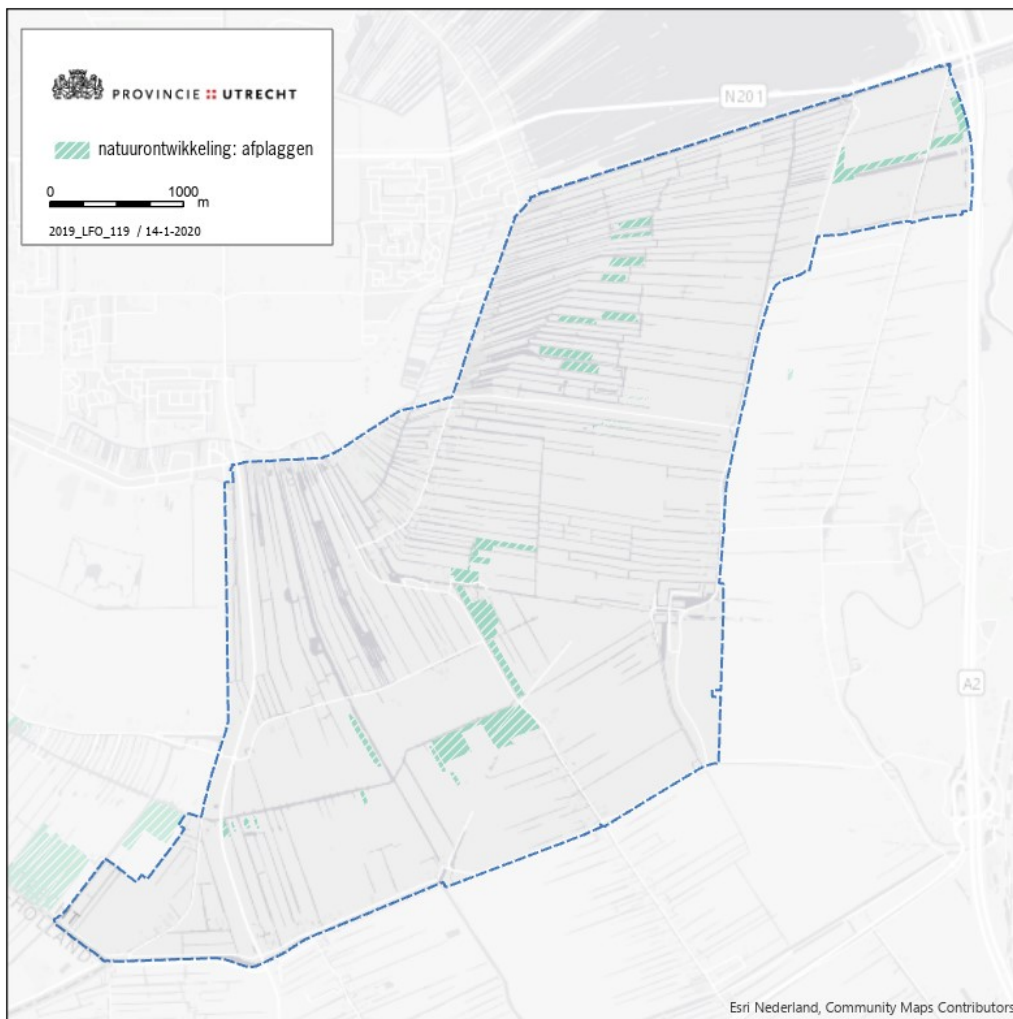

Figuur 2.2: Feitelijke polderpeilontwikkeling in Peilvak 9 tussen 2012 en 2020. Het binnenboezempeil blijft constant terwijl het peil in de polder steeds verder daalt.

Meting prestatie (Extra): Natuurontwikkeling

Natuurontwikkeling is een maatregel die indirect en op de lange termijn bijdraagt aan het tegengaan van bodemdaling. Na de natuurontwikkeling hoeven de peilen namelijk niet verder meer verlaagd te worden. In totaal is dit aan de orde op 43 hectare in de natuurverbinding van Armenland–Ruwiël naar Oukoop–Noord (figuur2.3). In een aantal gebieden is er bij de natuurontwikkeling voor gekozen om de grond af te plagen zodat sneller voldaan kon worden aan de ecologische randvoorwaarden van de beoogde natuur (natter en verwijderen van de eutrofe toplaag). Afplagen is soms tot een diepte van 30 cm uitgevoerd. In Groot Wilnis–Vinkeveen is overigens maar zeer beperkt geplagd en de vrijkomende grond is steeds lokaal toegepast, voor de ophoging van erg lage delen.

Figuur 2.3: Ligging van natuurgebieden (inclusief reservaat Demmerik) waar is afgeplagd om de voor de natuur (nat schraalland) relevante randvoorwaarden te creëren.

Resultaat van afplaggen bij de Veldwetering

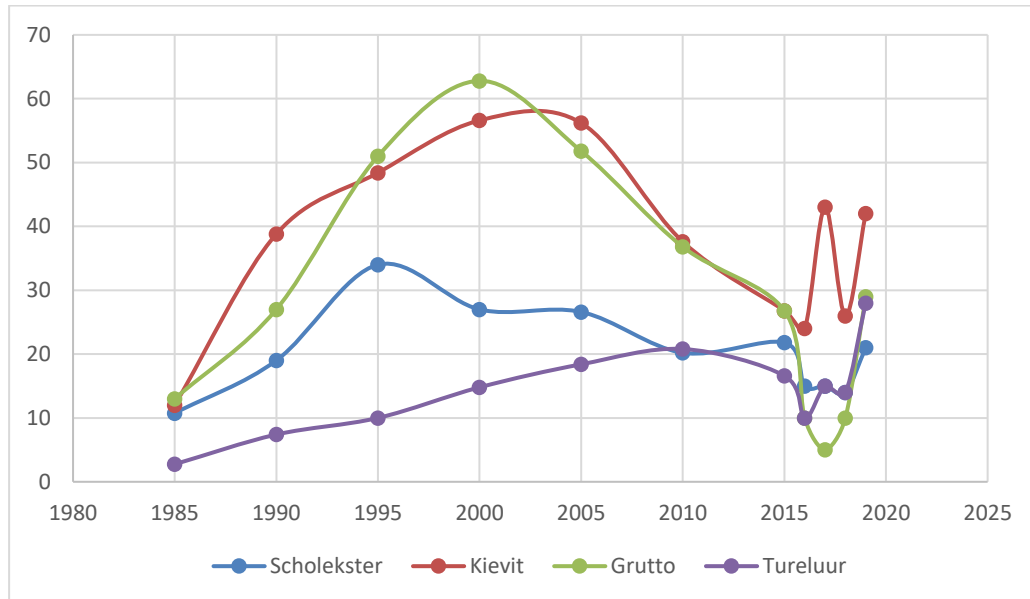
3. Veelzijdige natuur

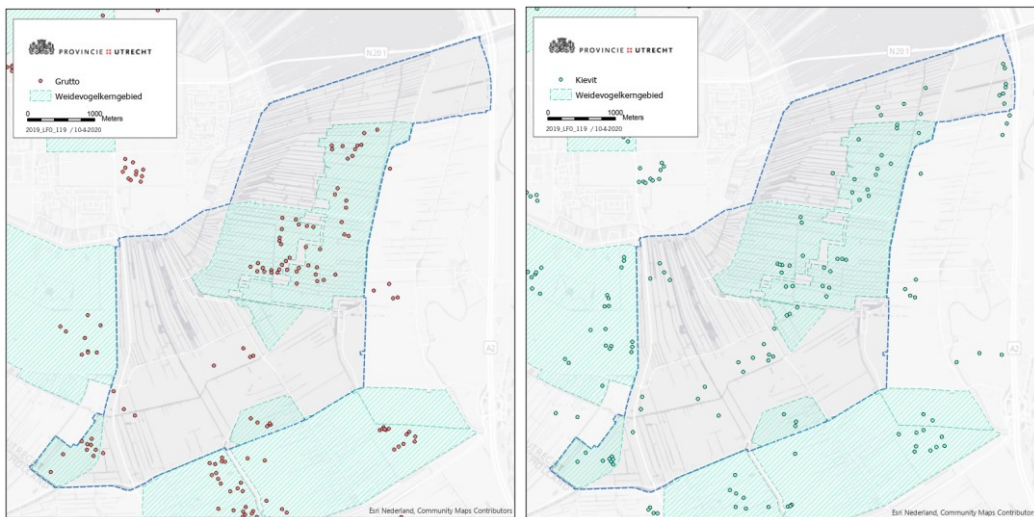
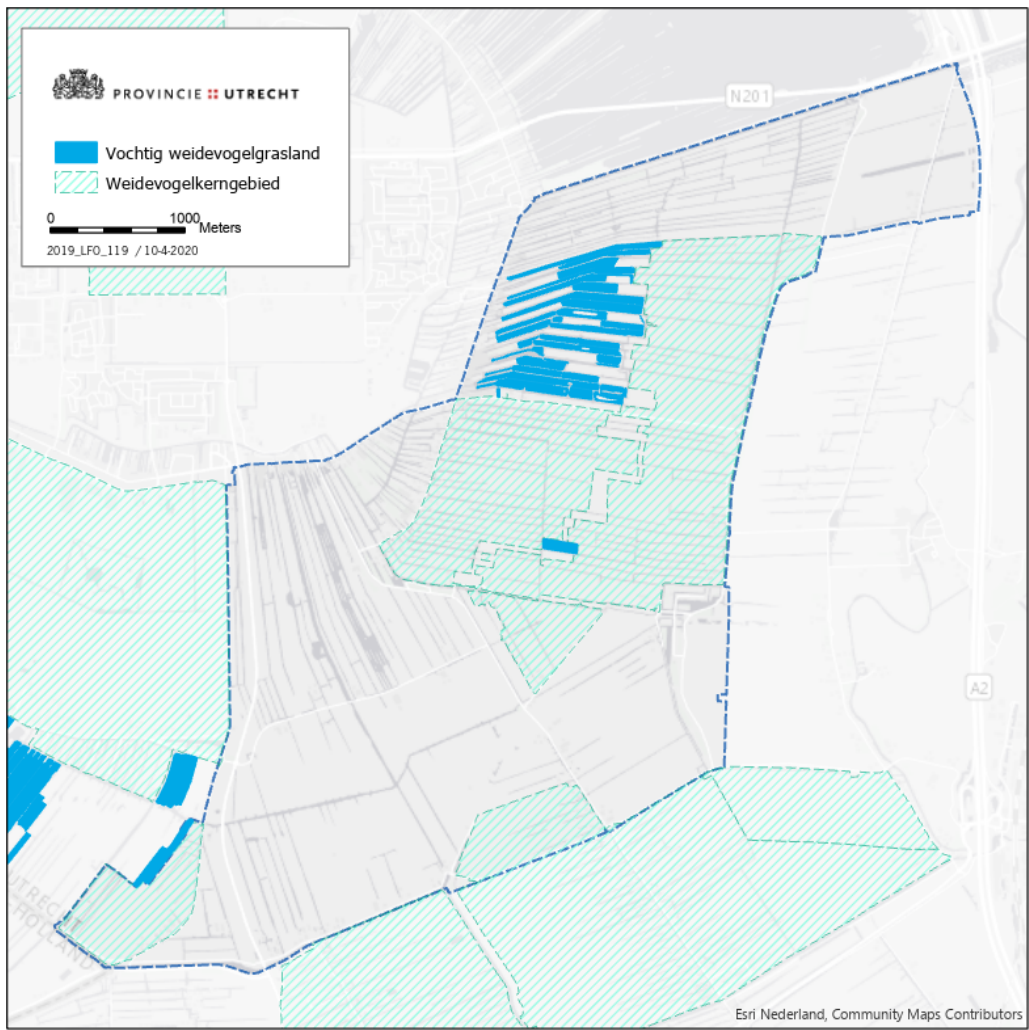
Effectmeting: Weidevogels

Jaarlijks zijn de aantallen weidevogels in reservaat Demmerik gemeten. Sinds 2016 is er een toename van de weidevogels gemeten. Ook in reservaat Demmerik komen veel weidevogels voor (Figuur 3.1).

De toestand buiten het Reservaat is minder systematisch gemeten (Figuur 3.2). Uit tellingen die in het kader van het beheer gedaan worden blijkt dat het aantal grutto's buiten het reservaat is afgenomen van 170 in 2010 naar 30–50 in 2019. Deze afname komt overeen met de landelijke trend voor de grutto.

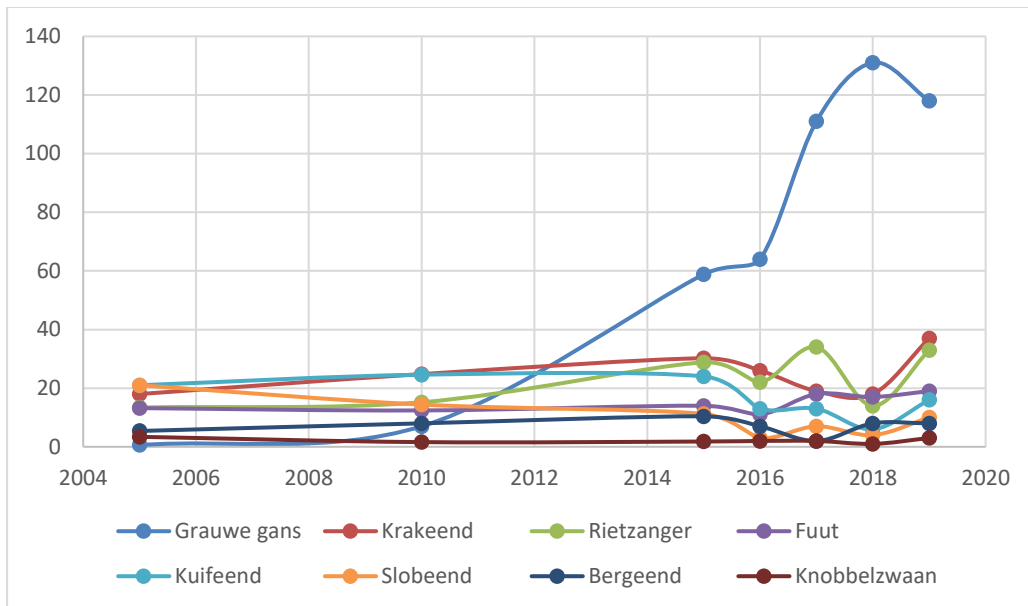

Figuur 3.1: Trend weidevogels in reservaat Demmerik 2010–2019.

Figuur 3.2 Ligging weidevogelgebieden (boven) en verspreiding van kievit en grutto in Groot Wilnis-Vinkeveen (onder). (reservaat Demmerik niet meegenomen) (Van der Goes en de Groot, 2019)

Kenmerkende vogels voor sloten en open wateren zijn in de Reservaat Demmerik al geruime tijd stabiel. Opvallend is de sterke toename van de grauwe gans, zie figuur 3.3. Deze toename is in heel Nederland te zien.

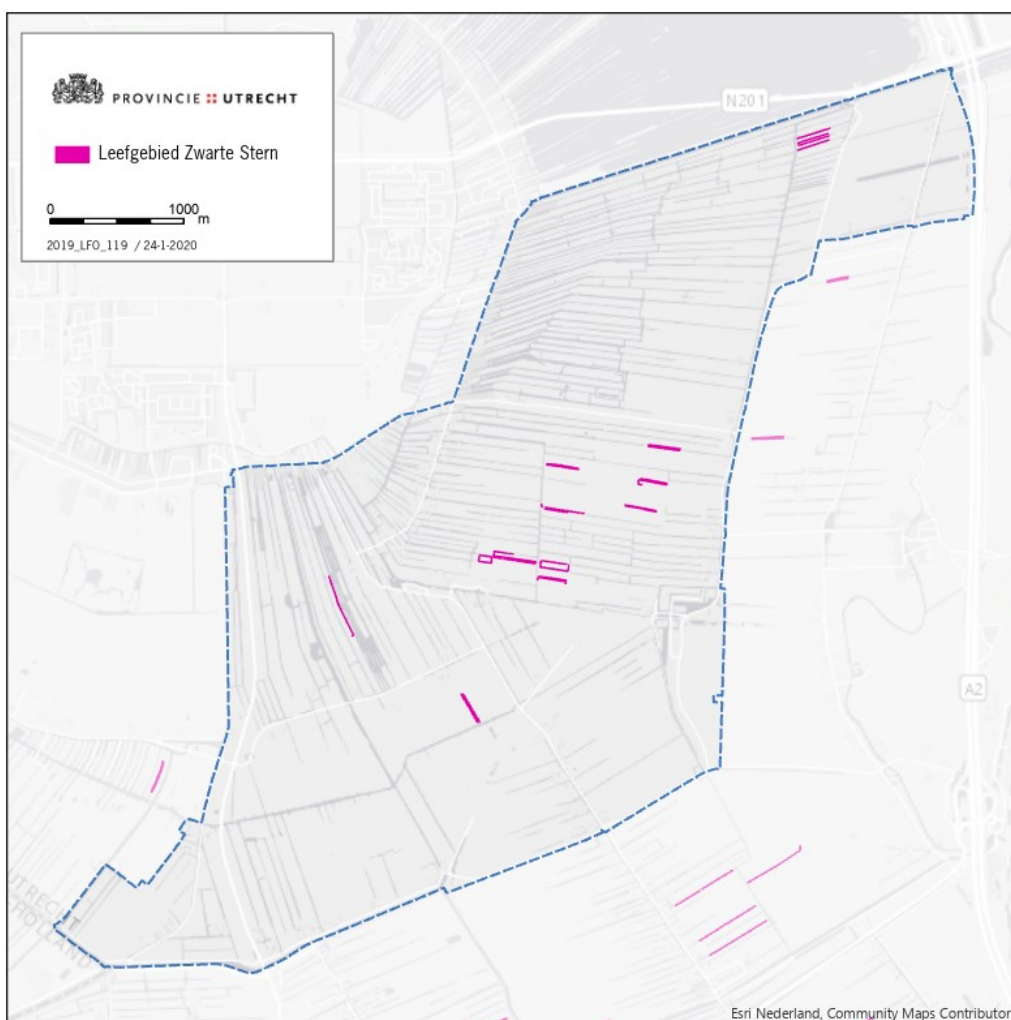
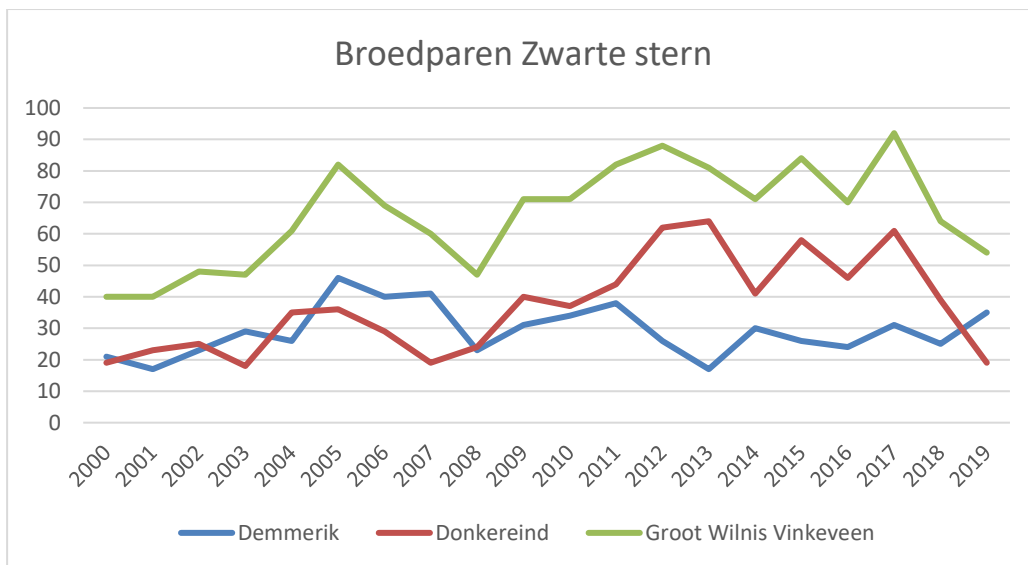

Figuur 3.3. Trend watervogels in reservaat Demmerik 2010–2019.

Effectmeting: zwarte stern

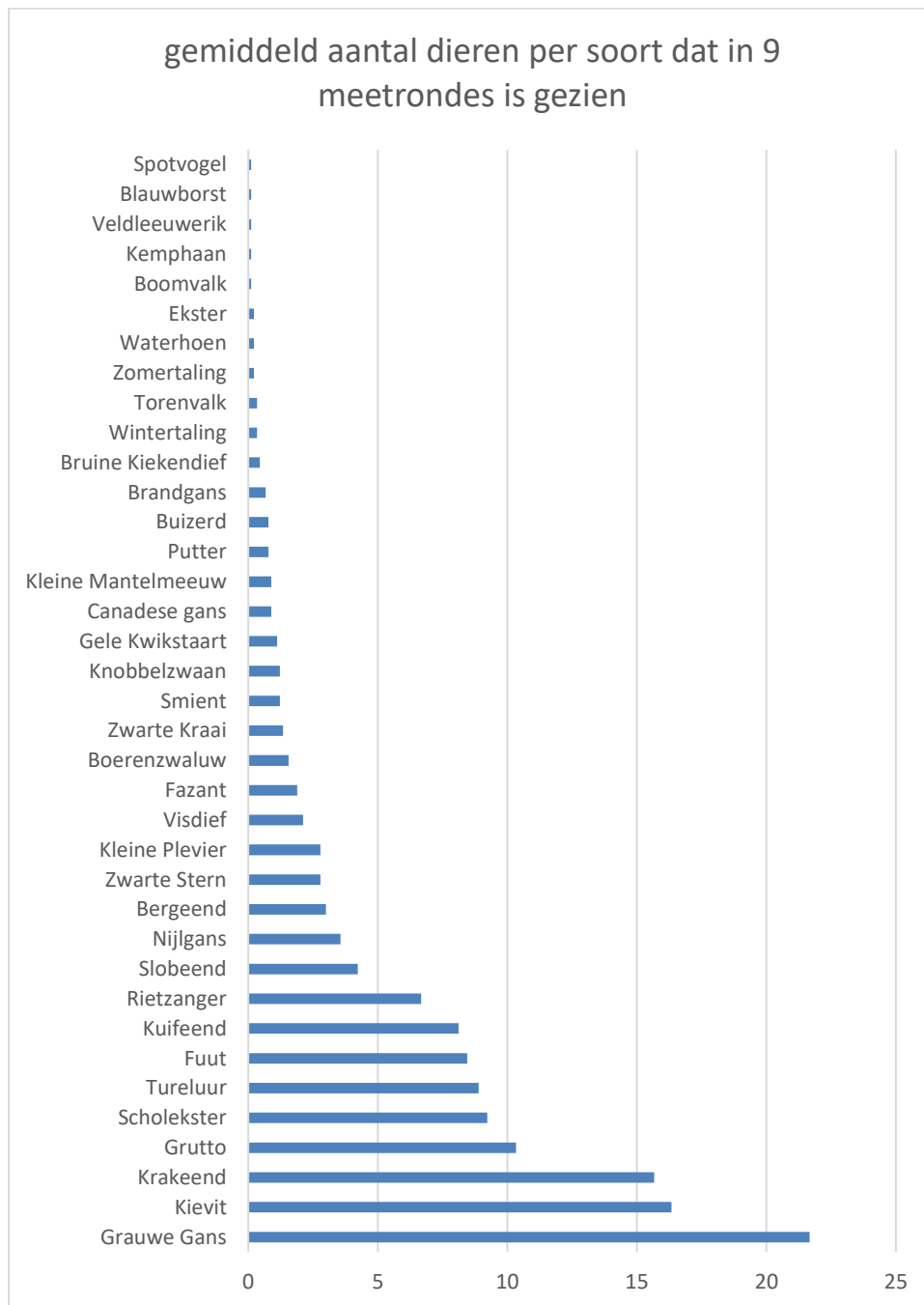
De trend voor de zwarte stern is stabiel in reservaat Demmerik (figuur 3.4). In Donkereind was de trend voor de zwarte stern stijgend van 2000 tot 2017 maar daarna dalend. De overleving van vliegvlugge jongen per broedpaar bedraagt gemiddeld 0,8 per broedpaar. Dat is laag en iets onder het – overigens ook lage – gemiddelde van de Westelijke Veenweiden (0,9).

Figuur 3.4: (boven) Trend broedparen zwarte stern in reservaat Demmerik en Donkereind en Groot Wilnis-Vinkeveen 2010–2019 en leefgebied zwarte stern (onder).

(extra) Enkele trends overige soorten

Naast de weidevogels en de zwarte stern worden er in reservaat Demmerik veel andere vogelsoorten waargenomen. Figuur 3.5 geeft een indicatie welke soorten per meetronde gezien zijn.

Figuur 3.5: Aanwezigheid van vogelsoorten gedurende periodieke telrondes in 2019.

Sinds enkele jaren worden incidenteel ook zeldzame soorten vaker gezien zoals de bruine kiekendief, een jager van open moeras en rietland, en de kleine plevier, een pionier soort die vaak voorkomt op kale grond en bij grondwerkzaamheden. De kleine plevier komt af op de natuurinrichtingswerkzaamheden die in het gebied plaatsvinden.

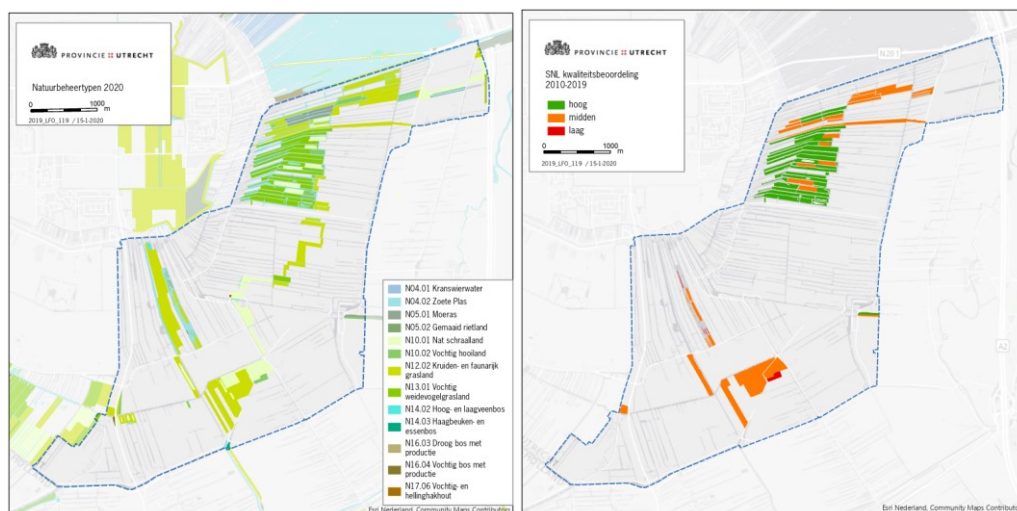

Effectmeting: functionerende verbindingzone

De verbindingzone in Groot Wilnis–Vinkeveen is in de afgelopen periode als een min of meer aansluitende zone aangelegd, mede door de kavelruil in Peilvak 9. Wel is er binnen de verbindingzone minder natuurgebied tot ontwikkeling gebracht dan in het convenant en werkplan de bedoeling was. Met andere woorden; het ‘snoer’ is er, maar de ‘kralen’ (de biotopen om te foerageren en of voort te planten) zijn wat klein.

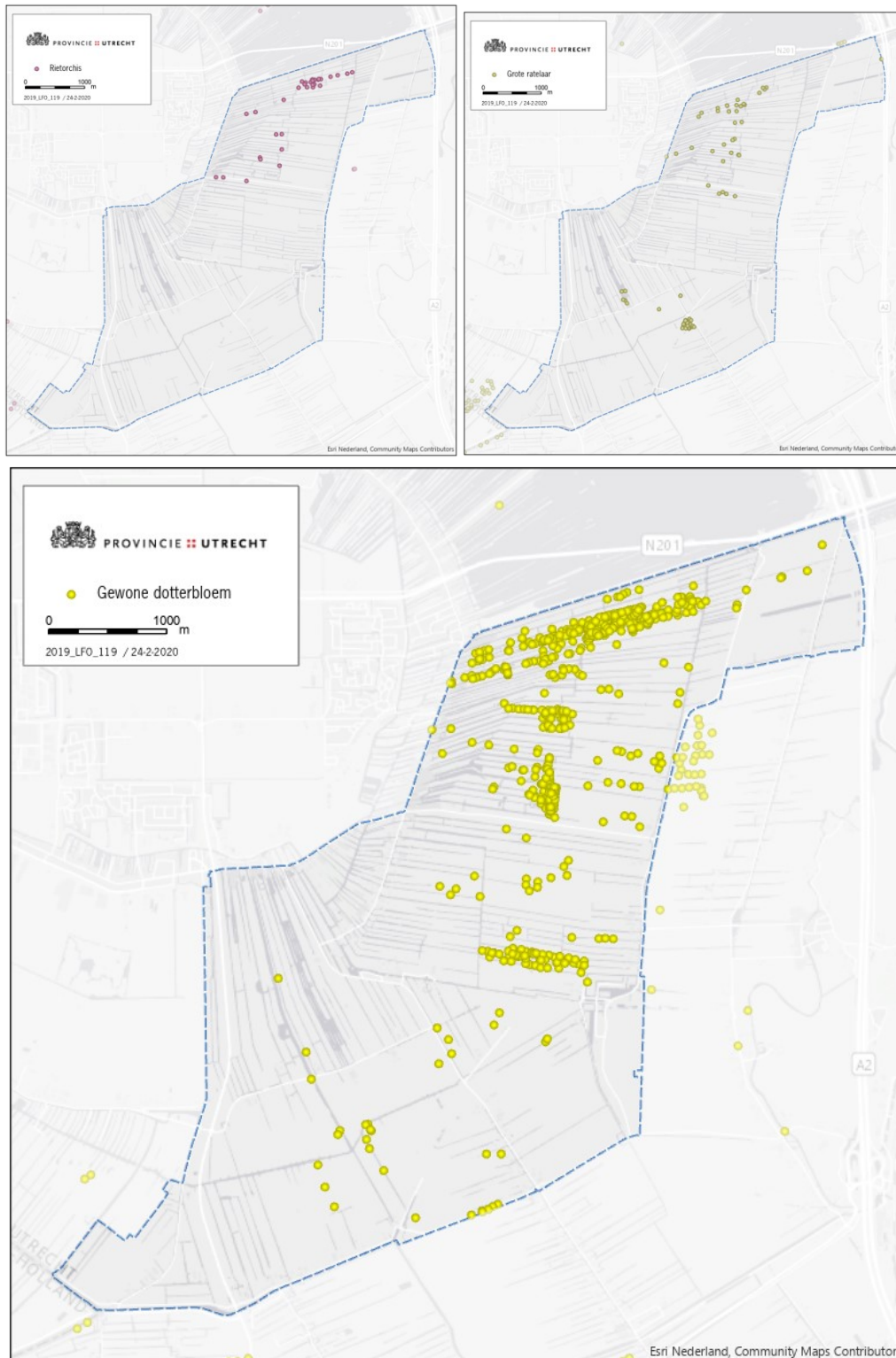
Ook in de omliggende natuurgebieden is vaak ingeleverd op de natuurdoelen. Zo is in de Wilnise Bovenlanden en langs de Veldwetering niet gekozen voor wetland omdat in deze deelgebieden geen draagvlak was voor moeras/rietland/ wetland/afgraven. In Groot Mijdrecht Noordoost is voor drie kleinere moerasblok gekozen in plaats van de hele polder. De afstand tussen de wetland–stapstenen zijn relatief groot. Het is daarom extra van belang om het Gagelgebied en Marickenland als echt wetland in te richten. Voor mobiele soorten (vogels, otter) is dit belangrijk, maar soorten die minder mobiel zijn zoals de noordse woelmuis hebben hier weinig baat bij.

Het gebied is aangewezen voor het behoud en de ontwikkeling van meerdere natuurbeheertypen (nat schraalland, kruiden- en faunarijck grasland, vochtig hooiland, moeras). Aan de hand van voorkomende karakteristieke soorten wordt om de 6 jaren de kwaliteit beoordeeld (Figuur 3.6). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de index natuur en landschap en Bijlage Kwaliteitsmaatlaten Beheertypen Natuurnetwerk van BIJ12. Omdat de natuur op de meeste plekken nog maar kortgeleden zijn aangelegd zijn mag ook niet worden verwacht dat deze nu al hoog scoort. Het duurt gewoon even voor de kwalificerende soorten er zijn. In grote delen van de Reservaat Demmerik is de natuurscore hoog.

Figuur 3.6. Beoogde natuurbeheertypen voor de gronden in beheer van SBB volgens het Natuurbeheerplan 2019 van provincie Utrecht (links)

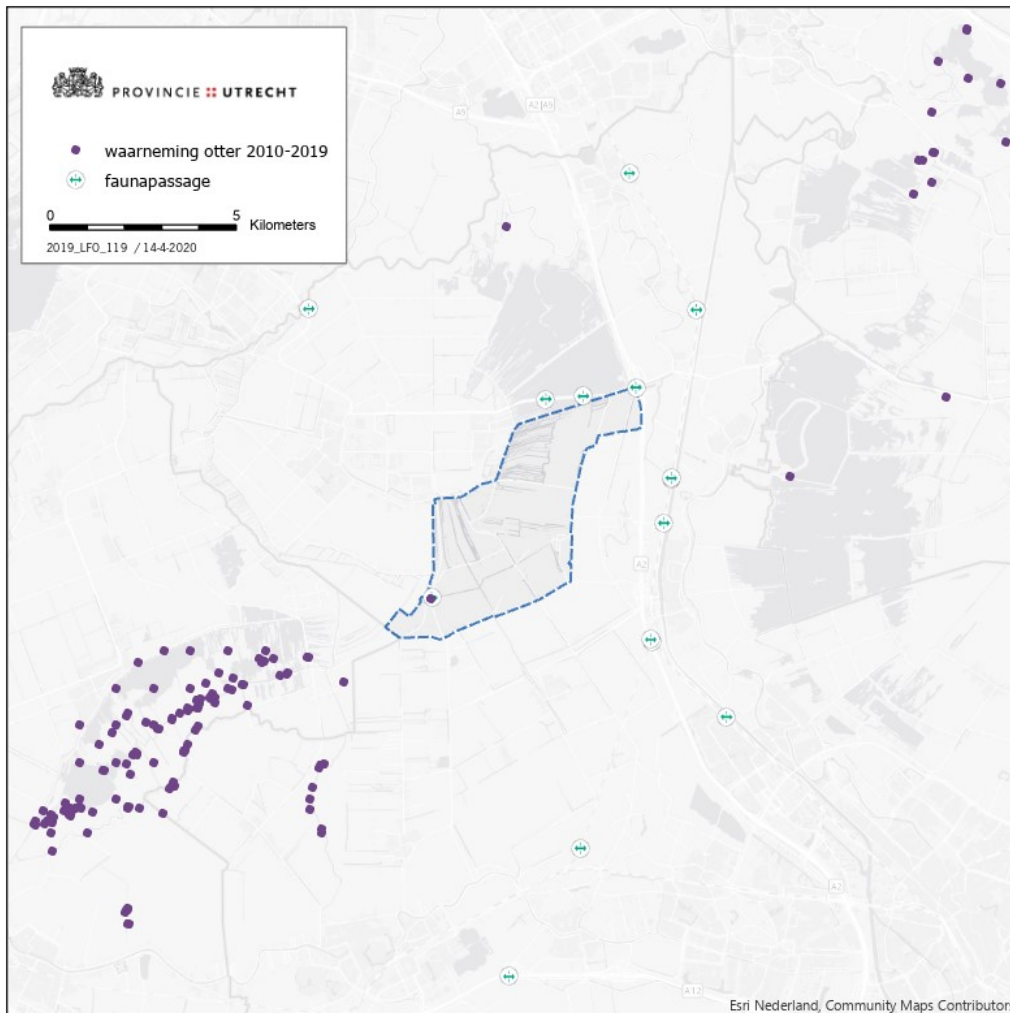
Kenmerkende soorten als de dotterbloem komen over het gehele gebied van het Reservaat Demmerik voor maar zijn buiten het reservaat minder algemeen in Groot Wilnis–Vinkeveen (Figuur 3.7). Zeldzamere soorten als de grote ratelaar en de rietorchis komen hoofdzakelijk in het Reservaat Demmerik voor en het gebied dat daar in het noorden op aansluit, waar in het verleden vrij extensief bemest is.

Figuur 3.7: Verspreiding van 3 kenmerkende en kwaliteitsbepalende planten in het gebied: dotterbloem, grote ratelaar en rietorchis

Of de ecologische verbindingzone door soorten als de otter gebruikt gaat worden, is nog niet met zekerheid te zeggen (Figuur 3.8). Er zijn wel indirecte aanwijzingen. In 2019 heeft de otter gebruik gemaakt van het Ecoduct van de N212 onder de Ir. Enschedeweg, ten zuiden van Wilnis. De otter is hoogstwaarschijnlijk vanuit Nieuwkoop Groot Wilnis–Vinkeveen ingelopen. Uit het historische verloop van de steeds meer toenemende waarnemingen van otters rondom Groot Wilnis–Vinkeveen is af te leiden dat

er een gereede kans is dat de otter door het gebied is getrokken. Het is ook wenselijk dat de otter het gebied vaker gaat bezoeken. De otter is namelijk een van de weinige natuurlijke vijanden van de Amerikaanse Rivierkreeftsoorten. Deze vormen voor de otter een gemakkelijke en voedzame prooi. De otter kan indirect bijdragen aan het herstel van onderwaterplanten die door de rivierkreeft worden afgegraasd. De otter als toppredator kan dan bijdragen aan ecosysteemherstel.

Figuur 3.8. Otterwaarnemingen rondom Groot Wilnis-Vinkeveen.

Naast de otter zijn er ook andere doelsoorten die gebruik kunnen maken van de verbindingzone zoals bijvoorbeeld de noordse woelmuis. Of deze soorten de verbindingzone gebruiken is niet bekend omdat dit niet gemonitord wordt.

Het is nog te vroeg om te kunnen bepalen of de verbindingzone nu al functioneert zoals het bedoeld was in het convenant als 'stepping stone' binnen het ecologische netwerk. Dat zal de komende jaren blijken.

Er is recent een nulmeting gedaan naar het ecologisch functioneren van de plasdras verbinding Vinkeveense plassen – Armenland-Ruwiel (zie Box 1). Maar ook in dit deelgebied is het nog afwachten hoe het gebied zich gaat ontwikkelen omdat de verbinding pas net is aangelegd.

Box 1: Nulmeting plasdras verbinding Vinkeveense plassen – Armenland–Ruwiel (Bui–TeGewoon / groenprojecten, 2019).

In 2019 is een nulmeting uitgevoerd van het ecologisch functioneren van de plasdras verbinding Vinkeveense plassen – Armenland–Ruwiel (Bui–TeGewoon | groenprojecten, 2019). De gerealiseerde inrichtingsmaatregelen hebben geresulteerd in een doorgaande verbinding vanaf de faunaonderdoorgang onder de A2 in het noorden tot de brug in de Gagelweg ter hoogte van NNN-gebied Grote Sniep. De verbinding is lokaal smal en bestaat op die plaatsen uitsluitend uit oeverprofilering en oever inrichting maatregelen. Daarnaast zijn er verschillende delen met vlakvormige vochtige graslandtypen met verschillende gradiënten in drooglegging van nat schraalland (drooglegging tot maximaal 0.20 meter), vochtig hooiland (drooglegging tot maximaal 0.30 meter) en kruiden en faunarijkgasland.

Op kopeinden van percelen en daar waar doorsnijding van wegen en hoofdwatgangen op treedt zijn meer structuurrijke vegetatiedelen gerealiseerd en is lokaal enig struweel aangeplant. Hiermee is de in- en uittrede voor fauna bij deze kwetsbare delen van de verbinding aan de polderzijde gerealiseerd. De wegbermen en oevers van watgangen aan de wegzijde dienen in de meeste situaties nog te worden geoptimaliseerd in zowel inrichting als beheer om deze 'barrières' ook daadwerkelijk passeerbaar te maken voor dieren.

De uiteindelijke kwaliteit als ecologische verbinding zal in hoge mate worden bepaald door het gevoerde beheer. Voor de schrale vegetaties betreft dit maaien en afruimen en voorkomen van het dominant ontwikkelen van plaagsoorten. Dit vraagt maatwerk in maaidata en aantal maaisnede per deelgebied. Voor de functie als verbindingzone voor fauna is het laten overstaan van circa 15% van de perceel oppervlakte een belangrijk aspect voor de functie als verbindingzone. De selectie van deze delen dient plaats te vinden op basis van aanwezigheid, doelsoorten, plaagsoorten, structuurrijkdom en mate van gevoeligheid voor platslaan van het gewas.

In de huidige situatie wordt het beheer (nog) als niet optimaal beoordeeld. Dit kan en mag ook niet van de betrokken agrariërs worden verwacht, daar zij de ervaring en kennis van een op natuurdoelen gerelateerd beheer nog moeten verwerven. Maaitijdstip, omgang bij het optreden van plaagsoorten, laten overstaan van vegetatiedelen (stel 10- tot 15% per maaironde) en zorgdragen dat doelsoorten rijpzaad vormen is derhalve nog onderbelicht.

Meting prestatie 3.1: Intensiveren samenwerking tussen agrariërs, ANV en SBB

Om de doelen voor veelzijdige natuur te bereiken, is het nodig dat de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Utrechtse Venen, de Gebiedscoöperatie Rijn, Vecht en Venen U.A. en Staatsbosbeheer (SBB) intensief samenwerken. De samenwerking verloopt naar wens. Naar de toekomst toe komt er een mogelijkheid voor agrariërs in het gebied om mee te doen aan natuurinclusieve landbouw pilot van SBB.

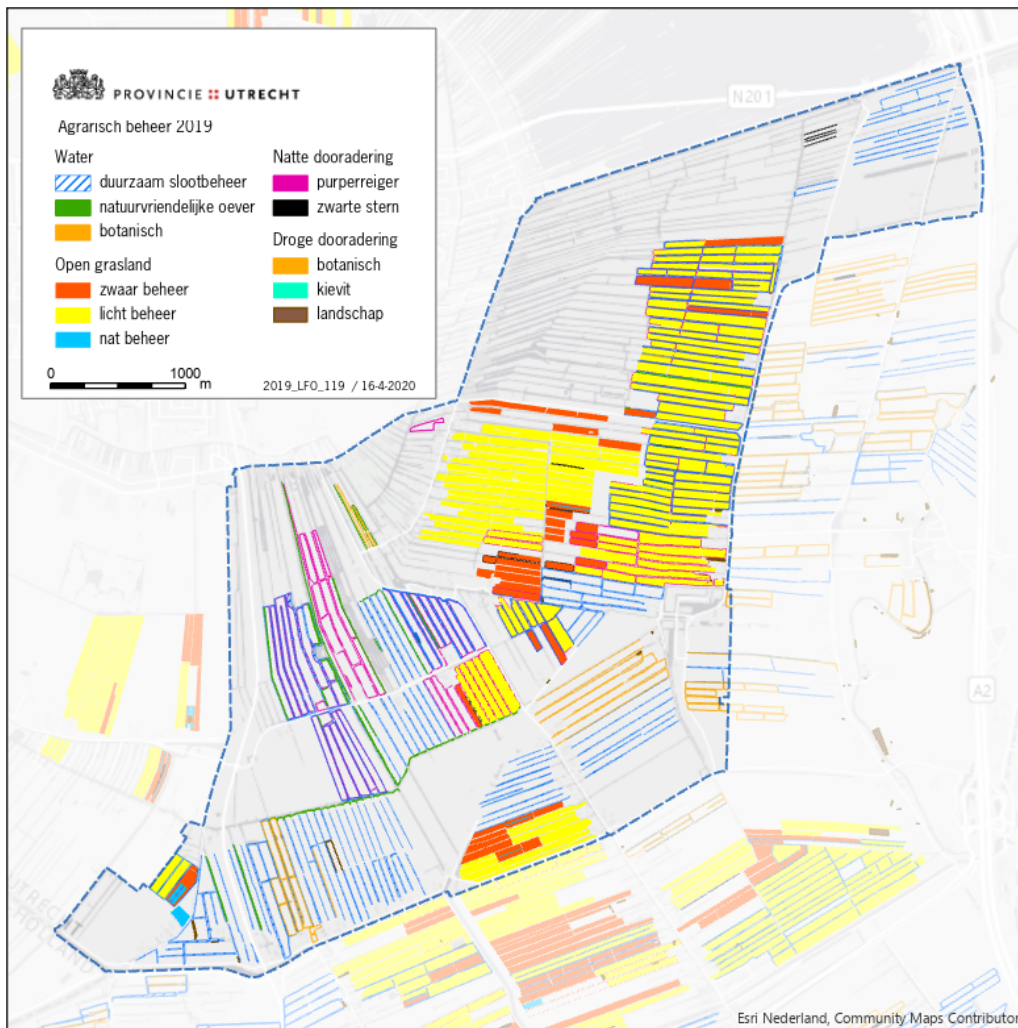
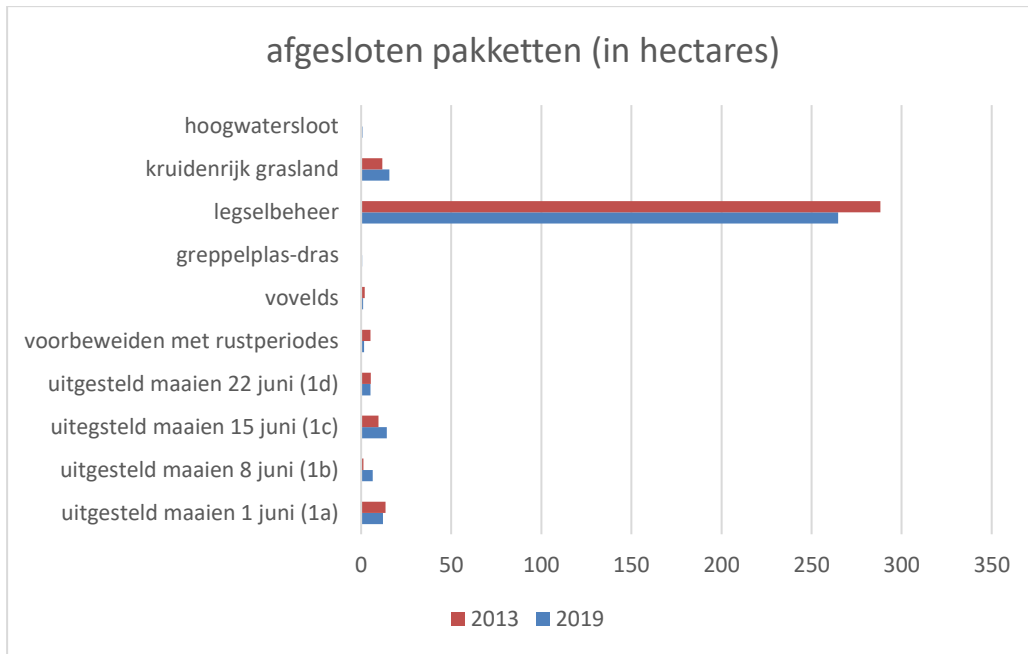
Meting prestatie 3.2 en 3.3: agrarisch overgangsbeheer en mozaïek op maat

Voor de weidevogels buiten de natuurgebieden werd tot 2010 landelijk ingezet op agrarisch overgangsbeheer. Dit was een tijdelijk beheerpakket waarbij een contract voor agrarisch natuurbeheer werd afgesloten voor gronden die uiteindelijk de functie natuur zouden gaan krijgen. Er is in het convenant Groot Wilnis–Vinkeveen een uitzondering gemaakt op de landelijke beëindiging waardoor het mogelijk bleef om in 2010 opnieuw contracten af te sluiten voor een periode van zes jaar. ANV De Utrechtse Venen vervulde een coördinerende rol, maar de deelnemers hadden voor het aanvragen een rechtstreeks contract met de provincie Utrecht en met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Zwarte stern-beheer werd via een speciale regeling met de Provincie Utrecht geregeld (maatwerkpakket

zwarte stern). In totaal vond in 2015 op 431 ha in Groot Wilnis-Vinkeveen een vorm van weidevogelbeheer plaats (SNL-pakket A01).

In 2016 is het subsidiestelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) van start gegaan. De eerste beheerperiode loopt van 1-1-2016 t/m 31-12-2021. De (agrarische) leden hebben een beheerovereenkomst met de Gebiedscoöperatie Rijn, Vecht en Venen U.A. (RVV). RVV is ontstaan uit ANV de Vechtvallei, ANV de Utrechtse Venen en LTO (bestuurlijke vertegenwoordiging). Alle agrarische natuurbeheeractiviteiten zijn ondergebracht in het ANLb.

Figuur 3.9 geeft een overzicht van agrarisch natuurbeheer per type beheerpakket zoals dat in 2019 is afgesloten met een indicatieve vergelijking met 2013 alsmede de ligging van de afgesloten pakketten in 2019. Hieruit blijkt dat het aantal beheerpakketten min of meer gelijk is gebleven.

Figuur 3.9: Afgesloten pakketten 2013 en 2019 (boven) en ligging van deze gebieden in 2019 (onder).

Het weidevogelbeheer heeft met de overgang van SNL naar ANLb een aantal veranderingen ondergaan. Bij de begrenzing van het ANLb zijn gebieden weggevallen, waaronder Oukoop en de polderdelen aan weerszijden van de Gagelweg. Ook zijn in Peilvak 9 diverse percelen met agrarisch natuurbeheer omgezet naar particulier natuurbeheer. Deze percelen vormen nu een goede biotoop voor weidevogels met veel voedsel in de vorm van insecten in een ijlere vegetatie die later gemaaid wordt, gelegen in de open delen van de polders.

Uit tellingen die in het kader van het beheer gedaan worden in de polders buiten het reservaat Demmerik blijkt dat het aantal grutto's is afgenomen van 170 in 2010 naar 30-50 in 2019. Dit komt overeen met de landelijke trend voor de grutto. Met de invoering van het ANLb (2016) is er een intensiever beheer ingesteld in de weidevogelpolders om het tij te keren. Naast het weghalen van opgaande beplanting rond reservaat Demmerik, later maaien, voorbeweiden en vernatting ((greppel)plas-dras), wordt middels een beheermonitoring (broedparentelling 2^e helft april en weidevogeltelling 2^e helft mei) tijdens het broedseizoen meteen ingespeeld op de aanwezigheid van weidevogels. Er lijkt nu sprake van een stabilisatie.

Het aantal zwarte stern locaties met beheerpakketten blijft stabiel. De polders Demmerik en Donkereind vormen twee van de belangrijkste gebieden voor de zwarte stern in de Utrechtse Venen.

Meting prestatie 3.4a: Functieverandering van landbouwgrond naar natuur

De totaalopgave voor de periode 2010-2020 was de realisatie van 406 hectare natuur waarvan bij aanvang al 208 hectare aanwezig was. De opgave voor verwerving en inrichting bedroeg 189 ha natuurgrond, hetgeen in 2013 ook is opgenomen in het Akkoord van Utrecht (=herijking van het NNN i.v.m. bezuinigingen door staatssecretaris Bleker).

De realisatie van de verwerving van natuurgrond is deels tot stand gekomen en deels door eigenaren zelf gerealiseerd (particulier natuurbeheer). Dat betekent dat niet alle natuurgrond aangekocht hoefde te worden: een deel is door de eigenaar zelf als natuurgebied tot ontwikkeling gebracht waarbij de waardedaling van landbouwgrond naar natuurgrond is vergoed aan de eigenaar.

De kavelruilen in Peilvak 9 en Oukoop-Noord en langs de Veldwetering zijn uitgevoerd.

In de periode 2010-2020 is in totaal 122 hectare tot stand gekomen waarvan inmiddels 103 is ingericht. Figuur 3.10 geeft de ligging van de gerealiseerde gebieden.

deelgebied	Opgave in 2011		Gerealiseerd 2011-2019		Restantopgave 2020-2027	
	functieverandering	inrichting	functieverandering	inrichting	functieverandering	inrichting
Peilvak 9 en Oukoop Noord	29	29	29	29	0	0
Natuurreservaat Demmerik	66	86	26	46	40	40
Veldwetering	26	26	7	7	19	19
Gagelgebied (verbinding GWV-Marickeland)	29	34	24	0	5	34
De Grote Sniep	22	46	19	17	3	29
Armenland Ruwiel e.o.	4	4	4	4	0	0
Kamerik Teylingens *2	11	11	11	0	0	11
Overig	2	3	2	1	0	2
totaal	189	236	122	103	67	133

Er komt nog een aanpassing op deze tabel

Figuur 3.10 Ligging natuurverbinding rond 2010 en 2020, waarbij de kleur groen nog niet betekent dat het is ingericht.

Gebieden met een restantopgave zijn onder meer: Veldwetering, Grote Sniep fase 2 en 3, noordelijk deel van Demmerik en verbinding naar Marickenland (Gagegebied).

Meting prestatie 3.4b: bestemmingswijziging van landbouwgrond naar natuur

De bestemmingswijziging van landbouw naar natuur heeft plaatsgevonden.

Meting prestatie 3.5: Inrichten natuurgronden volgens natuurontwikkelingsschets

Er diende in totaal 406 hectare snoer en kralen van wetland- en draslandverbinding en stapstenen ingericht te worden. De inrichting verloopt per deelgebied via passende gebiedsprocessen.

De meeste inrichtingsprojecten zijn inmiddels opgepakt. Als eerste zijn Armenland Ruwiel, het buffergebied daaromheen en de Grote Sniep fase 1 ingericht. Dit is grotendeels vóór 2015 gedaan.

Daarna is het reservaat Demmerik en de particuliere natuur in Peilvak 9 en, deels, langs de Veldwetering ingericht. In totaal is nu x hectare ingericht.

Het totale areaal natuur bedraagt hierdoor xxx hectare. Box 4.2 geeft een beschrijving van de inrichting per deelgebied.

Box 4.2: Voortgang natuurontwikkelingsprojecten per deelgebied

1. **Grote Sniep:** Deelgebied Grote Sniep 1 is in 2018 afgerond. In deelgebied 2 zijn de vergunningen aangevraagd en wordt in 2020 gestart met de uitvoering. In deelgebied 3 wordt nog een kavelruil voorbereid voordat het gebied kan worden ingericht als natuur.
2. **Reservaat Demmerik:** Deelgebied 1 is eind 2018 opgeleverd. Er is een wandelpad over de Spoorbaan ("Bellopad") en een rondje door het nieuwe natuurgebied (buiten het broedseizoen). Er is nu een natuurgebied gerealiseerd. Aan de noordkant van Demmerik (deelgebied 2) is ook natuur beoogd. De realisatie hiervan hangt af van het project "Doorvaart de Heul" van de gemeente De Ronde Venen.
3. **Peilvak 9 en Oukoop-Noord:** Er is 44 ha landbouwgrond omgezet naar natuur op gronden van de agrariërs in het gebied (particulier natuurbeheer). Eind 2018 is er veel onrust ontstaan in het gebied, met name ten aanzien van (de beheervergoeding voor) het gerealiseerde nat schraalland. Er zijn vele gesprekken gevoerd met alle partijen. In 2019 is door Rudi Terlouw van Bui-tegewoon Groenprojecten een zgn. "nulmeting inrichtingsmaatregelen particulier natuurbeheer Peilvak 9 en Oukoop" uitgevoerd. Alle natuurpercelen zijn bezocht en gemonitord. In Oukoop-Noord wordt in 2020 nog een perceel omgevormd naar natuur.

4. Veldwetering: Eind 2018 hebben de 4 grondeigenaren (3 agrariërs en Staatsbosbeheer) hun eigen natuurproject ook daadwerkelijk gerealiseerd, in totaal ongeveer 11 ha. Net zoals bij Peilvak 9 en Oukoop Noord is per 1-1-2019 de begeleiding van het beheer en de uitbetaling van de bijbehorende beheervergoeding uitgevoerd onder verantwoording van het collectief RVV. Bij het project Veldwetering is er ook een wandelverbinding gerealiseerd via het natuurperceel van Staatsbosbeheer en een agrariër via een pontje over de Veldwetering. Deze wandelroute zal ook opgenomen worden in het bestaand wandelnetwerk en is in 2019 formeel geopend.
5. Verbinding Gagelweg – Marickenland (Gagelgebied): Er is gesproken met de eigenaren en pachters in het gebied. Op basis daarvan is een plan gemaakt om gronden aan te kopen, eventueel te ruilen en vervolgens te begrenzen. Hier wordt vanaf 2020 verder aan gewerkt. De opgave is een wetlandverbinding vanaf de Gagelweg naar Marickenland van 25 ha waarvan 10 ha langs de Bijleveld. De andere 15 ha wordt gezocht aan de zuidkant van de Oudhuijzerweg. Het perceel aan de oostzijde van de Bijleveld, de "Familieakker" sluit aan op het nieuw te ontwikkelen natuurgebied.
6. Kamerik–Teylingens: Kamerik–Teylingens is een klein nat schraalland (voorheen Natuurbeschermingswet gebied) in de gemeente Woerden, net buiten Groot Wilnis–Vinkeveen. Het gebiedje is eigendom van Staatsbosbeheer en opgenomen in het Herstelplan Schraallanden Utrecht–West. Het herstel van dit gebied wordt net als bij Armenland–Ruwiel beoogd door middel van de aanleg van een bufferzone. In de kavelruil van 2015 en 2017 zijn de gronden voor de bufferzone beschikbaar gekomen voor Staatsbosbeheer. De inrichting zal in 2020 plaatsvinden. Het project heeft vertraging opgelopen door de nieuwe regelgeving met betrekking tot de PFAS. PFAS is een verzamelnaam voor zo'n 6.000 gefluoreerde koolstofverbindingen die slecht/niet afbreken in het milieu en waarvoor in 2019 door RIVM nieuwe risicogrenswaarden zijn aangegeven. Hierdoor is extra bodemonderzoek nodig voor alle toekomstige bagger – en natuurinrichtingsprojecten.

Meting prestatie 3.6: bescherming in natuurbeheerplan

De begrenzing van het Nationaal Natuurnetwerk Nederland (NNN) is hier en daar aangepast om de kansen op realisatie op vrijwillige basis beter te benutten. De gewijzigde begrenzing is vanaf 2016 in het Natuurbeheerplan opgenomen en wijzigingen worden jaarlijks doorgevoerd.

Natuur Meting prestatie 3.7a/b: Natuurbeheer natuurgebieden en particulier natuurbeheer

De natuurgebieden worden na voltooiing van de inrichting beheerd op basis van het stelsel natuur- en landschapsbeheer (SNL). Het beheer van de natuur die in handen is van SBB verloopt binnen dezelfde kaders als bij particuliere natuurbeheerders: de details van dat beheer worden bepaald door het beheertype dat aan een perceel of gebied is toegekend.

In het ANLb zijn vanaf 2016 ook beheeractiviteiten mogelijk in het kader van duurzaam slootbeheer. Het duurzaam slootbeheer (leefgebied Water) wordt sinds 2016 door RVV uitgevoerd. Er is 10 hectare natuurvriendelijke oever in beheer. De natuurvriendelijke oevers (NVO's) zijn veelal aangelegd in het kader van het convenant Groot Wilnis–Vinkeveen. Het beheer ervan is de afgelopen jaren in het ANLb ondergebracht. Baggeren met baggerspuit kent een groot aantal deelnemers (62 hectare), ecologisch slootschonen (6,3 hectare) relatief weinig. Dit laatste is ingegeven door het feit dat veel sloten geen vegetatie kennen, maar ook wordt het ecologisch slootschonen vaak als omslachtig gezien. Hier werkt RVV verder aan de deelnamebereidheid. Er is 27 ha botanisch waardevolle weiderand in beheer.

Vanaf 2017 zijn in de ANLb naast eerdergenoemde natuurbeheerpakketten ook enkele landschapsbeheersmaatregelen van kracht, waar diverse dier- en plantensoorten ook profijt van hebben. De landschapselementen (Leefgebied Droge dooradering) worden sinds 2017 in beheer genomen door RVV. Het gaat om elementen die op agrarische grond liggen. Meer en meer veehouders doen mee. Voorbeelden zijn houtwallen, knobomen en hakhoutbosjes.

Natuur Meting prestatie 3.8: Ecosluizen/uitwisseling van watergebonden soorten

In 2012 zijn door Waternet een ecosluis en een ecoduiker aangelegd nabij de Korenmolenweg. Beide zijn begin 2013 in werking genomen. De werking is in de praktijk gemonitord waaruit blijkt dat beide typen passages daadwerkelijk door vissen worden gebruikt. Er was nog financiële ruimte om drie of vier ecosluizen/vispassages te realiseren. De Stuurgroep GWV heeft 20 oktober 2017 besloten verder geen ecosluizen aan te leggen vanwege de geringe bijdrage aan de natuurontwikkeling en het risico van het 'weglekken' van water.

Natuur Meting prestatie "extra": Ecoduct / Ecologische barrières wegnemen

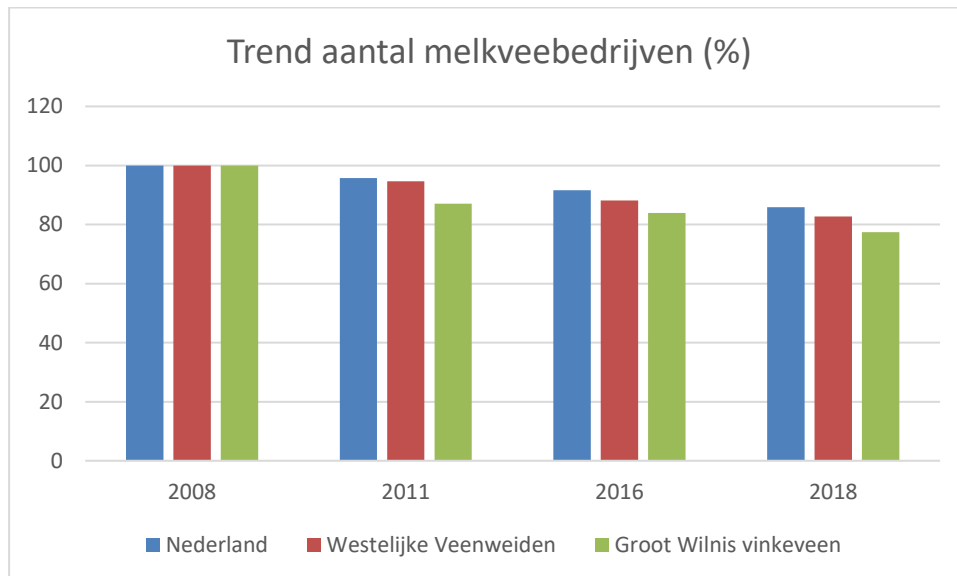
Er is een ecologische verbinding/ecoduct onder de provinciale weg N201 aangelegd die de kans op het doodrijden van dieren verkleint en (daarmee) de kans op uitwisseling tussen deelgebieden vergroot. Op dit vlak is tussen Peilvak 9 en het Reservaat Demmerik ook aandacht besteed aan de barrière van de Ter Aase Zuwe: hier ligt nog steeds een voorstel om de snelheid van het verkeer te verlagen en een onderdoorgang voor de otter te maken. De uitwisseling van Groot Wilnis-Vinkeveen met het Vinkeveense plangebied en met Marickenland zijn nog onderdeel van lopende planvormingstrajecten.

4. Vitale landbouw

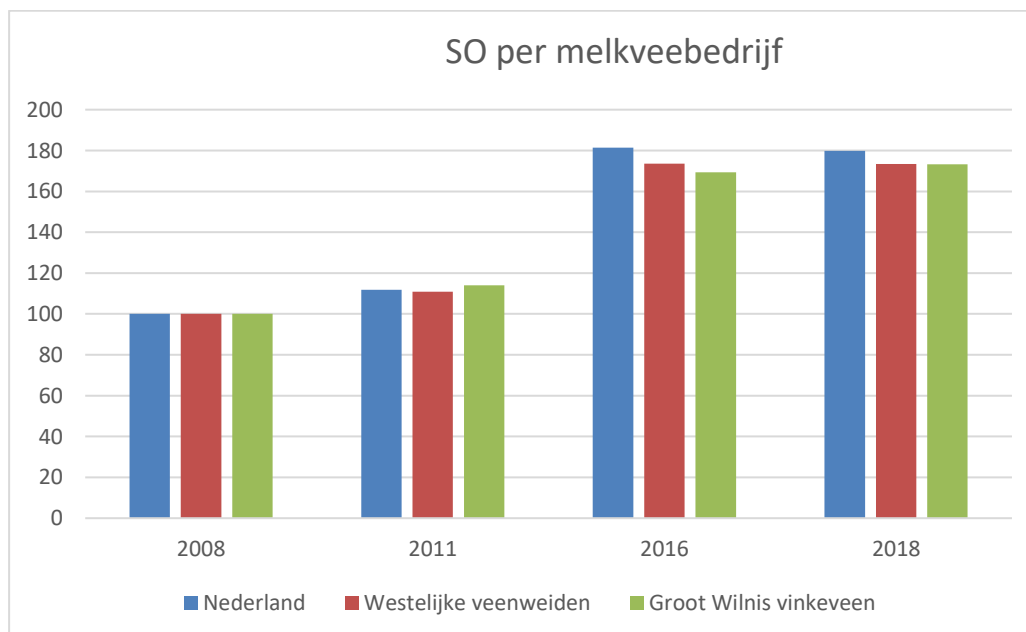
Landbouw effectmeting: economische vitaliteit

In Nederland, de Westelijke Veenweide en ook in Groot Wilnis-Vinkeveen neemt het aantal bedrijven al geruime tijd geleidelijk af (Figuur 4.1).

Figuur 4.1: Aantal melkveebedrijven (WUR, 2020)

De economische waarde (uitgedrukt in SO) over de periode 2010–2018 per bedrijf is toegenomen, met name in de periode tussen 2011 en 2016 (Figuur 4.2). De economische vitaliteit van de melkveehouderij (beoordeeld met de standaardopbrengst van bedrijven) is sinds 2014 verbeterd door een groei van de bedrijven in omvang en in aantal dieren door afschaffing van de melkquotering in 2015. Sinds 2016 is de toename gestabiliseerd of zelfs enigszins afgenomen.

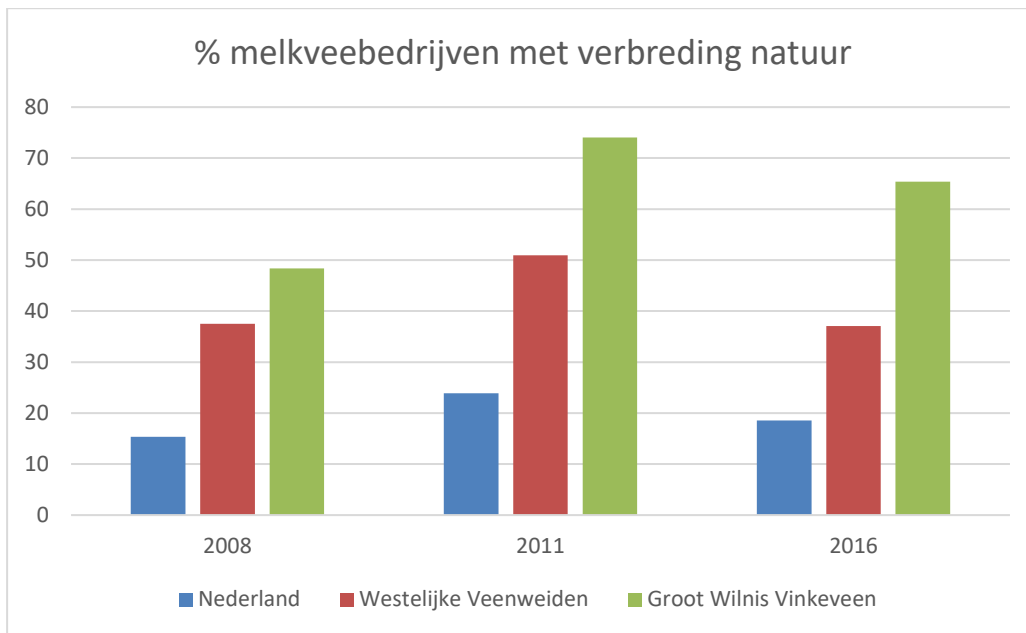

Figuur 4.2: SO melkveebedrijven (WUR, 2020)

Landbouw effectmeting: verbreding

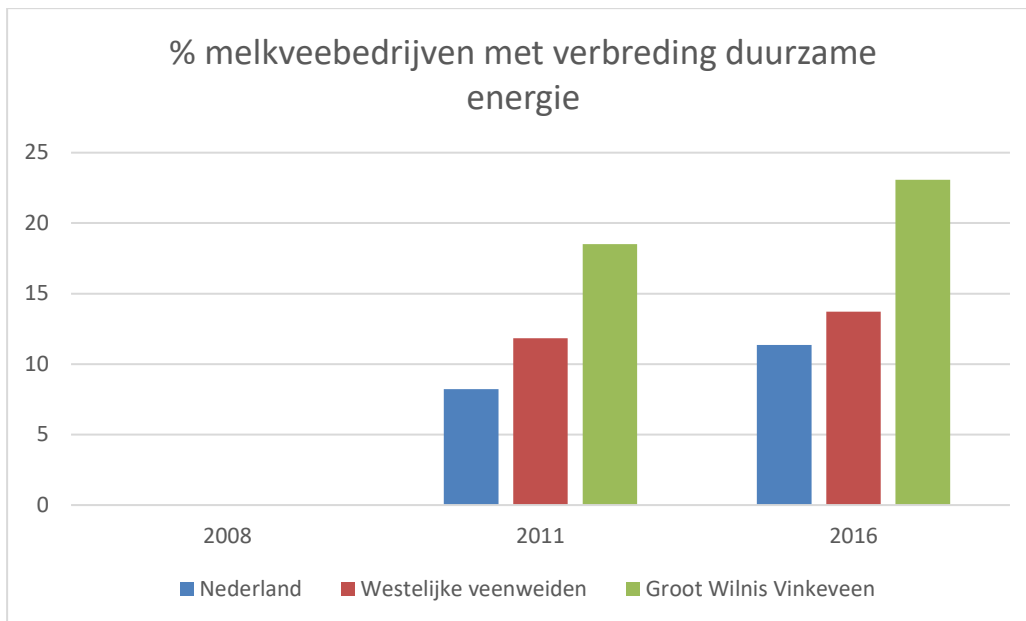
In Groot Wilnis-Vinkeveen is er relatief een groot percentage melkveebedrijven met “verbreding natuurbeheer⁶” (Figuur 4.33), in vergelijking met de Westelijke Veenweiden en Nederland. Verbreding gericht op natuurbeheer is met name in de periode van 2008 naar 2011 sterk toegenomen. Na 2016 is deze iets afgenomen maar minder sterk dan in Nederland of de Westelijke Veenweiden. De sterkere toename in Groot Wilnis-Vinkeveen reflecteert ook het feit dat vrijwel alle melkveebedrijven (particuliere) natuur op hun bedrijf hebben aangelegd.

Figuur 4.3: Verbreding natuur op melkveebedrijven (WUR, 2020)

Sinds 2008 is er ook verbreding op het gebied van duurzame energie bij de melkveehouderij (Figuur 4.4). Het gaat daarbij om de realisatie van zonnepanelen en in 2019 de plaatsing van een mini-windturbine. Dit was overigens indertijd geen doelstelling in het convenant.

⁶ zoals dat bij de landbouwtellingen wordt geregistreerd

Figuur 4.4: Verbreding duurzame energie op melkveebedrijven (WUR, 2020)

Landbouw Meting prestatie 4.1: Verduurzaming agrarische bedrijfsstructuur en bedrijfsopvolging / kavelruil

De totale kavel (in eigendom) van agrariërs is in de convenantsperiode met bijna 150 hectare toegenomen. Ook het areaal huiskavel is toegenomen, namelijk met 84 hectare. 63 hectare van de grond van agrariërs is bedoeld voor de realisatie van de natuurverbindingszone (particulier natuurbeheer).

Tabel 4.1: Omvang huiskavels voor en na kavelruil

hectares voor kavelruil	hectares na kavelruil	toename in %
25	28	11
16	29	44
27	41	33
32	45	28
10	13	20
35	40	12
29	31	8
23	35	34

Er zijn minstens vijf bedrijven die de afgelopen jaren een goede bedrijfsopvolging hebben gevonden

Meting prestatie 4.2a: Saldering stikstofemissie landbouwbedrijven

In 2011 zijn voor alle bedrijven in GWV (36 in totaal) de stikstofemissie gebaseerd op de feitelijke situatie in 2009 gelegaliseerd in ammoniakrechten. Daarna moesten bedrijven die wilden uitbreiden in stikstofemissie, salderen met ammoniakrechten die andere bedrijven verminderden. In 2012 heeft één bedrijf ammoniakrechten gesaldeerd en in 2013 nog drie bedrijven.

Het salderen is gestopt met de komst van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in 2015. Bedrijven, die wilden uitbreiden, konden ruimte voor extra stikstofdepositie op Natura2000 gebieden aanvragen bij de provincie. Als die ruimte er was, kon deze worden vergund in een Nb-wetvergunning. In mei 2019 heeft

de Raad van State de werking van het PAS opgeschort. Het systeem voldoet niet omdat het PAS ontwikkelingsruimte vergund die in de toekomst nog moet worden gecreëerd. Het Nederlandse stikstofbeleid is daarmee in een impasse gekomen. Nog niet duidelijk is hoe het beleid in de toekomst wordt. Er wordt gedacht aan gebiedsgericht beleid waarin alle stikstofemissies worden betrokken en worden gerelateerd aan hetgeen de nabijgelegen Natura-2000 gebieden kunnen verdragen. Gedurende de convenantperiode zijn de vergunningen van alle bedrijven geactualiseerd. De saldering van landbouwbedrijven is afgerond en momenteel niet meer aan de orde. De invulling van het toekomstige stikstofbeleid zal uitwijzen of bedrijven individueel dan wel collectief aanvullende maatregelen moeten nemen.

Meting prestatie 4.2b: Opstellen herstelstrategie NB-wet gebieden

Eind 2012 is er een herstelstrategie voor de 'Schraallanden Utrecht-West' (drie Natuurbeschermingswetgebieden: Armenland Ruwiel, Kamerik Teylingens en Demmerikse kade) opgesteld.

Deze herstelstrategie is medio 2013 vastgesteld. De herstelstrategieën bestendigen de huidige situatie en zijn niet ingezet om te komen tot afname van depositie. Eind 2015 is de herstelstrategie voor Armenland Ruwiel uitgevoerd. Demmerikse Kade is reeds gerealiseerd. Voor Kamerik Teylingens worden de maatregelen in 2020 uitgevoerd. De status van Natuurbeschermingswet-gebieden is in 2017 vervallen. De gebieden vallen nu 'gewoon' onder het natuurnetwerk.

Landbouw Meting prestatie 4.3: Stimuleren van emissiearme stallen

In de zomer van 2012 (15 juli t/m 31 augustus) is er specifiek een regeling opengesteld voor agrariërs in Groot Wilnis-Vinkeveen, tegelijk met een rijksregeling voor emissiearme stallen rondom N2000-gebieden. Drie agrariërs maakten gebruik gemaakt van de subsidieregeling voor emissiearme stallen in 2012. Door gewijzigde regelgeving (invoering Programma Aanpak Stikstof - PAS) is dit uitvoeringsspoor afgerond.

Landbouw Meting prestatie 4.4a: Inzet van een gebiedsmakelaar

De gebiedsmakelaar voor Groot Wilnis-Vinkeveen (Frits van der Schans van Centrum voor Landbouw en Milieu/CLM) heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de constructieve samenwerking in het gebied. De gebiedsmakelaar heeft agrariërs ondersteund bij het bepalen van kansen en ambities vanuit het convenant Groot Wilnis-Vinkeveen. Bij de evaluatie van de kavelruil hebben meerdere agrariërs zich zeer positief uitgelaten over de gebiedsmakelaar. Daarnaast heeft de gebiedsmakelaar zich ingezet voor andere doelen en voor draagvlak binnen het gebied.

Landbouw Meting prestatie 4.4b: Opstellen van bedrijfsplannen

Er is professionele begeleiding geboden aan agrariërs door de gebiedsmakelaar bij het opstellen van bedrijfsplannen en het participeren in projecten. De boeren in Groot Wilnis-Vinkeveen zijn ondersteund bij de aanleg en het beheer van nieuwe natuur en de daardoor gewijzigde bedrijfsvoering. Compleet nieuwe bedrijfsplannen waren niet nodig en zijn niet gemaakt.

Meting prestatie 'extra': Kavelpaden

Vanaf 2012 was er de mogelijkheid tot subsidiering van het aanleggen van kavelpaden en voor brede banden. Doel van de regeling was om paden geschikt te maken voor landbouwkundige voertuigen met bredere banden waardoor percelen ook met hogere grondwaterstanden bewerkt konden worden. In 2012 vroegen vier agrariërs subsidie aan voor een kavelpad binnen een regeling specifiek opengesteld voor Groot Wilnis-Vinkeveen. Daarnaast hebben vijf agrariërs uit Groot Wilnis-Vinkeveen subsidie voor brede banden aangevraagd. De regeling Kavelpaden liep eind 2017 af. Van de beschikbare € 126.500 is ruim € 100.000 uitgegeven aan de aanleg van nieuwe kavelpaden. Bij 12 boeren is de aanleg van kavelpaden gesubsidieerd, totaal 2.780 meter

5. Weidse recreatie

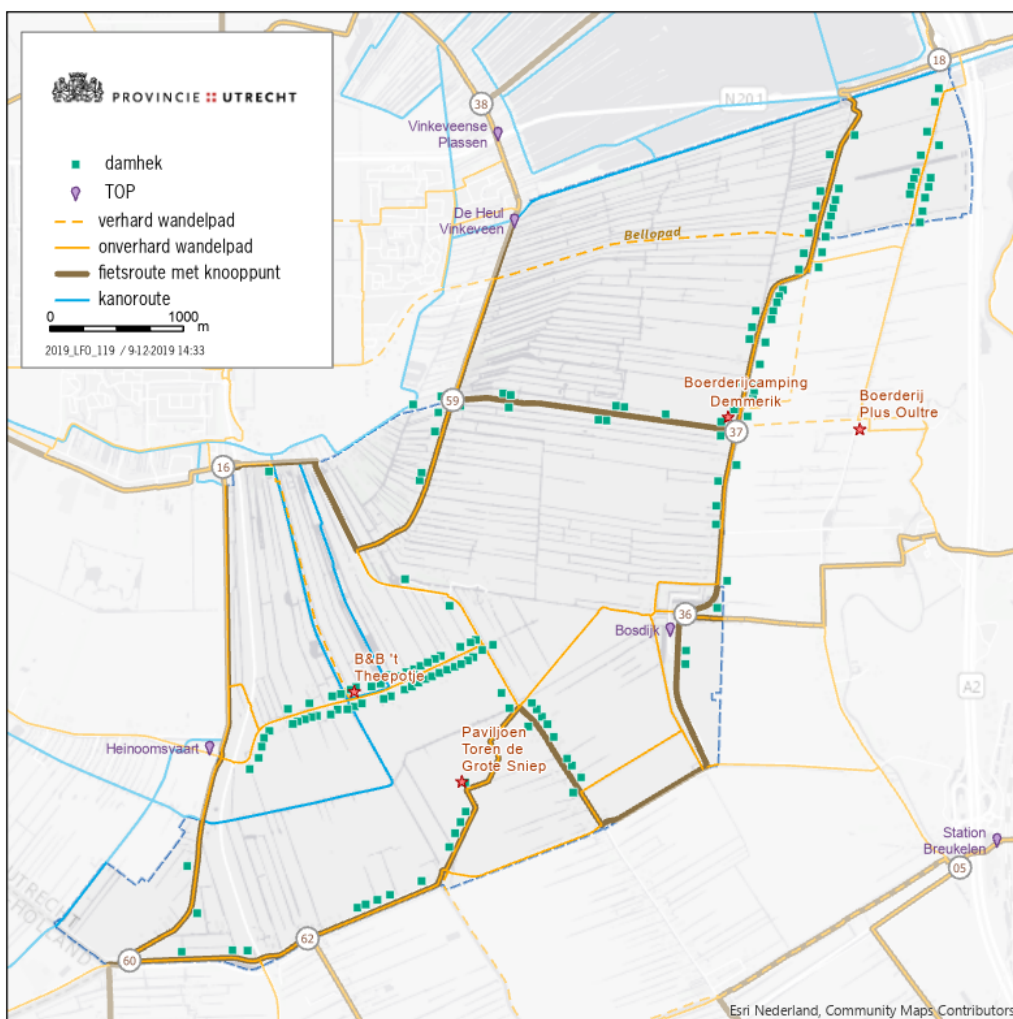
Effectmeting: bezoekersaantallen en ervaring

Er zijn geen systematisch verzamelde gegevens over het aantal bezoekers en de waardering van bezoekers voor het gebied.

Effectmeting: voorzieningen en authentieke karakter

De belangstelling voor het uitvoeren van recreatieve projecten was in het begin van de convenantsperiode beperkt. Toch is er uiteindelijk een aantal recreatieve initiatieven tot stand gekomen, deels autonoom vanuit initiatiefnemers. Er zijn een aantal mooie recreatieve voorzieningen bij gekomen en deze passen bij het authentieke karakter van het gebied. Het gebied kan nog steeds op extensieve wijze beleefd worden. De authentieke uitstraling is in ieder geval niet verminderd.

Figuur 5.1: Overzichtskaart van de recreatieve voorzieningen in Groot Wilnis-Vinkeveen

Figuur 5.1 geeft een overzicht van alle recreatieve voorzieningen die er anno 2019 zijn, waarvan een deel via het convenant en een deel autonoom tot stand is gekomen.

Meting prestatie 5.1: Kanoroute door Donkereind en Demmerik en door de Geuzensloot

In 2011 is een haalbaarheidsonderzoek naar de kanoroute opgeleverd. Op basis hiervan is door de Stuurgroep besloten deze route niet aan te leggen. In 2020 wordt alsnog, op basis van initiatief uit het gebied, gekeken naar mogelijkheden voor een kanoroute buiten de kwetsbare weidevogelgebieden.

Meting prestatie 5.2: Boerenlandwandeling tussen Donkereindse Bos en Bosdijk

De Boerenlandwandeling tussen de Donkereindse Bos en Bosdijk is niet doorgegaan. Er bleek geen draagvlak om over agrarische gronden een route voor de Boerenlandwandeling tussen het Donkereindse Bos en de Bosdijk te realiseren.

Meting prestatie 5.3: Boerenlandwandeling tussen Bijleveldroute en Dooijersluis

De wandeling langs de Bijleveld is gerealiseerd in samenhang met de ontwikkeling van natuur langs de Veldwetering en de route richting Marickenland. Door realisatie trekpuntje over de veldwetering kun je nu al langs de hele Bijleveld lopen!

Meting prestatie 5.4: Wandelroute over oude spoordijk (voorheen fietsroute)

Er is uitgebreid onderzoek geweest, inclusief burgerparticipatie, geweest ten behoeve van een fietspad over de Oude Spoorbaan. Er bleek geen draagvlak voor een fietspad vanuit de omgeving.

Er is wel een wandelroute gekomen, dit is het veelgebruikte "Bellopad". Er waren protesten toen de bomen langs het Bellopad werden gekapt. Deze kap was nodig om de weidevogels te beschermen. Kraaien en buizerds konden dan niet meer van hoog uit de boom de jonge weidevogels spotten en doden. Maar na het kappen was een compensatiemaatregel nodig voor vleermuizen en moest daarom een rij knotwilgen aangeplant worden. Dit heeft verwarring opgeroepen op omdat aan de ene kant gekapt wordt en aan de andere kant weer bomen worden geplant. De knotwilgen blijven overigens wel een stuk lager dan de bomen die langs het Bellopad stonden.

Meting prestatie 5.5: Recreatief knooppunt De Heul, langs de Geuzensloot

Verbeterde recreatieve verbinding tussen het Dorp Vinkeveen en Gemaal De Ruiters, in combinatie met gecombineerde moeras- en draslandverbinding.

De gemeenteraad van De Ronde Venen wil de Doorvaart de Heul nieuw leven inblazen. In 2020 wordt dit verder onderzocht. Mogelijk kan er dan ook een wandelpad lang de Geuzensloot worden gerealiseerd.

Meting prestatie 5.6: Onderzoek recreatieterreinen

De recreatieterreinen van Recreatie Midden Nederland in het gebied zijn verkocht.

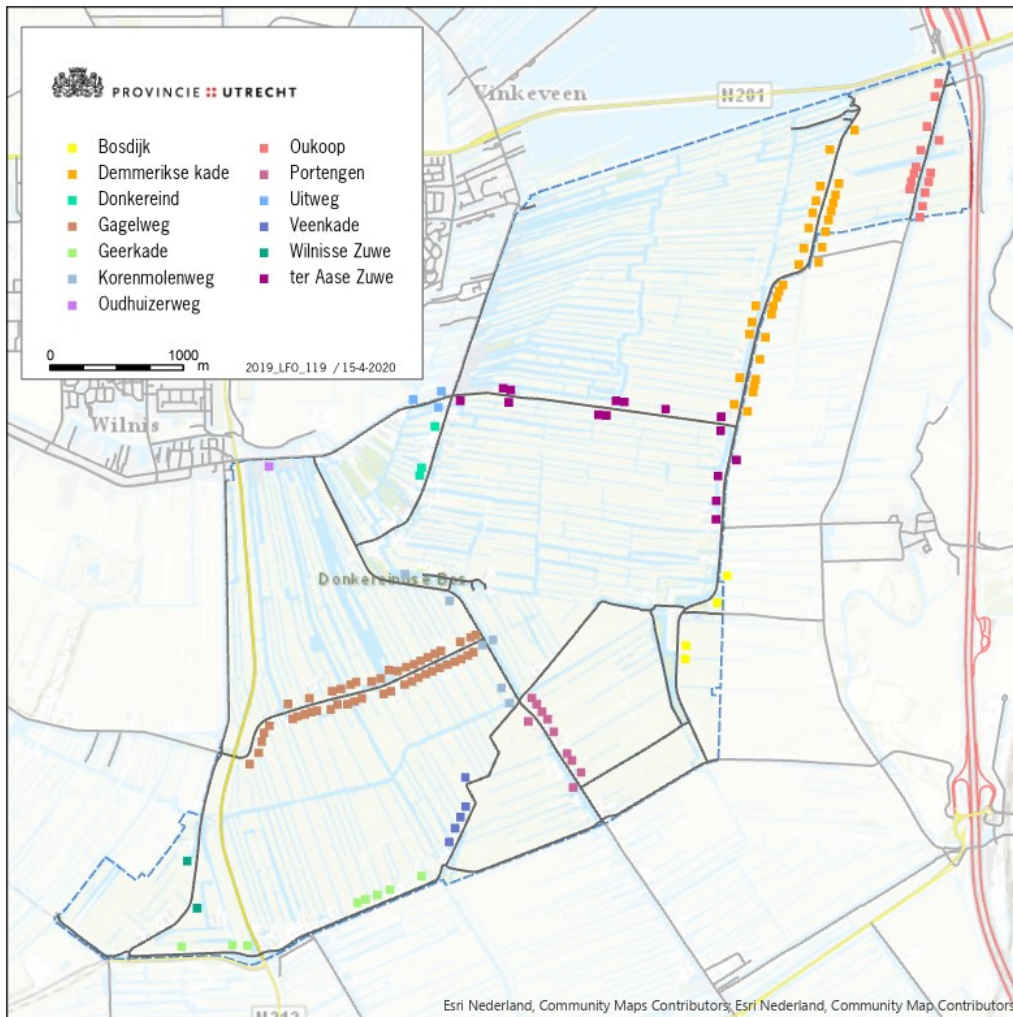
Meting prestatie 5.7: Infoborden

Goede informatievoorziening over en bewegwijzering binnen Groot Wilnis-Vinkeveen is beperkt tot stand gekomen. Door ANV de Utrechtse Venen is op de Veenkade een picknickbank met informatiebord geplaatst in kader van het project picknickplaatsen in de wei. Vanuit het project Groot Wilnis-Vinkeveen zijn geen informatieborden geplaatst.

Meting prestatie 'extra': Damhekken (in combinatie met landbouw)

In een eerste fase zijn ongeveer 50 damhekken geplaatst in Groot Wilnis-Vinkeveen (figuur 5.2). De damhekken zijn een initiatief van Joost Samsom, een agrariër uit het gebied. Hij wilde de karakteristieke houten hekken met zijvleugels weer terugbrengen in het landschap. René Knip ontwierp de hekken. Op het hek staat de naam van het perceel. De hekken zijn deels door de provincie gefinancierd, en deels door de eigenaren zelf en door sponsors (Johnson Wax, Stichting Ronde Venen Fonds en Rabobank Dichtbijfonds). In 2018 zijn er nog ongeveer 100 damhekken geplaatst, waardoor er nu totaal zo'n 150 karakteristieke damhekken in het gebied staan. Er is in 2018 ook een folder gemaakt met de locatie van de damhekken en een uitleg van alle namen. Op 12 september 2018 is het project feestelijk afgerond. Er is veel vraag naar een vervolg op het project.

Figuur 5.2: Damhekkenkaart Groot Wilnis-Vinkeveen

Meting prestatie 'extra': Boerenlandbanken

Er zijn in het kader van een project van de Agrarische Natuurvereniging De Utrechtse Venen op diverse locaties picknickbanken met een informatiebord geplaatst: onder andere langs de Veenkade, op recreatieterrein Oukoop en langs de Wilnise Zuwe (dat zijn de drie locaties in het deelgebied Groot Wilnis-Vinkeveen), op een totaal van 13. Gezamenlijk vormen alle locaties van deze Boerenlandbanken een fietsroute van 100 km door het gebied.

<http://www.deutrechtsevenen.nl/agrotoerisme/fietsroutes/>

Meting prestatie 'extra': Hooiberghutten

Er zijn ook in het gebied Hooiberghutten gerealiseerd. Zie voor locaties: <https://www.hooiberghutten.nl/> Is ook oorspronkelijk ontstaan uit een project van De Utrechtse Venen.

Meting prestatie 'extra': Rustpunten

Er zijn 2 Rustpunten gerealiseerd: B&B het Theepotje en bij Plus Oultre. Plus Oultre is inmiddels gestopt met de bedrijfsvoering en dus ook met Rustpunt.

<https://www.rustpunt.nu/>

Gebruikte afkortingen

AGV:	Waterschap Amstel Gooi en Vechtland
ANLb:	subsidiestelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
ANV:	Agrarische natuur vereniging
B&B:	Bed & Breakfast
EAG:	Ecologisch Analyse Gebied in het kader van KRW en waterbeheerplan waternet
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
GWV:	Groot Wilnis-Vinkeveen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
LTO:	Land en Tuinbouw organisatie
NAP:	Normaal Amsterdams Peil
NDFD:	Nationale Databank Flora en Fauna
Nge:	De Nederlandse Grootte Eenheid (nge) is tot 2010 de economisch norm voor het vaststellen van omvang en type van land- en tuinbouwbedrijven.
NNN:	Natuur Netwerk Nederland
NVO:	Natuurvriendelijke oevers
OWD:	Onderwaterdrainagesysteem
PAS:	Programma Aanpak Stikstof
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV:	Gebiedscoöperatie Rijn, Vecht en Venen
SBB:	Staatsbosbeheer
SNL:	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
SO:	Standaardopbrengst (SO) is de nieuwe norm en komt in de plaats van de nge. De SO baseert op de gestandaardiseerde opbrengst van een gewas of diersoort en niet, zoals de nge, op het Bruto Standaard Saldo. Bij de gestandaardiseerde opbrengsten is uitgegaan van gegevens van meerdere jaren, zodat de invloed van incidenteel hoge of lage opbrengsten en prijzen wordt beperkt (bron: agrimonitor)

Gebruikte bronnen

Schoon water

- Meetnetten Waternet
- Provinciale vegetatie inventarisatie
- Watergebiedsplan Groot Wilnis–Vinkeveen e.o. 21 november 2018
- De Lyon en J.G.M. Roelofs 1986. Waterplanten in relatie tot Waterkwaliteit en Bodemgesteldheid. Laboratorium voor Aquatische ecologie
- Smolders, A. J. P. & J. G. M. Roelofs, 1996. The roles of internal iron hydroxide precipitation, sulphide toxicity and oxidizing ability in the survival of Stratiotes Aliodes. R.S.E.W. Leuven, A.M.J. Ragas, A.J.M. Smits – 2007 – Science

Beperkte bodemdaling

- Waternet.
- Mankor, J., 2019. Gemeten bodemdaling in de provincie Utrecht op basis van data van de Meetkundige Dienst en het AHN. Provincie Utrecht.
- Hendriks, R.F.A., J.J.H. van den Akker, P.C. Jansen en H.T.L. Massop, 2014. Effecten van onderwaterdrains in Peilvak 9 van polder Groot Wilnis–Vinkeveen. Wageningen, Alterra Wageningen UR, Alterra–rapport 2480.

Veelzijdige natuur

- Bui–TeGewoon | groenprojecten, 2019. Nulmeting plasdras verbinding Vinkeveens plassen – Armenland–Ruwiel
- Meetnetten Waternet AGV
- Vogelinventarisatie ANV de Venen, Staatsbosbeheer en Sovon
- Provinciale vegetatie inventarisatie
- DLG–bestanden
- Kadasterdata via BEBIS (aankoopstelsel BBL/DLG)
- Van der Goes en de Groot, 2019

Vitale landbouw

- WUR 2020: bewerking landbouwgegevens in opdracht van de provincie Utrecht

Weidse recreatie

- Bestanden provincie Utrecht
- Informatie van de ANV